

Studiesentrene i Nordland ó organisering, resultater og framtidig rolle

NIVI-rapport 2011:7

Utarbeidet på oppdrag Nordland fylkeskommune

Jørund K Nilsen og Magne Langset

November 2011

Innhold:

SAMMENDRAG	1
1 TEMA OG PROBLEMSTILLINGER	9
1.1 Hva er et studiesenter?	9
1.2 Fylkestingets politikk og strategi	9
1.3 Evalueringens formål og problemstillinger	10
1.4 Metode	11
1.5 Telefonintervjuer	13
2 STUDIESENTRENE	14
3 ØVRIG VIRKEMIDDELAPPARAT	21
3.1 Regionale kompetansekontorer - RKK	21
3.2 Karrieresentrene	21
3.3 Studieverksteder og OPUS	22
3.4 Regionråd og partnerskapsstyrer	23
4 RESULTATER	24
4.1 Studiesentrene som motor, meglér og møteplass	24
4.2 Hvor godt kjent er studiesentrene?	26
4.3 Er studiesentrene tilbud tilpasset og målrettet?	27
4.4 Nye opplæringstilbud etablert?	29
4.5 Samlet vurdering	30
4.6 Intervjuene	31
4.7 Eksempler på resultater	32
4.8 Fylkeskommunen aktiviteter	36
5 SAMARBEID OG OVERLAPPENDE ROLLER?	37
5.1 Vurderinger av kontakt og samarbeid	37
5.2 Viktigste samarbeidsparter	38
5.3 Overlapp i ansvar og roller?	38
5.4 Intervjuene	39
6 STUDIESENTRENE FREMOVER Ø ORGANISERING, EIERSKAP OG FINANSIERING	40
6.1 Videreføring eller avvikling?	40
6.2 Prosjektfinansiering eller årlige rammebevilgninger?	42
6.3 Bør utdanningstilboret lokaliseres til samme sted?	43
6.4 Bør studiesentrene samlokaliseres med andre virksomheter?	45
6.5 Bør studiesenteret fusjoneres med andre virksomheter?	46
6.6 Behov for endringer i studiesentrene geografiske inndeling?	48
6.7 Hvem bør eie studiesentrene?	49
6.8 Inntrykk fra intervjuene	51
7 NIVIS HOVEDINNTRYKK OG VURDERINGER	53
7.1 Studiesentrene rolle og resultater	53
7.2 Et uoversiktig aktørbilde	53
7.3 Endring til mer aktiv strategi og holdning til studiesentrene?	54
7.4 Fra prosjektfinansiering til driftstilskudd?	55
7.5 Studiesentrene geografi	56
7.6 Fusjonere virkemiddelapparatet?	57

7.7	Samlokalisering?.....	59
7.8	Eierskap og finansieringsansvar	60
7.9	Tilknytningsform	61
7.10	Forsterket samarbeid og nettverksorganisering	62
7.11	Alternative modeller for organiseringen av studiesentrene	63
7.12	Utvikling av nasjonale piloter ó samarbeid med staten.....	66
7.13	NIVIs konklusjon.....	67

Sammendrag

Bakgrunn

Et studiesenter kan defineres som en koordinerende enhet som stimulerer og legger til rette for utdanning og kompetanseutvikling i samsvar med behovet til enkeltindivider, privat næringsliv og offentlig virksomhet. Hovedmålgruppen for sentrene er voksne. Hovedvekten av studiesentrene tilbud er knyttet til høyere utdanning, men betydelig aktivitet er også rettet inn mot videregående nivå.

Nordland fylkeskommune har siden 2005 hatt som politikk å bidra til etablering og utvikling av regionale studiesentre. Sentrene skal formes og organiseres etter lokale behov og eies og drives av lokale interesser. Så langt er det etablert 5 regionale studiesentre (fire på Helgeland og ett i Lofoten). Ofoten har ikke studiesenter mens Vesterålen har utredet, men ikke etablert senter. I Salten har Steigen og Gildeskål studiesenteraktiviteter innenfor rammen av prosjektet Salten kompetanse. Studiesentrene varierer når det gjelder formell organisasjonsform, historikk, eiere og finansiering. Sentrene er også ulike når det gjelder fokus for virksomheten og aktiviteter.

Formål og problemstillinger

Evalueringen skal være et bidrag for fylkeskommunens arbeid med å utforme en overordnet strategi for satsning på og bruk av studiesentrene. Evalueringen tar for seg følgende temaer og problemstillinger:

- Studiesentrene eierforhold, organisering og oppgaver
- Sentrenes samarbeid med privat og offentlig virksomhet
- Studiesentrene synlighet og resultater
- Samordningen og kontakt mellom studiesentrene og andre regionale aktører
- Drøfting av alternative organisasjons- og finansieringsmodeller der målet er å bidra til økt samordning når det gjelder tilrettelegging av desentralisert utdanning

Metode

Evalueringen baserer seg på en kombinasjon av dokumentstudier, to brede internettbaserte spørreundersøkelser og oppfølgende telefonintervjuer med nøkkelinformeranter.

Studiesentrene organisering

De 5 regionale studiesentrene er svært ulikt organisert. Tre av sentrene er organisert etter aksjeloven, ett senter er et kommunalt foretak og ett senter er organisert etter § 27 i kommuneloven. Fire av sentrene inngår i organisasjoner som også driver aktiviteter utover studievirksomhet. To sentre er heleid av kommunene, og kommunene er også inne på eiersiden i de tre øvrige sentrene ved siden av private. Fylkeskommunen er medeier i ett senter. I Salten har Steigen og Gildeskål studiesenteraktiviteter organisert i to stiftelser innenfor rammen av prosjektet Salten kompetanse. Sentrene har svært ulik historikk, enkelte har drevet

aktivitetene i over 10 år, mens andre er i en oppstartsfasen. Virksomheten sysselsetter om lag 1-2 årsverk i hvert av de regionale studiesentrene.

Hovedfinansieringen av samtlige sentre skjer gjennom brukerbetalinger, kursavgifter mv og gjennom prosjektilskudd fra kommunene og fylkeskommunen, ev gjennom partnerskapsmidler forvaltet av regionale partnerskapsstyrer og andre aktører.

Mange aktører

Nordland kjennetegnes av et stort antall aktører med ansvar og virkemidler innenfor opplæring og kompetanseutvikling rettet mot voksne. Sentrale regionale aktører er, ved siden av studiesentrene, regionale kompetansekontorer (RKer), studieverksteder, Opus, karrieresentre og partnerskapsstyrer. I tillegg har opplæringskontorene, høyskolene, universitetene, studieforbundene, fylkeskommunen, kommunene og til en viss grad også næringssselskaper, næringshager ol en rolle i kompetanseutviklingsarbeidet.

Resultater fra undersøkelsene

Det er gjennomført egne spørreundersøkelser for hhv regioner som har etablert studiesenter og regioner som ikke har gjort det. Hovedinntrykket fra spørreundersøkelsene og oppfølgende intervjuer kan oppsummeres i følgende hovedpunkter:

Videreføring eller avvikling av studiesentrene?

Et stort flertall mener studiesentrene bør videreføres. I regioner som ikke har studiesenter er det et rimelig stort flertall som mener det bør etableres studiesenter. Videre satsning på studiesentrene er begrunnet i behovet for å ivareta og utvikle et utdannings- og kompetansehevende tilbud i utkantene. Spesielt fremheves behovet studiesentrene dekker overfor voksne.

Studiesentrenes aktiviteter og resultater

Studiesentrene ser ut til å lykkes i å ivareta sine hovedroller som motor, meglér og møteplass. Sentrene er pådriverer for kompetanseutvikling, de kartlegger interesse og formidler utdanningstilbud og de etablerer møtesteder og læringsarenaer. Studiesentrenes tilbud virker å være godt kjent blant kompetansesøkende og tilbyderne av kompetanse og utdanning. Sentrene ser ut til å ha lykkes med å etablere nye opplæringstilbud innenfor flere sektorer.

Det ser imidlertid ut til at sentrene er mindre kjent blant arbeidsgiverne og at det fortsatt må jobbes videre med å systematisere kartleggingsarbeidet for å identifisere behov og ønsker fra etterspørselsiden og følge opp disse. Det påpekes at det kunne vært skapt bedre resultater dersom sentrene hadde hatt mer økonomisk og administrativ kapasitet.

Fylkeskommunens aktivitet

Fylkeskommunen har i noen grad fulgt opp egne ambisjoner om å koordinere samarbeid, informasjonsflyt, tilrettelegge for kompetansehevingstiltak og samordne arbeidet med studiesentre ift andre satsningsområder i fylket. Det pekes på behov for at fylkeskommunens fremover tar en mer aktiv rolle overfor studiesentrene, for eksempel når det gjelder informasjonsflyt, samordning og en tydeligere politikk og strategi overfor studiesentrene og de øvrige regionale aktørene innenfor voksenopplæring og kompetanseutvikling.

Endring fra prosjektfinansiering til årlig basisfinansiering av driften?

Et stort flertall mener det er behov for å endre finansieringsformen for sentrene, som innebærer en overgang fra prosjektfinansiering til årlige basisbevilgninger til driften. Hovedargumentene for endring til årlige rammebevilgninger er knyttet til langsigthet, forutsigbarhet og mindre byråkrati. Det er en utbredt oppfatning om at mer stabile finansieringskilder vil kunne bidra til mer langsiktige satsninger i studiesentrene regi og legge grunnlaget for økt måloppnåelse.

Overlapp i roller og ansvar?

Et betydelig flertall peker på overlapp mellom studiesentrene kompetanse, aktiviteter og målgrupper og RKKene. Mange peker også på overlapp mellom sentrene og studieverkstedene og Opus. Flere peker på at apparatet fremstår som uoversiktlig og mener at forklaringen ligger i at det har vokst fram gradvis uten noen overordnet strategi for hvordan man samlet sett best kan utnytte ressursene for å skape ønskede resultater overfor målgruppen.

Kontakt og samarbeid

Hovedinntrykket er at kontakten og samarbeidet mellom studiesentrene og andre aktører jevnt over er relativt god, men at det er regionale forskjeller. Generelt kan det fremheves at samarbeidet mellom studisentrene og høyskoler og universitetervirker å være tilfredsstillende, mens samarbeid og kontakt med studieforbundene ser ut til å være vesentlig dårligere eller ukjent for mange. Det er også en relativt stor andel som vurderer samarbeidet mellom sentrene og regionråd, partnerskapsstyrene og næringsliv som mindre tilfredsstillende. Det fremkommer også at samarbeidet og dialogen med karrieresentre, RKK, studieverkstedene og Opus i enkelte regioner ikke er tilfredsstillende. Gitt nåværende organisering, påpekes det behov for en formalisering av samarbeid for å styrke samhandlingen og dialog og for å bidra til en bedre avgrensing av oppgaver og målgrupper for den enkelte aktør.

Samlokalisering?

Et stort flertall mener studiesentrene bør lokaliseres sammen med øvrige aktører og virksomheter med en rolle i arbeidet for kompetanseutvikling og utdanning overfor voksne. Karrieresentrene, RKKene, studieverkstedene og Opus angis oftest som aktuelle parter for en samlokalisering. Begrunnelsen for samlokalisering er at de ovennevnte aktører til dels har oppgaver og målgrupper som overlapper med studiesentrene. Fysisk samorganisering ses på som et virkemiddel for bedre koordinering og utvikling av synergier mellom fagmiljøene, samtidig som virksomhetene kan beholde sitt sær preg.

Fusjoner?

Det er også et (noe mindre) flertall som peker på behov for ytterligere integrering ved å fusjonere studiesentrene med RKK, studieverksted, Opus og karrieresenter. Det pekes på at utvikling av nye kompetanseutviklingsenheter kan styrke mulighetene for et bedre tilrettelagt og helhetlig tilbud overfor brukerne. Det pekes også på at fusjon kan styrke apparatets kompetanse og kapasitet, bidra til mer oversiktlige styringsforhold og administrative besparelser.

Endring i geografisk inndeling?

Hovedinntrykket er at studiesentrene bør videreføres i den etablerte regionale inndeling. Nåværende regioner har et stort nok omland for å kunne ha en bærekraftig etterspørsel og dermed grunnlag for å kunne gi ulike typer tilbud samtidig som nærhet og kunnskap om lokalsamfunnenes behov kan ivaretas. Imidlertid påpekes det at det er uheldig at inndelingen på Helgeland til en viss grad bryter med regionrådenes inndeling.

NIVIs vurderinger og konklusjoner

Resultater

Det er betydelige forskjeller mellom studiesentrene når det gjelder organisering, aktivitet og arbeidsformer. Flere studiesentre har mange års erfaring fra arbeidet, mens andre er i en oppstartsfas. Også forskjeller i bemanning, regionalt næringsliv og innbyggergrunnlag gjør at aktivitetene ikke er direkte sammenlignbare. NIVIs hovedinntrykk samlet sett er likevel at studiesentrene har lykkes i å skape tilsiktet aktivitet og oppnådd gode resultater¹. Det gjelder spesielt de sentre som har vært etablert en stund. Det er utviklet en rekke kurs- og utdanningstilbud og sentrene har lykkes i å etablere arenaer som motiverer til læring der folk bor. Studiesentrene har en rolle i å kartlegge behovet for kompetanse i lokalsamfunnene, målbære dette overfor utdanningstilbyderne og tilrettelegge for et fleksibelt tilbud. Det ser likevel ut til at kontakten og dialogen overfor arbeidsgiverne kunne ha vært bedre og at det fortsatt må jobbes med å følge opp arbeidsgivernes behov.

Uoversiktig aktørbilde

Sett utenfra fremstår organiseringen av arbeidet med kompetanseutvikling overfor voksne i Nordland som kompleks og til dels uoversiktlig. Arbeidsfeltet kjennetegnes av et stort antall aktører med ulike roller og virkemidler overfor en felles målgruppe. Kompleksiteten kommer til uttrykk i til dels ulik geografisk organisering, ulikt eierskap, ulike organisasjonsformer og ulikt finansieringsgrunnlag og noe uklare ansvarsforhold. Noen ganger er ansvarsfelt og virkemidler komplementære, mens andre ganger kan det være vanskelig å se når en aktørs ansvar opphører og når en annens overtar. Risikoene for dobbeltkompetanse og gråsoner er dermed til stede. En sammensatt forvaltningsorganisering setter store krav til koordinering og behov for avklaring av ansvarsforhold dersom ressursbruken skal være effektiv og målrettet. En gjennomgang og vurdering av virkemiddelapparatet med sikte på et mer avklart og samordnet virkemiddelapparat når det gjelder eierskap, styringsstrukturer og forholdet mellom aktørene, synes derfor påkrevet.

Behov for en mer aktiv strategi og holdning til studiesentrene

Ulikhetene i organisering og manglende etablering av sentre i flere regioner kan ses som et resultat av fylkeskommunens strategi og politikk overfor studiesentrene. Hovedstrategien har vært at sentrene skal formes og organiseres etter lokale behov og eies og drives av lokale interesser. NIVI mener denne undersøkelsen dokumenterer at det er grunnlag for en mer aktiv posisjon og

¹ Hvorvidt andre enn studiesentrene eller en alternativ ressursbruk innenfor voksenopplæringsområdet ville skapt bedre resultater har NIVI ikke grunnlag for å vurdere, og problemstillingen har ikke inngått i oppdraget for evalueringen.

strategi overfor sentrene fra fylkeskommunens side. Tiltak for økt forutsigbarhet og samordning vil innebære at fylkeskommunen i større grad definerer rammene for virksomheten og stiller tydeligere krav i oppfølgingen av sentrene. Det igjen vil kunne innebære styringsmessig og organisatorisk standardisering, samtidig som det gis rom for lokal tilpasninger når det gjelder prioriteringer, brukergrupper, tilbud og arbeidsformer. Grunnlaget for en mer pro-aktiv rolle for fylkeskommunen er både knyttet til det regionalpolitiske og utdanningspolitiske ansvaret til fylkeskommunen, men ikke minst at fylkeskommunen finansierer en vesentlig del av sentrenes virksomhet.

Dersom fylkeskommunen vil satse på å videreføre og utvikle studiesenterstrukturen som et virkemiddel for lokalt og regionalt kompetanseutviklingsarbeid, ser NIVI det som naturlig at fylkekommunens strategi og virkemiddelbruk tar sikte på å dekke hele Nordland.

Tiltak og modeller for et mer samordnet virkemiddelapparat

Fylkeskommunen, i samarbeid med kommunene og andre partnere, kan vurdere endringer i en rekke variable med tilhørende alternativer for å understøtte studiesentrenevirksomhet og bidra til økt samordning. Det dreier seg om bl.a. studisentrene finansiering, eierskap, geografisk inndeling, organisering, nettverksorganisering og samarbeid. Tiltak og alternativer er nærmere drøftet i rapportens siste kapittel. Nedenfor presenteres fem modeller som kan legge til rette for mer samordning og mer langsigte og stabile rammevilkår for tilrettelegging av desentralisert utdanning. Modellene er eksempler på mulige handlingsvalg fylkeskommunen står overfor.

1. Nettverksmodellen

Modellen innebærer at det etableres et formalisert samarbeid og nettverk som forankres i en felles strategi for kompetanseutvikling i hver region. Kommunene (regionrådene) og fylkeskommunen bør stå bak strategien. I nettverket inngår studiesentre, RKker, karrieresentre, studieverksted og Opus. Nettverkene kan inngå samarbeidsavtaler med andre aktører for eksempel med høgskolene og universitetene. I modellen grunnfinansieres studiesentrene drift av fylkeskommunen og kommunene gjennom langsigte ordninger. I tillegg kommer brukerfinansiering og ev prosjektrettede midler fra offentlige eller private aktører. For øvrig endres ingen formelle rammer. Nettverksorganiseringen kan styres og stimuleres økonomisk gjennom tilleggsfinansiering, fra eks fra regionrådets eller fylkeskommunens side eller private, for større og virksomhetsovergripende satsninger.

Fordeler

- Ikke omfattende omstillingskostnader
- Fleksible modeller tilpasset nåværende strukturer og ressurser
- Tilrettelegger for et mer samordnet virkemiddelapparat
- Faglig samarbeid - styrket kompetanse
- Mer langsigthet for satsningen på studiesentrene
- Forankring og legitimitet for felles satsninger

Ulempor

- Grad av samordning og samarbeidsklima personavhengig
- Avhengig av deltagelse og oppfølging fra alle parter
- Uklare styringsforhold og få sanksjonsmuligheter
- Ikke nødvendigvis større kompetansemiljøer med mer kapasitet
- Et fortsatt sammensatt virkemiddelapparat der flere aktører har et ansvar for utdanning knyttet til voksne

2. Fylkeskommunalt eierskap i studiesentrene

Modellen innebærer at fylkeskommunen tilbyr seg å gå inn på en betydelig eierposisjon i studiesentrene. Fylkeskommunen vil også ta et betydelig ansvar for grunnfinansieringen av sentrene. Det etableres formelle samarbeidsavtaler og nettverk med RKKene, studieverkstedene, Opus og karrieresentrene.

Fordeler

Fylkeskommunen vil gjennom et sterkere eierskap og finansieringsansvar kunne definere sentrenes rolle og oppgaver med sikte på klare avgrensninger av oppgaver og ansvar og samarbeid ift de andre aktører, ikke minst karrieresentrene, studieverkstedene og Opus hvor fylkeskommunen har vesentlig innflytelse. Modellen innebærer ubetydelige omstillingskostnader. Sentrene vil være sikret langsigktig og stabil finansiering. Nettverksorganisering og samarbeidsavtaler kan bidra til et mer koordinert virkemiddelapparat.

Ulempor

Ulempene vil være sammenlignbare med konsekvensene av nettverksorganisering Virkemiddelapparatet vil fortsatt være kjennetegnet av mange aktører og risiko for gråsoner og samordningsproblematikk. Modellen innebærer ikke større kompetansemiljøer.

3. Fusjon - nye kompetanseutviklingsenheter i Nordland

Modellen innebærer at det opprettes nye regionale enheter med et samlet ansvar for kompetanseutvikling for voksne. I de nye enhetene inngår de ressurser, oppgaver og funksjoner som i dag ivaretas av studiesentrene, studieverkstedene, Opus, karrieresentrene og RKKene. Ulike oppgaver og funksjoner kan lokaliseres flere steder i regionene dersom det er ønskelig. Kompetanseutviklingsenhetene eies og finansieres av fylkeskommunen og kommunene gjennom årlige bevilgninger til basisdrift. Brukerfinansiering vil også være en inntektskilde. I tillegg kan andre parter bidra med finansiering av prosjekter eller avgrensede oppgaver. Enhetene kan formelt organiseres etter bestemmelsen gitt i kommunelovens § 27 om inter(fylkes)kommunale styrer.

Fordeler

- Enhetene vil ha virkemidler og kompetanse på flere områder med én inngang til desentraliserte tiltak for kompetanseutvikling rettet mot voksne
- Etablering av robuste fagmiljøer med gode forutsetninger for å ivareta langsiktige oppgaver og utviklingsarbeid
- Oversiktlige styringsforhold for eiere og finansiører og redusert behov for uformelle samhandlings- og samarbeidsarenaer

- Motvirker ev gråsoner, kompetansestrid og dobbeltarbeid mellom aktørene i virkemiddelapparatet
- Administrative besparelser knyttet til stabs- og støttefunksjoner
- Et bredt eierskap kan styrke legitimiteten til og forankringen av enhetene i kommunene og fylkeskommunen
- Har potensial for et desentralisert tilbud ute i kommunene

Ulempor

- Betydelige omstillingskostnader for berørte medarbeidere, enheter og eiere
- Behov for nye investeringer i felles infrastruktur som f eks IKT og endringer i bygningsmasse og lokaliteter.
- Interne koordineringsutfordringer og byråkrati
- Et mindre spisset virkemiddelapparat
- Komplekse eierforhold

4. Fylkeskommunal modell

Modellen innebærer at studiesentrene fusjoneres med karrieresentrene og studieverkstedene til én fylkeskommunal enhet. Målgruppen vil være voksne og tilbuddet vil dekke både videregående opplæring og høyere utdanning. Kommunenes kompetansebehov vil som i dag dekkes av RKKene. Sentrene vil være heleid og grunnfinansiert av fylkeskommunen i tillegg til brukerbetaling mv. I tillegg kan det tenkes felles finansiering f eks mellom kommuner, NAV, private gjennom prosjekter. Det etableres formelle samarbeidsavtaler med RKKene og fylkeskommunens enheter.

Fordeler

Modellen vil ivareta flere av egenskapene som full fusjon av virkemiddelapparet bl.a. knyttet til samordning og styrket kompetanse. I tillegg vil modellen gi oversiktlig styringsforhold fordi enheten vil være del av fylkeskommunens som organisasjon.

Ulempor

Også ulempene vil være sammenlignbare med full fusjon av virkemiddelapparet, men omstillingskostnadene vil være noe mindre. Gråsoner og dobbeltkompetanse med RKKenes virksomhet kan fortsatt oppstå.

5. Kommunal modell

Modellen innebærer at RKKene og studiesentrene samorganiseres i felles enheter, ev som del av regionrådene. Kommunene vil eie de nye enhetene og ha hovedansvaret for grunnfinansieringen av driften. Virksomheten finansieres også av brukerbetaling og ev prosjektfinansiering fra andre. Det etableres formelle samarbeidsavtaler og nettverk med studieverkstedene, Opus og karrieresentrene.

Fordeler

Fordeler modellen vil ivareta noen av de samme egenskaper knyttet til samordning og kompetanse som den fylkeskommunale modellen bl.a. knyttet til samordning og kompetanse.

Ulempor

Også ulempene vil være sammenlignbare med den fylkeskommunale modellen. Gråsoner og dobbeltkompetanse med studieverksteder og karrieresentrenes virksomhet kan fortsatt oppstå.

Konklusjon

NIVI mener denne undersøkelsen dokumenterer at det nå er behov og grunnlag for en mer aktiv posisjon og strategi overfor studiesentrene fra fylkeskommunens side. En gjennomgang og helhetlig vurdering av organiseringen av virkemiddelapparatet overfor voksne, gjerne i samarbeid med kommunene, næringsliv og utdanningstilbyderne, synes påkrevet. I en slik gjennomgang bør alternative muligheter holdes åpne.

Etter vår vurdering er det prematurt å konkludere med hvilken modell som er best egnet for framtiden. Det skal imidlertid påpekes at fusjonsmodellen, slik den er beskrevet i denne rapporten, trolig vil ivareta samordningshensynet i sterkest grad fordi den gir faste strukturer for koordinering av ressurser, kompetanse og virkemidler. Den er samtidig den løsningen som vil innebære størst omstilling og være mest krevende å etablere. Det er også grunn til å anta at den videre prosess kan anskueliggjøre forhold som ikke har blitt overskuet i denne rapporten, og som kan legge føringer for hvilket mulighetsrom man har for alternativ organisering. En fremtidig løsning bør imidlertid ta på alvor reformbehovet knyttet til sterkere samordning og oppfølging.

1 Tema og problemstillinger

1.1 Hva er et studiesenter?

Et studiesenter kan defineres som en koordinerende enhet som legger til rette for utdanning og kompetanseutvikling på ulike nivå i en region i samsvar med behovet til enkeltindivider, privat næringsliv og offentlig virksomhet. Hovedmålgruppen for sentrene er voksne og aktiviteten til sentrene er generelt knyttet høyere utdanning og videregående opplæring med mest vekt på førstnevnte. Sentrene skal fungere som motor, megler og møteplass, og aktivitetene i sentrene skal være innrettet mot å få til en best mulig tilpasning mellom tilbudssiden og etterspørselsiden i kompetansemarkedet.

I Nordland er det i dag 5 regionale studiesentre (fire på Helgeland og ett i Lofoten). Ofoten har ikke studiesenter mens Vesterålen har utredet, men formelt ikke etablert senter. I Salten har Steigen og Gildeskål studiesenteraktiviteter innenfor rammen av prosjektet Salten kompetanse.

Studiesentrene varierer når det gjelder formell organisasjonsform, historikk, eiere og finansiering. Sentrene er også ulike når det gjelder for eksempel fokus for virksomheten og aktiviteter.

1.2 Fylkestingets politikk og strategi

Nordland fylkeskommune har siden 2005 hatt som politikk å bidra til etablering og utvikling av studiesentrene. I fylkestingssak 9-2005 heter det i vedtaket at fylkestinget mener etablering av regionale studiesentre vil være en riktig og viktig satsning for å nå målsettinger i fylkesplanen knyttet til økt kompetanse i fylket. Det heter i vedtaket at det er et mål at det skal etableres sentre spredd i hele Nordland og lokalisert iht prinsippet om bolig- og arbeidsmarkedsregioner. Sentrene skal formes og organiseres etter lokale behov og eies og drives av lokale interesser. Videre heter det at fylkeskommunen skal bidra til studiesentre gjennom å koordinere samarbeidet mellom de regionale enhetene, tilrettelegge for kompetansehevingstiltak og samordne arbeidet med studiesentre ift andre satsningsområder i fylket. Ev tilskudd fra fylkeskommunen skulle vurderes ut fra følgende kriterier:

- At det er flere aktører som samarbeider i tiltaket
- Definerte skiller mellom tilbydere og etterspørre
- At det tas sikte på å tilby ulike typer utdanninger på ulike nivåer
- At det foreligger en klar eier/oppdragsgiver
- At senteret dekker flere kommuner, helst en region.

I fylkestingssak 129-2007 redegjøres det for status og erfaringer med sentrene. I fylkestingsvedtaket heter det bl.a. at:

- Fylkestinget mener arbeidet med de regionale studiesentrene må videreføres. Målet er å øke kompetansenivået i hele fylket og å tilrettelegge for opplæring på ulike utdanningsnivå basert på regionenes behov. Regionalt samarbeid organisert etter lokale forutsetninger og behov og med lokale eiere må ligge til grunn.

- Flere tiltak må i større grad samordnes. Videregående skoles rolle som regionale utviklingsaktører må ses i sammenheng med studiesentre og studieverksteder og koordineres både på fylkesnivå og regionalt. Arbeidet med karrieresentre og oppfølgingen av næringshager må også ligge til grunn for samarbeidet.
- Fylkeskommunen må ivareta behov for felles forum der partene møtes på tvers av sektorer for samordning og videre utvikling av arbeidet. Det må avklares hvordan studiesentrene kan ha et ansvar for teoretisk opplæring for læringer og lærekandidater som avviker fra ordinær opplæringsordning
- Det arbeides videre med en finansieringsmodell for studiesentrene. Tilskudd gis med utgangspunkt i fastsatte kriterier. En alternativ regional partnerskapsmodell for finansieringen prøves ut.

I fylkesrådsak 038/11 følges studiesentrene videre opp. I saken pekes det på at iverksettelsesfasen har vart i over 5 år og fylkeskommunen ser behov for en evaluering og videre utvikling av sentrene. I saken heter det bl.a. følgende:

öFormålet med denne saken er å legge grunnlaget for en videreutvikling av studiesentrene. Saken er videre en oppfølging av fylkestingets vedtak om Nordlandsutredningen. Et viktig mål i utredningen er å utnytte studiesentrene til å øke antallet desentraliserte tilbud og bedre distribusjonen av utdanningstilbud i fylket. Arbeidet med studiesentrene må også sees i sammenheng med andre strukturer som legger til rette for kompetanseutvikling i Nordland. Det foreslås å foreta en gjennomgang av det som er etablert og iverksette en evaluering av virksomheten.ö

Videre heter det at:

öEvalueringen må ivareta utviklingsperspektivet som er lagt i politiske føringer for kompetanseutvikling i Nordland. I Nordlandsutredningen og fylkestingets behandling av denne ble arbeid med regionale studiesentra berørt. En felles konklusjon er at det er påkrevd å få en bedre organisering og distribusjon av høyere utdanning i fylket med fleksible og desentraliserte studier.

Det ble påpekt at det ville være nødvendig å ha en ny politisk gjennomgang av studiesentervirksomheten i fylket. Dette for i større grad å avklare hvordan infrastrukturen best kan organiseres for en målrettet distribusjon av høyere utdanning i regionen. Dette innebar også god kobling mot videregående opplæring og spesielt det nettstøttede opplæringsstilbuddet som gis i regi av Den Åpne skolen.ö

1.3 Evalueringens formål og problemstillinger

I Nordland fylkeskommunes oppdragsbeskrivelse heter det at evalueringen skal være et viktig bidrag for å utforme en overordnet strategi for satsningen på og bruk av studiesentrene. Evalueringen tar for seg følgende temaer og problemstillinger:

- Studiesentrene eierforhold, organisering og oppgaver
- Sentrenes samarbeid med privat og offentlig virksomhet
- Studiesentrene synlighet og resultater
- Samordningen og kontakt mellom studiesentrene og andre regionale aktører

- Drøfting av alternative organisasjons- og finansieringsmodeller der målet er å bidra til økt samordning når det gjelder tilrettelegging av desentralisert utdanning.

1.4 Metode

Evalueringen baserer seg på en kombinasjon av dokumentstudier, oppfølgende samtaler med fokus på faktainformasjon, en bred internettbasert spørreundersøkelse og oppfølgende telefonintervjuer med nøkkelinformeranter.

I tillegg er de foreløpige resultatene fra spørreundersøkelsen presentert på en felles samling i Bodø 13. oktober 2011. På samlingen deltok om lag 40 personer fra bl.a. studiesentrene, RKker, regionråd, fylkeskommunen, høgskoler og Universitetet i Nordland. På samlingen ble også nåværende erfaringer og utfordringer for studiesentrene samt mulige modeller for et mer samordnet virkemiddelapparat diskutert.

Dokumentstudier og faktaorienterte samtaler

Dokumentstudiene har gitt oversikt over studiesentrenes organisering, arbeid og resultater. Eksempler på dokumenter som er gjennomgått er årsrapporter, vedtekter, dokumentasjon på aktivitet og resultater mv. Det er også gjennomført faktaorienterte telefonsamtaler med studiesentrenes ledelse for kartlegging av formelle spørsmål knyttet til studiesentrene.

To spørreundersøkelser

I september 2011 ble det i samarbeid med Respons AS gjennomført to nettbaserte spørreundersøkelser. Den ene undersøkelsen ble rettet til de områder av Nordland som allerede har etablert et studiesenter. Spørreskjemaet ble sendt til studiesentre, regionale kompetansekontorer, karrieresentre, studieverksteder, rektorer videregående skoler, administrasjonen i regionrådene, næringshager, kunnskapsparker, enkelte bedrifter og universitet/høgskoler/studieforbund.

Den andre undersøkelsen ble rettet til områder hvor det per i dag ikke er etablert regionale studiesentre, men som har utredet og vurderer spørsmålet (Vesterålen og Salten). Spørreskjemaet ble sendt til medlemmer av arbeidsgruppen som har vurdert etablering av studiesenter i Vesterålen, programrådet for Salten kompetanse og karrieresentre, regionråd, rektorer, studieverksteder og næringsselskap/kunnskapsparker i de to regionene.

Studiesentrene og Nordland fylkeskommunene bidro med å identifisere informanter og deres e-postadresser. Hovedtemaene for undersøkelsene var:

- Resultater av studiesentrenes arbeid
- Samarbeidsrelasjoner
- Anbefalinger for studiesentrenes videre virksomhet
- Ev endringer i organisering, finansiering og eierskap

Svarprosenter

I alt 98 spørreskjemaer ble sendt ut til de regioner som har studiesenter. Av disse svarte 55 personer som gir en svarprosent på 56. Det ble sendt ut 33

spørreskjemaer til de to regioner som ikke har et regionalt studiesenter. Av disse svarte 18 personer som gir en svarprosent på 55.

Det ble gjennomført 3 purringer i løpet av undersøkelsesperioden. Nedenfor gis en oversikt over hvor store andeler som har svart fra de ulike virksomheter og regioner som omfattes av undersøkelsen.

Tabell 1.1: Eksisterende studiesentre: Antall svar kategorisert etter region/kommune

Region	Antall svart
Sør-Helgeland	8
Kunnskapsparken Helgeland	10
Ytre Helgeland	7
Mosjøen	9
Lofoten	10
Steigen	3
Gildeskål	4
Flere studiesentre ²	4
SUM	55

Tabell 1.2 Eksisterende studiesentre: antall svar kategorisert etter rolle/virksomhet

Virksomhet/rolle	Antall svart
Ansatt studiesenter	14
Styremedlem studiesenter	16
Studieverksted	6
Rektor Vdg	4
RKK	3
Regionråd sekretariat	3
Karrieresenter	3
Universitet/høgskole	4
Næringshage/kunnskapspark	2
Sum	55

² 4 av respondentene tilhørte ingen spesiell region og ble bedt å svare generelt ut fra vurderinger av flere studiesentre.

Når det gjelder undersøkelsen til regioner som ikke har etablert et regionalt studiesenter, er svarfordelingen slik (18 svar totalt):

Region

- Vesterålen: 7
- Salten: 11

Virksomhet/rolle

- Medlem av arbeidsgruppe for vurdering av studiesenter/programstyre: 7
- Studiesverksted: 4
- Rektor: 4
- Sekretariat regionråd: 2
- Karrieresenter: 1

Undergruppene besvarelse av spørreskjemaet er nærmere analysert. Imidlertid finner vi ingen større avvik i hvordan spørsmålene besvares. Til tross for frafall, gir undersøkelsen data med rimelig god utsagnskraft for fylket samlet. Resultatene må tolkes innenfor feilmarginer på +/- 3 ó 8 prosentpoeng for hovedfrekvensene.

1.5 Telefonintervjuer

I etterkant av spørreundersøkelsen er det gjennomført telefonintervjuer med nøkkelinformanter i hver region. Intervjuene har blitt gjennomført ut fra en felles intervjuguide der samtlige informanter er forelagt de samme spørsmål. Hovedspørsmålene har vært knyttet til resultater av studiesentrene arbeid og vurderinger av fremtidig finansiering og organisering av sentrene. Det er gjennomført 14 telefonintervjuer av ledere av studiesentre, RKKer og andre aktører knyttet til virkemiddelapparatet.

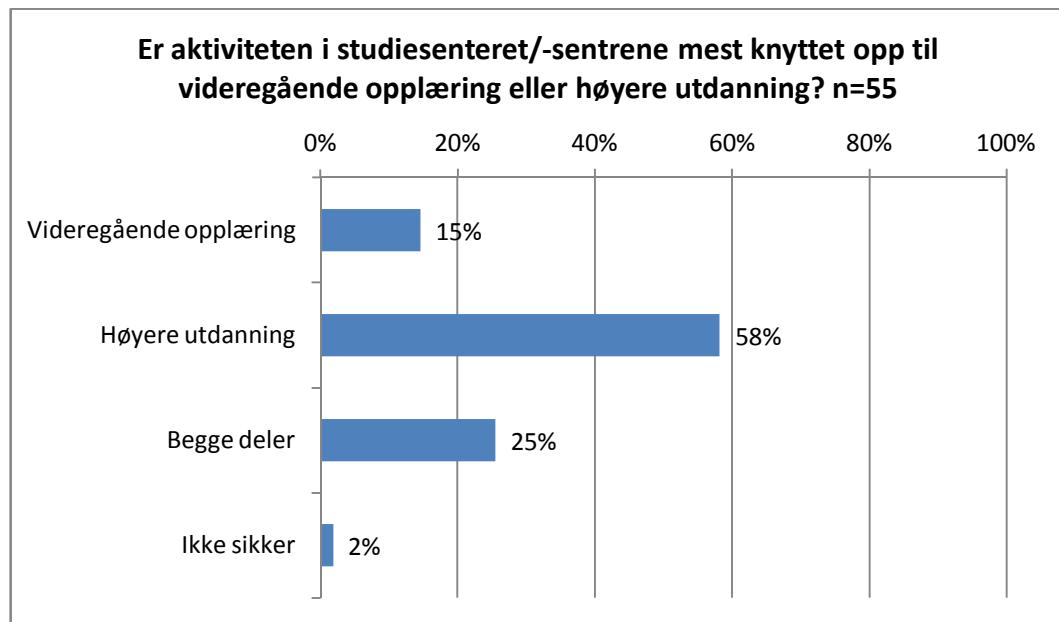
2 Studiesentrene

En viktig målsetting med studiesentreneres aktiviteter er å få til en best mulig tilpasning mellom tilbudssiden og etterspørselssiden i kompetansemarkedet i Nordland. Sentrene skal fungere som:

- Motorer, dvs pådrivere for kompetansevikling og utdanning
- Meglere, dvs behovsavklaring, tilrettelegging og kopling av tilbydere og etterspørre
- Møteplasser, dvs etablering og utvikling og studiesteder/møteplasser med nødvendig infrastruktur og arenaer for læring og kompetanseutvikling

Studiesentrene finansieres gjennom egengenererte inntekter i form av kursavgifter mv og prosjektilskudd fra bl.a. kommuner (regionråd/partnerskapsstyrer), private og fylkeskommunen. Fra fylkeskommunens side er finansieringen todelt. En del er innrettet mot initiering av nye studiesentra, det vil si en slags startfinansiering. I tillegg delfinansierer fylkeskommunen også utviklingsaktiviteter (kartlegging, nye opplæringstilbud etc.) gjennom regionale utviklingsmidler, dvs tilskudd på prosjektbasis ut fra noen forutsetninger. Det stilles krav om medfinansiering enten fra kommuner, bedrifter, organisasjoner, egenandeler fra deltakere og/eller andre aktører. Nordland fylkeskommune har tilført studiesentrene samlet 9 285 000 kr i perioden 2006-2011.

Når det gjelder studiesentreneres tilbud viser spørreundersøkelsen at et klart flertall på 58 % svarer at studiesentreneres aktiviteter og tilbud er knyttet opp mot høyere utdanning, mens 15 % svarer videregående opplæring og 25 % svarer begge deler like mye.

Figur 2.1: Er aktiviteten mest knyttet opp til videregående opplæring eller høyere utdanning?

Studiesentreneres virksomhet er forankret i Nordland fylkeskommunes utviklingsprogram (UPN). I UPN heter det bl.a. at fylkeskommunen skal bidra til å utvikle og forsterke samarbeidsnettverk og infrastrukturer regionalt og på fylkesnivå som bidrar til en kunnskapsbasert regional utvikling.

Studiesentrene i Nordland er ulike når det gjelder bl.a. organisering, geografi og eierforhold. Nedenfor presenteres de viktigste formelle fakta om hvert enkelt studiesenter.

Sør-Helgeland

Studiesentret for Sør-Helgeland dekker kommunene Brønnøysund, Bindal, Sømna, Vega og Vevelstad. Regionen hadde overkant av 13 000 innbyggere per 1. januar 2011. Senteret er en del av del av Torgar Næringshage AS og er lokalisert i Brønnøysund. Studiesenteret dekker de samme kommuner som Sør-Helgeland regionråd og Sør-Helgeland RKK. Regionens videregående skole er Brønnøysund videregående skole. Regionen har foreløpig ikke karrieresenter.

Tabell 2.1: Korte fakta Sør-Helgeland

Geografi	Brønnøy, Bindal, Sømna, Vega og Vevelstad
Største eiere	Siva 16,5 %, Marine Harvest Holding AS 14 %, Brønnøy kommune 12 %, Brønnøy næringsforum 11 %
Formell tilknytningsform	Del av Torgar næringshage AS
Styrende organer/representasjon	Styret for næringshagen
Medarbeidere (årsverk) studiesenter	To stillinger, to årsverk
Oppstartsår	Torgar opplæringskontor startet om lag 2000 og hadde studiesenteroppgaver øverført til Torgar næringshage i 2007.

Studiesenter Ytre Helgeland

Studiesentret for Ytre Helgeland dekker kommunene Alstahaug, Dønna, Herøy, Leirfjord, Lurøy og Træna. Regionen har om lag 15000 innbyggere per 1. januar 2011. Senteret er en avdeling i Ytre Helgeland RKK og er lokalisert til Sandnessjøen. De fleste av kommunene studiesenteret dekker er medlem av Helgeland regionråd, med unntak av Lurøy som er medlem av Indre Helgeland regionråd. Rødøy og Vefsn kommune, som også er medlem av Helgeland regionråd, inngår ikke i Ytre Helgeland studiesenter.

Karrieresenteret i regionen dekker de samme kommuner som studiesenteret. Regionens videregående skole er Sandnessjøen videregående skole.

Tabell 2.2: Korte fakta Ytre Helgeland

Geografi	Alstahaug, Dønna, Herøy, Leirfjord, Lurøy og Træna
Eiere	Kommunene
Formell tilknytningsform	Avdeling under Regionalt Kontor for Kompetanseutvikling Ytre Helgeland (RKK YH). Organisert etter kommunelovens § 27
Styrende organer/representasjon	Ordførerne utgjør styret
Medarbeidere (årsverk)	125 % årsverk. I tillegg merkantilt og leder.
Oppstartsår	Oppstart som prosjekt i 2007 og ble permanent fra 2010.

Mosjøen studiesenter

Mosjøen studiesenter er lokalisert til Mosjøen og dekker Vefsn kommune, men har også tilbud til Grane og Hattfjelldal kommuner. Regionen hadde om lag 16250 innbyggere per 1. januar 2011. Senteret er en del av Mosjøen og Omegn Næringssselskap (kommunalt foretak). Vefsn kommune er medlem av Ytre Helgeland regionråd. Grane og Hattfjelldal er del av Indre Helgeland regionråd. Regionen har karrieresenter og RKK som dekker de tre kommunene. Regionens videregående skole er Mosjøen videregående skole.

Tabell 2.3: Korte fakta Mosjøen

Geografi	Vefsn, Grane og Hattfjelldal
Eiere	Del av Mosjøen og Omegn Næringssselskap KF som igjen eies av Vefsn kommune
Formell tilknytningsform	Prosjekt i kommunalt foretak
Styrende organer/representasjon	Eget styre med 6 medlemmer
Medarbeidere (årsverk)	1 prosjektleder
Oppstartsår	Høst 2010, skal være i 3 år

Indre Helgeland ó Kunnskapsparken Helgeland

Kunnskapsparken Helgeland er studiesenter for primært Rana kommune og omland (Nesna og Hemnes). De tre kommunene hadde om lag 31 900 innbyggere per 1. januar 2011. Kunnskapsparken ønsker i tillegg å gi et tilbud til samtlige deler av Helgeland. Karrieresenteret og RKK dekker også de samme kommunene, og de tre kommunene er alle medlemmer av Indre Helgeland regionråd. Regionens videregående skole er Polarsirkelen videregående skole i Mo i Rana.

Tabell 2.4: Korte fakta Indre Helgeland

Geografi	Rana-regionen, men ønsker også å dekke hele Helgeland i samarbeid med de øvrige studiesentrene
Største eiere	<ul style="list-style-type: none"> - SIVA - 26,5 % - Nordland fylkeskommune - 26,5 % - Mo Industripark - 13,4 % - ROI Invest - 13,4 % - Rana Utviklingsselskap - 8,1 % - Rana kommune - 6,6 %
Formell tilknytningsform	Aksjeselskap
Styrende organer/representasjon	Styret for Kunnskapsparken
Medarbeidere (årsverk)	1,5 ó 2 årsverk
Oppstartsår	Oppstart 2004, skiftet i 2009 navn til Kunnskapsparken Helgeland

Lofoten

Studiesenter for Lofoten dekker kommunene Røst, Værøy, Vågan, Moskenes, Flakstad og Vestvågøy. Regionen hadde om lag 22 500 innbyggere per 1. januar 2011. Studiesenteret er lagt til Lofoten Studieó og Høyskolesenter AS. Samtlige kommuner er med i Lofoten regionråd, Lofoten karrieresenter og RKK Lofoten. Regionens videregående skoler er Aust-Lofoten videregående skole og Vest-Lofoten videregående skole.

Tabell 2.5: Korte fakta Lofoten

Geografi	Røst, Værøy, Vågan, Moskenes, Flakstad og Vestvågøy.
Største eiere	Vestvågøy kommune 34%, Poseidon Holding AS 34 %, Vågan kommune 8 %.
Formell tilknytningsform	Aksjeselskap
Styrende organer/representasjon	Styret for aksjeselskapet
Medarbeidere (årsverk)	1 person daglig leder 100 pst + av og til hospitanter/konsulenter
Oppstartsår	Oppstart 1997, fra 2001 i nåværende organisasjonsform.

Salten

Det er etablert to lokale sentre i Salten og Gildeskål som ivaretar studiesenteroppgaver. Senter for kunnskap og likestilling i Steigen (KUN) har ansvar for Steigen, men gir også et tilbud til Tysfjord og Hamarøy. Senteret i Gildeskål ivaretas av stiftelsen Kunnskapssenteret i Gildeskål (KiG).

Begge studiesentrene inngår i Partnerskaps Saltens strategi Salten Kompetanse. Strategien er vedtatt og forankret i Salten regionråd og regionrådets partnerskapsstyre. Salten kompetanse omhandler langt flere oppgaver, mål, og målgrupper og langt flere aktører enn studiesentrene. Prosjektet finansieres av den 3-årige partnerskapsavtalen Salten regionråd har med Nordland fylkeskommune og lokal medfinansiering (50 %). I 2011 er det lagt inn 2,7 mill kroner samlet til satsningen.

Fokusområdene for Salten kompetanse er:

- Øke utdanningsaktiviteten i alle kommunene i Salten og samordne lokale tjenester knyttet til kompetanseheving:
- Pådriver for økt FOU-arbeid i regionen
- Kompetanseleverandører som er oppdatert på kompetansebehovet
- Skape maksimal effekt av Universitetsetableringen i Bodø

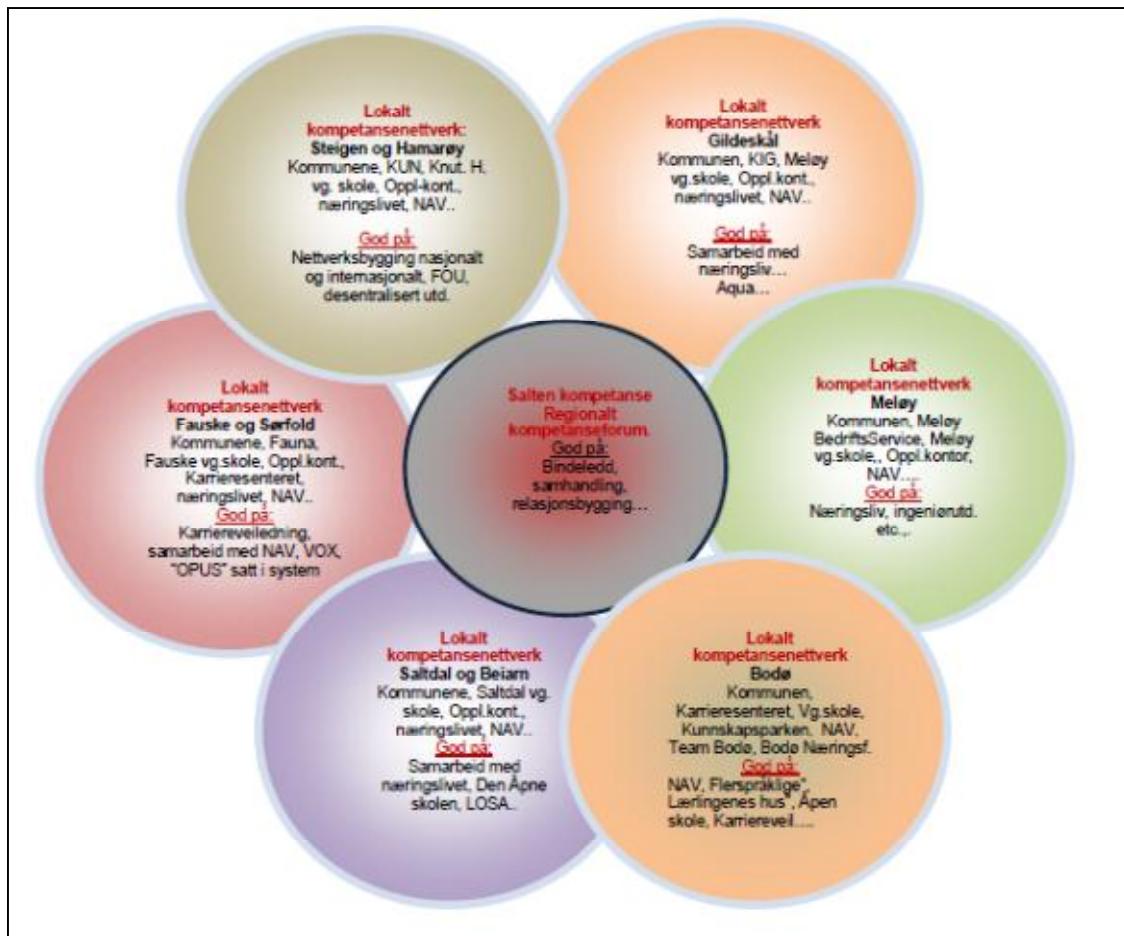
Partnerskapsstyret i regionrådet har ansvaret for å sette målene for kompetansearbeidet i Salten. Det er også etablert et programråd for kompetanse som skal gjennomføre av partnerskapets mål, fokusområdene og samordne studie- og kompetansetilbud i regionen. I programrådet sitter bl.a. KiG, KUN, RKK, UiN, karrieresentre og opplæringskontor. RKK Indre Salten leder programrådet og ivaretar det administrative ansvaret etter avtale med partnerskapsstyret/regionrådet

I strategien legges det opp til å bygge på eksisterende lokale kompetansemiljøer. Det inkluderer blant annet:

- Videregående skoler i enkelte av kommunene
- Karrieresenter
- KUN senter for kunnskap og likestilling
- Kunnskapssenteret i Gildeskål
- FOU-institusjoner
- Opplæringskontorer
- RKK
- Eventuelle andre relevante partnere.

Programrådet har fordelt kroner 300 000 til hver av de 6 regionale kompetansenettverkene i 2011 (se figuren nedenfor). Det stilles krav om 50% lokal medfinansiering.

Figur 2.2: Nettverksorganiseringen til Salten kompetanse (Kilde: Salten kompetanse)

Prosjektet Salten kompetanse er en oppfølger av prosjektet Studiesenter Salten hvor 5 av Salten-kommunene var deltakere. Prosjektet pågikk fra 2006- 2009. I løpet av de tre første prosjektårene hadde Studiesenter Salten nesten 4000 kursdeltakere, i hovedsak fra de deltagende kommunene Meløy, Gildeskål, Beiarn, Saltdal og Steigen. Mer enn 250 personer studerte teori for fagbrev og 113 studenter avla 2300 studiepoeng på universitet og høgskoler. I prosjektet var det bl.a. lagt opp til å etablere lokale enheter i hver av kommunene med studiesenteraktiviteter.

Det var høsten 2009 lokale forventninger om at strategien Salten kompetanse skulle videreføre en regional infrastruktur for kompetansebygging og sikre framtidig drift sammen med kommunene og fylkeskommunen. Det var også forventninger til at de lokale kompetanseutviklingsprosjektene for voksne skulle bli mer samordnet. Imidlertid ble prosjektet avsluttet høsten 2009 på grunn av manglende finansiering.

Vesterålen

Vesterålen har over flere år utredet og behandlet en sak om opprettelse av Vesterålen kompetanse som bl.a. skal ivareta studiesenteroppgaver og oppgavene til RKK Vesterålen. Imidlertid er en opprettelse foreløpig ikke vedtatt av kommunestyrene. Forhistorien er lang. I perioden 2007-2009 ble det utredet og igangsatt et pilotprosjekt ved navn öEtablering av regionale studiesenterö. Det ble etablert en bredt sammensatt arbeidsgruppe med mandat i å:

öEtablere en arena for kompetanseutvikling i vesterålsregionen hvor kompetansemiljø, offentlig og privat sektor og politisk nivå i fellesskap kan meisle ut kursen for felles kompetansestrategier hvor et bredt spekter av kompetansetiltak, veiledning og samlet informasjon til brukerne inngår.ö

Arbeidsgruppa konkluderte med at det burde etableres et varig regionalt forum som bl.a. skulle ivareta oppgavene knyttet til motor, møteplass og megler. I tillegg pekte gruppa på behov for at enheten også burde ivareta en mentorrolle (veiledning).

I etterkant har saken vært til behandling i Vesterålen regionråd og arbeidsutvalget gjentatte ganger og med oppfølgende vurderinger og prosesser. Da det endelige forslaget til vedtak ble klart fra arbeidsutvalgets side ble følgende forslag til vedtak behandlet i kommunestyrene:

- Kommunestyret vedtar at Vesterålen kompetanse skal opprettes
- RKKs rammer og oppgaver overføres til Vesterålen kompetanse
- For å få en sterk styring med og samhandling om det viktige og omfangsrike kompetanseutviklingsarbeidet som skal iverksettes, etableres Vesterålen kompetanse i lokalene til Vesterålen regionråd på Sortland.
- Vesterålen kompetanse etableres 1. januar 2011.

Imidlertid ble oppfølgingen i kommunestyrene annerledes. Nesten samtlige kommunestyre vedtok at Vesterålen kompetanse skulle etableres, men kommunene var ikke enig om lokaliseringen av arbeidsplassene knyttet til senterets virksomhet. Hovedalternativene sto mellom Øksnes kommune (der nåværende RKK er lokalisert) og Sortland der regionrådet er lokalisert.

3 Øvrig virkemiddelapparat

Nordland fylke kjennetegnes av flere andre virksomheter som har oppgaver rettet inn mot tilrettelegging for kompetanseutvikling spesielt rettet mot voksne. De viktigste i den sammenheng er beskrevet nedenfor.

3.1 Regionale kompetansekontorer - RKK

Nordland fylke har 8 regionale kompetansekontorer (RKKer). RKKene er eid av kommunene og er organisert som egne interkommunale styrer etter kommunelovens § 27 eller som del av fylkets 7 regionråd. Et fellesstrekk ved RKKene er at hovedoppgave er å se til at kommunene får tilbud om etterutdanning for sine ansatte i samsvar med kommunale, regionale og nasjonale planer og prioriteringer. RKKene bistår kommunene innenfor kompetanseplanlegging og kompetanseutvikling. RKKene skal utgjøre et bindeledd mellom de enkelte deltakerkommuner og andre instanser som det er naturlig å samarbeide med, f. høgskoler og universiteter, videregående skoler, fylkesmannen og fylkeskommunen. Feks definerer Vesterålen RKK hovedmålene for virksomheten slik (strategiplan for kompetanse 2010-2012): Vesterålen RKK skal

- Være pådriver for kompetansekartlegging av nødvendige kompetansebehov i kommunene.
- Megle fram og tilrettelegge for kvalitativt best mulige kompetansetilbud i forhold til eksisterende ressurser.
- Oppdatere og koordinere informasjon fra ulike samarbeidsparter.
- Være pådriver for utviklingstiltak som kan fremme kompetanseutvikling/samfunnsutvikling i regionene

3.2 Karrieresentrene

Det er etablert 8 karrieresentre i Nordland. Karrieresenter er etablert og eid av fylkeskommunen, men finansieringen av virksomhetene skjer gjennom spleislag mellom bl a fylkeskommunen, NAV og kommunene. 28 personer eller til sammen 22 årsverk er knyttet til karrieresentrene.

Sentrene skal gi individuell veiledning og informasjon til voksne og ungdom som ikke er tilknyttet skole- og oppfølgingstjenesten. I tillegg skal sentrene være en faglig ressurs for skoler og lokalt arbeidsliv. Tjenesten er offentlig støttet og uten kostnader for den enkelte. Karrieresentrene har følgende hovedoppgaver:

- Karrieresentrene tilbyr karriereveiledning, dvs kartlegging av egne evner, interesser og verdier samt refleksjon, bevisstgjøring om egen situasjon.
- Informasjon om yrker/utdanning, lån/stipend
- Hjelp til kartlegging av egen kompetanse/vurdering av realkompetanse
- Vurdering av rett til grunnskole og videregående opplæring
- Vurdering av kompetanse og informasjon til minoritetsspråklige
- Hjelp til søknader og utfylling av skjema

- Veiledning av arbeidstakere: ved omstilling, sykemeldte, eller som har behov for kompetanseheving, - se nye muligheter

3.3 Studieverksteder og OPUS

Studieverkstedene er åpne for alle som deltar i nettstøttet opplæring i Nordland fylke. Studieverkstedene er som regel lokalisert til de videregående skolene. Om lag 70 % av opplæringen som tilbys voksne gis gjennom Den åpne skolen i kombinasjon med lokal veiledning i studieverksted. Den åpne skole er internettstøttet opplæring der hvert fag/program har egne lærere og der kommunikasjonen i hovedsak skjer via nettet eller over telefon. Studieverkstedene bidrar bl.a. med følgende:

- Tilbud om arbeidsplass/lokale
- Faglig veiledning lokalt etter behov
- Tilbud om studieveiledning
- Opplæring i studieteknikk spesielt knyttet til nettstøttet opplæring
- Tilbud om grunnleggende IKT opplæring og grunnleggende opplæring i bruk av læringsplattformen öits learningö som Den Åpne Skolen benytter.
- Møtested for andre som også tar opplæring som voksen

Opplærings og ressurssentrene (OPUS) er integrerte men selvfinansierende enheter i de videregående skolene og driver oppdragsvirksomhet spesielt for voksne på videregående skoles nivå.

Figur 3.1: Illustrasjon av organiseringen av voksenopplæringsmodellen til Nordland fylkeskommune (Kilde: Nordland fylkeskommune)

3.4 Regionråd og partnerskapsstyrer

Samtlige av kommunene i Nordland er medlem i et av fylkets syv regionråd. Regionrådene er noe ulikt organisert og har ulike arbeidsformer og prioriteringer, men en fellesnevner for deres arbeid er innsats for lokal og regional utvikling, herunder kompetanseutvikling.

I perioden 2009-2011 har regionrådene inngått en partnerskapsavtale med fylkeskommunen som innebærer at 30 millioner kroner i regionale utviklingsmidler disponeres av regionene. Midlene skal gå til tilretteleggende utviklingsarbeid. Det er etablert partnerskapsstyrer med 7 representanter utgått fra partnerskapet i hver region. Det er partnerskapsstyrrene som skal ha det endelige ord når det gjelder disponeringen av ressursene.

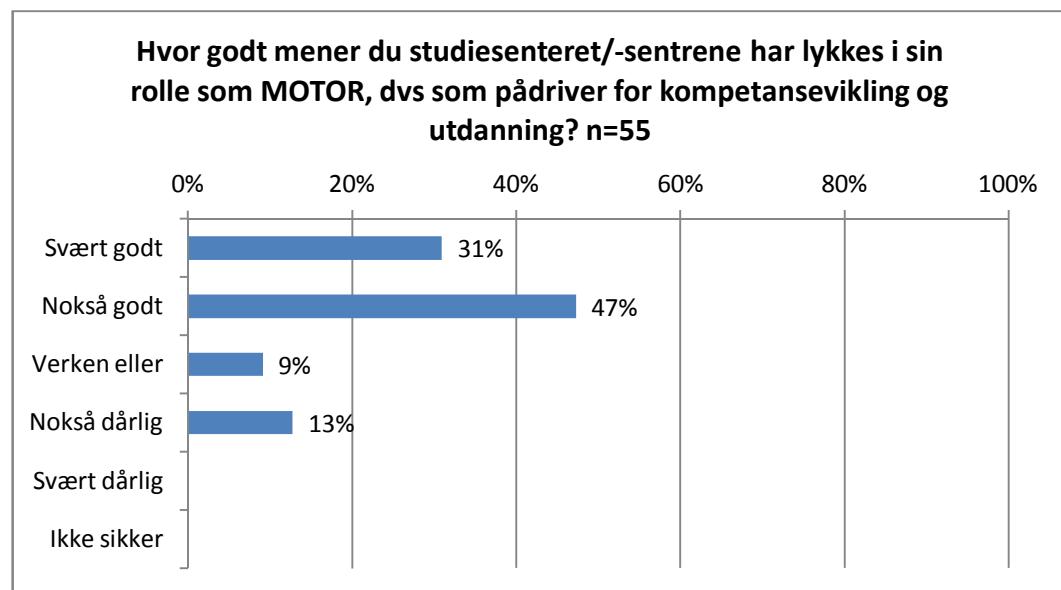
Partnerskapsavtalene er ment å bedre forutsetningene for utviklingsarbeid og for å nå regionalpolitiske mål. Avtalens virkemidler er delegasjon av ressurser til regionene som har kjennskap til egen regions muligheter og involvering av næringsliv, kulturliv og utdanning/FoU for å styrke bredden i utviklingskompetansen. Kompetanseutvikling og utdanning er ett av fire resultatområder for partnerskapsstyrrenes prioriteringer og om lag 1/3 del av midlene er i 2009 og 2010 gått til dette formålet (NIVI-rapport 2011-2 *Evaluering av partnerskapsavtalene i Nordland*).

4 Resultater

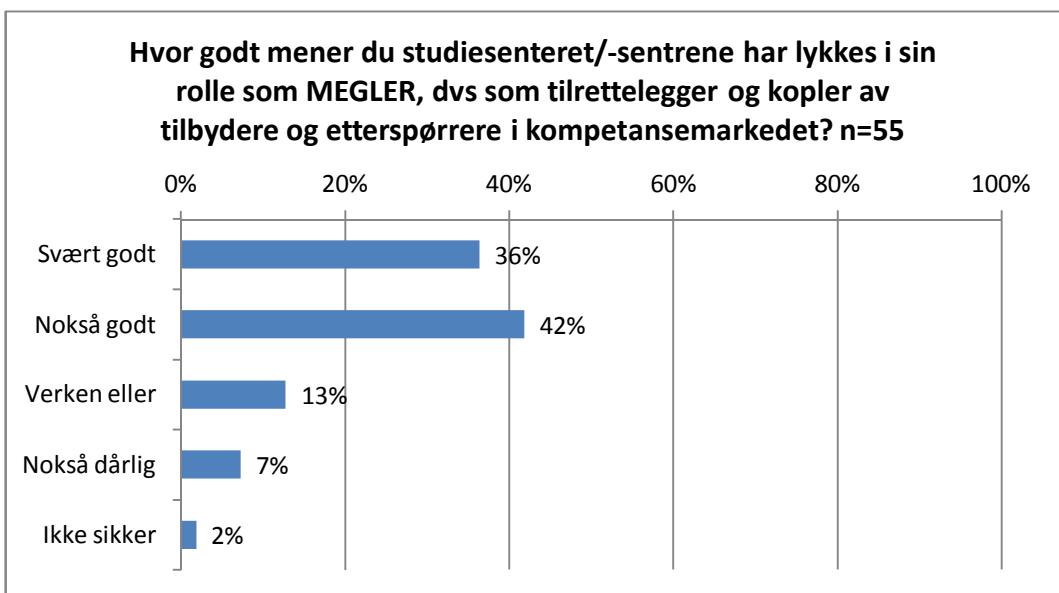
Spørsmålet i dette kapitlet er om de tiltak og aktiviteter som er igangsatt av studiesentrene er i tråd med formålet og ambisjonene for studiesentrene. Viktige temaer i den sammenheng er bl.a. knyttet til vurderinger av rollene som megler, møteplass og motor, hvor godt kjent og tilpasset tilbuet er i de ulike brukergruppene og utvikling av nye opplæringstilbud.

4.1 Studiesentrene som motor, megler og møteplass

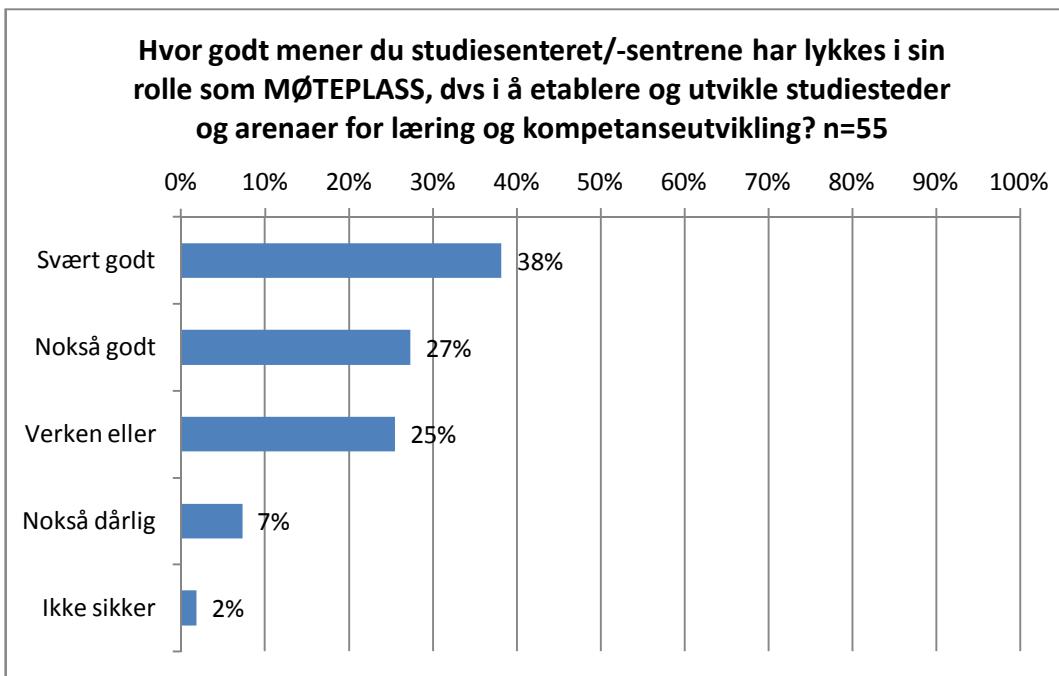
Spørsmålet om hvor godt studiesentrene har ivaretatt de tre hovedrollene/funksjonene motor, megler og møteplass ble stilt i spørreundersøkelsen. Et stort flertall mente studiesentrene har lykkes nokså godt eller svært godt i å ivareta rollene som motor, megler og møteplass. Respondentene var noe mer positive til ivaretakelsen av motor og meglerfunksjonen, i forhold til ivaretakelse av rollen som møteplass, hhv 78 % positive svar om motor og megler mot 65 % positive svar om møteplassfunksjonen.

Figur 4.1: Hvor godt mener studiesenteret har lykkes i sin rolle som motor?

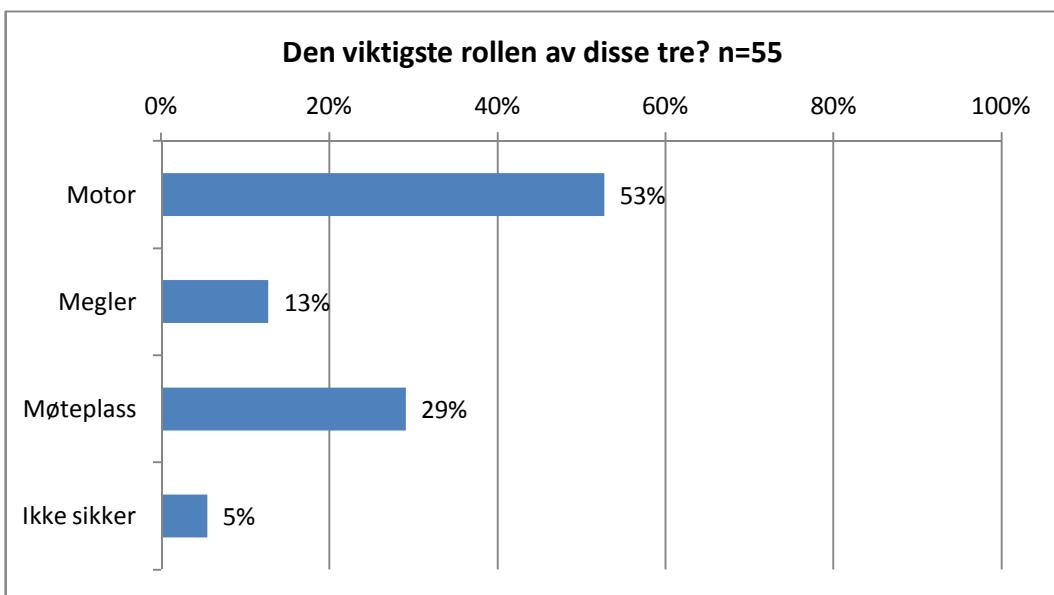

Figur 4.2: Hvor godt mener studiesenteret har lykkes i sin rolle som megler?

Figur 4.3: Hvor godt mener studiesenteret har lykkes i sin rolle som møteplass?

Som et oppfølgende spørsmål ble respondentene bedt om rangere hvilken rolle som er viktigst. Studiesentrene sine roller som motor ble rangert av flest som den viktigste rollen/funksjonen (53 %), deretter fulgte rollen møteplass med 29 % og megler med 13 %.

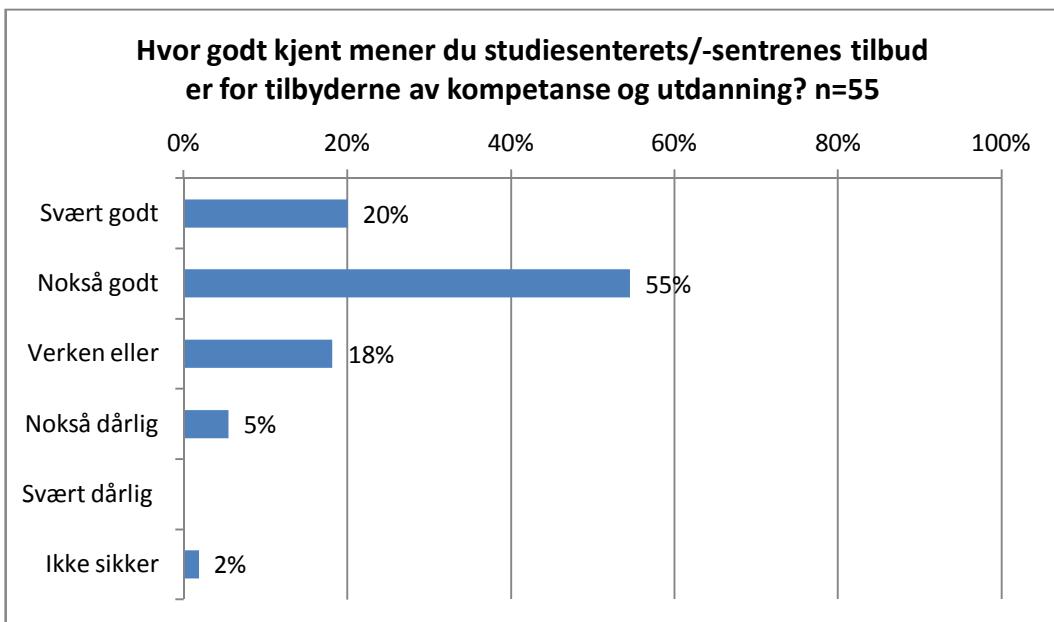

Figur 4.4: Hvilken rolle er viktigst av møteplass, motor og megler?

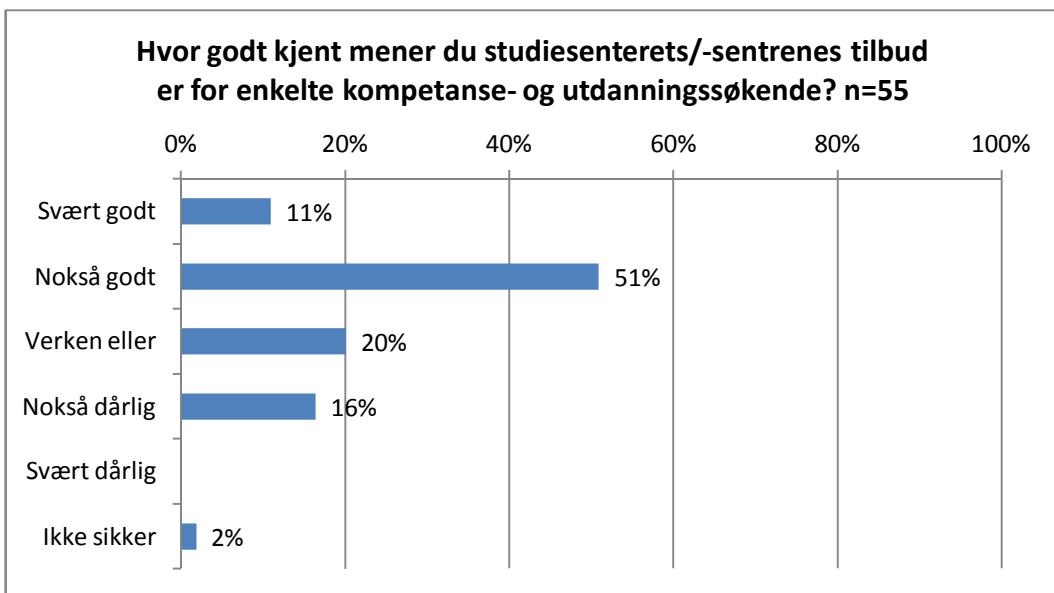
4.2 Hvor godt kjent er studiesentrene?

For å lykkes i sin rolle bør studiesentrene tilbud være kjent blant brukerne og samarbeidspartnere. I spørreundersøkelsen ble det stilt spørsmål om hvor godt studiesentrene tilbud er blant kompetansesøkende, arbeidsgiverne og tilbyderne av kompetanse og utdanning.

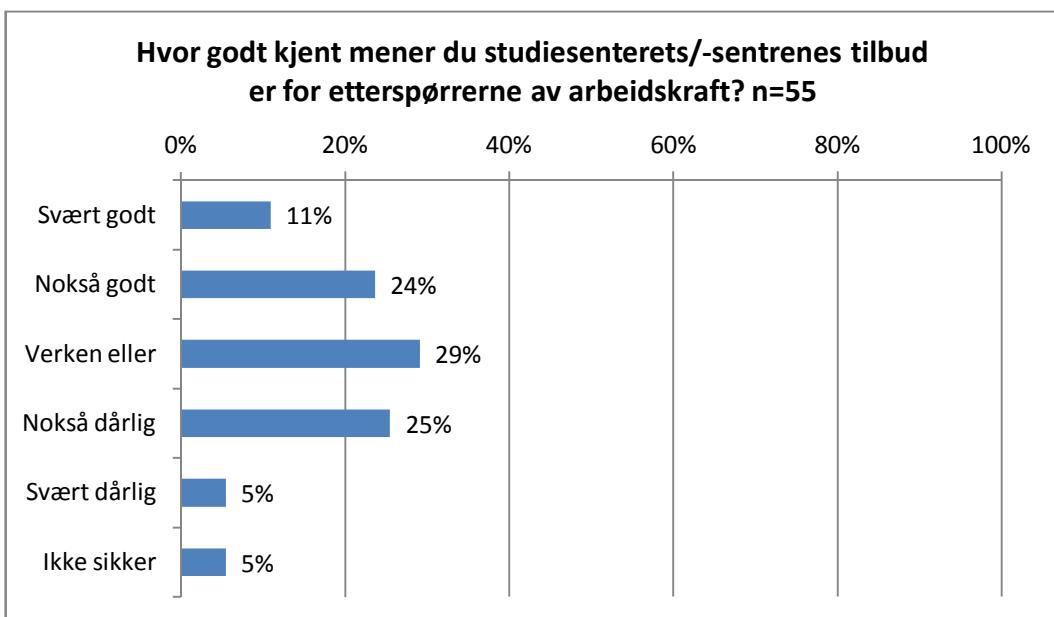
Klart flest svarte at tilbuddet er best kjent blant utdanningsinstitusjonene. 75 % svarte at de mener tilbuddet er nokså godt eller svært godt kjent blant disse aktørene. 62 % svarte at de mener studiesentrene tilbud er nokså eller svært godt kjent blant de som søker mer kompetanse og/eller utdanning. 35 % mente at tilbuddet er nokså eller svært godt kjent blant etterspørrenerne av arbeidskraft.

Figur 4.5: Hvor godt kjent er studiesentrene blant tilbyderne av kompetanse og utdanning?

Figur 4.6: Hvor godt kjent er studiesentrene blant den enkelte kompetanse- og utdanningssøkende?

Figur 4.7: Hvor godt kjent er studiesentrene blant etterspørreerne av arbeidskraft?

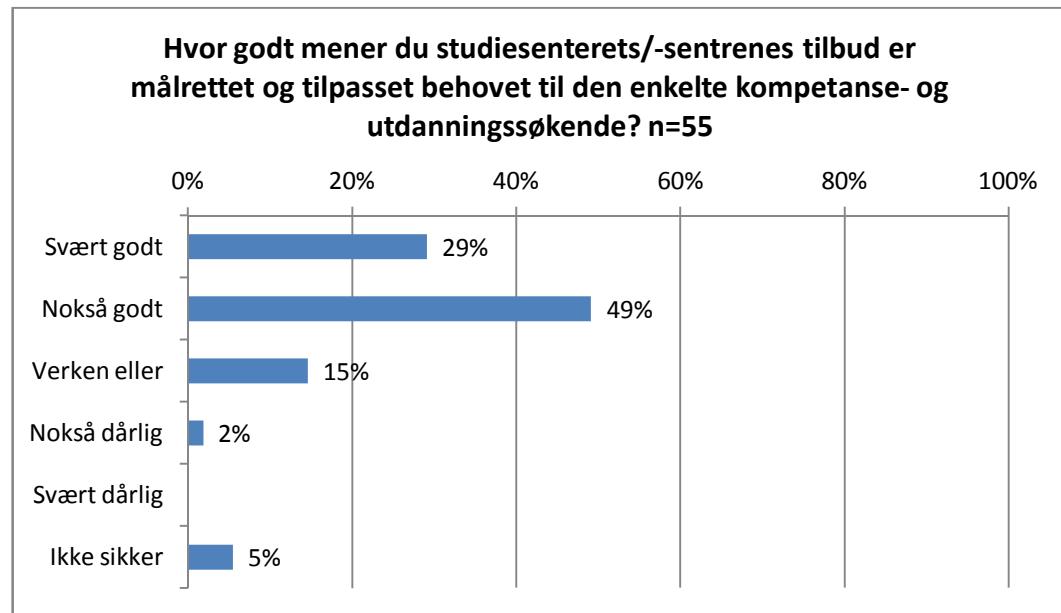
4.3 Er studiesentrenes tilbud tilpasset og målrettet?

Som en oppfølging av foregående tema ble respondentene spurta om studiesentrene er målrettet og tilpasset kompetansesøkende, arbeidsgiverne og tilbyderne av kompetanse og utdanning.

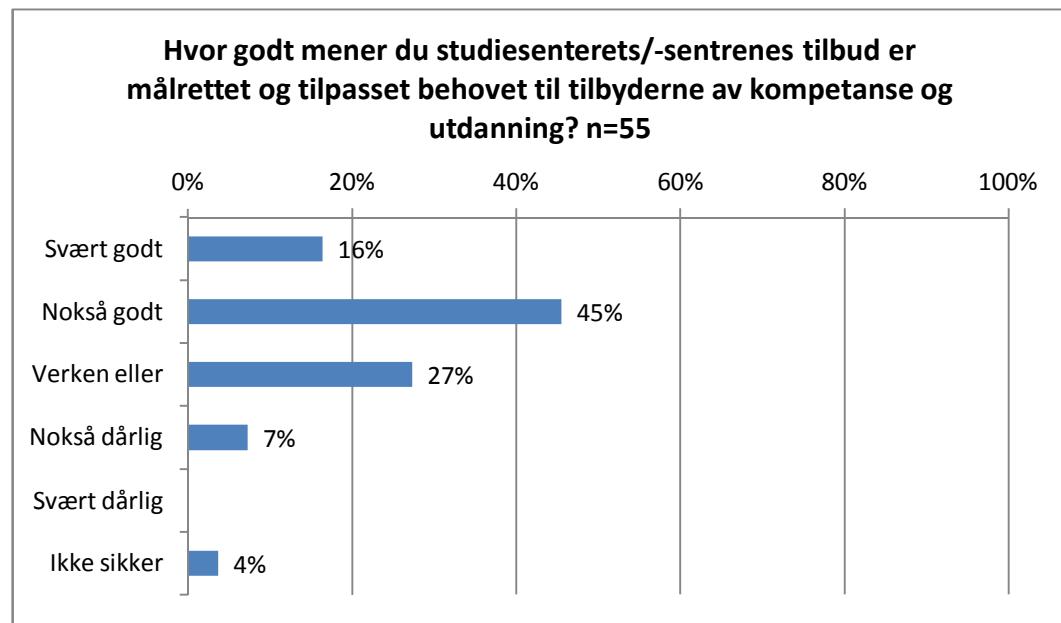
Klart flest (78 %) svarte at tilbuddet er nokså eller svært godt tilpasset den enkelte kompetanse-/utdanningssøkende. 61 % mente tilbuddet er nokså eller svært godt

tilpasset tilbyderne av kompetanse og utdanning, mens 55 % svarte det tilsvarende når det gjelder arbeidsgiverne.

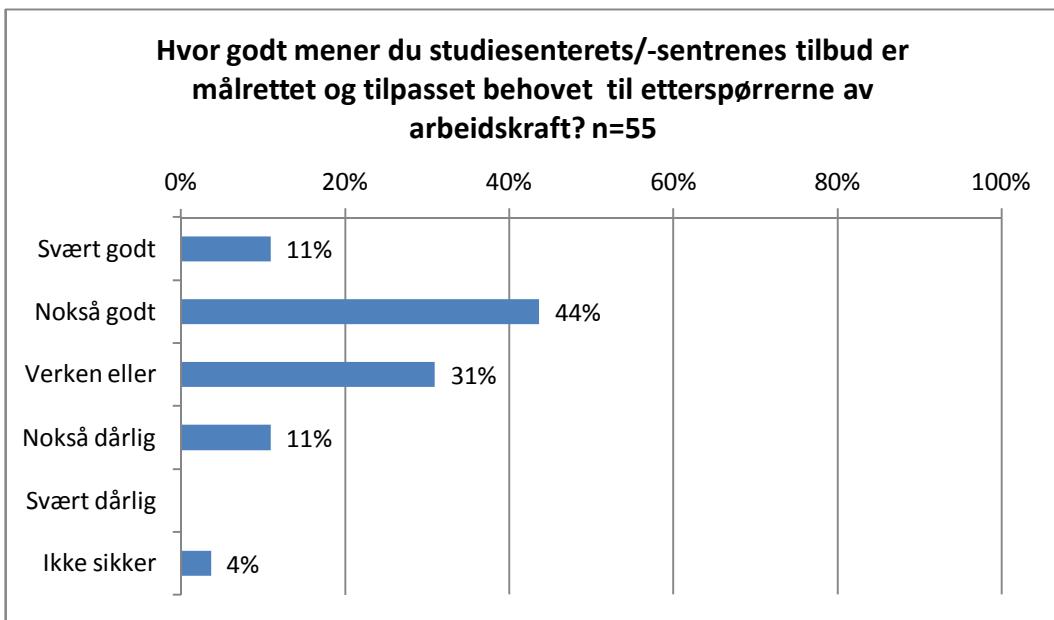
Oppsummert innebærer dette at informantene mente tilbudet både er minst kjent blant arbeidsgiverne og at tilbudet er minst målrettet og tilpasset denne målgruppen.

Figur 4.8: Er studiesenteret målrettet og tilpasset behovet til den enkelte kompetanse- og utdanningssøkende?

Figur 4.9: Er studiesenteret målrettet og tilpasset behovet til tilbyderne av kompetanse og utdanning?

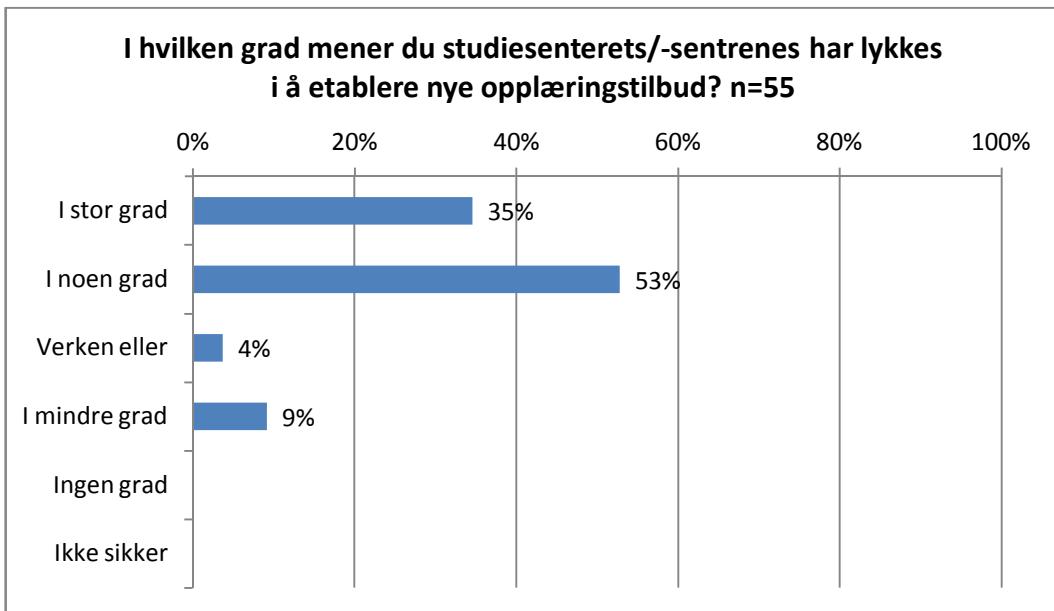

Figur 4.10: Er studiesenteret målrettet og tilpasset behovet til arbeidsgiverne?

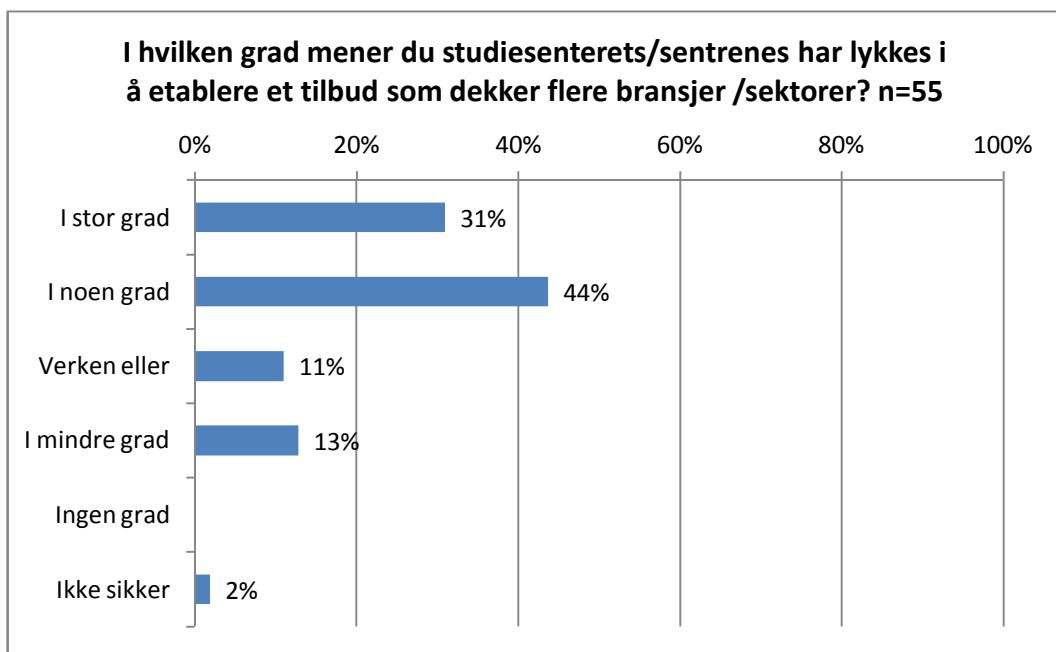
4.4 Nye opplæringstilbud etablert?

Respondentene ble bedt om å vurdere hvorvidt studiesentrerne har lykkes i å etablere nye opplæringstilbud. Som et oppfølgende spørsmål ble respondentene spurta om de mente sentrene har lykkes i å etablere et tilbud som dekker flere bransjer eller sektorer.

Et stort flertall på 88 % mente at studiesentrerne i nokså eller stor grad har lykkes i å etablere nye opplæringstilbud. Et noe mindre flertall på 75 % mente tilbuddet dekker flere bransjer eller sektorer.

Figur 4.11: Har studiesenteret lykkes i å etablere nye opplæringstilbud?

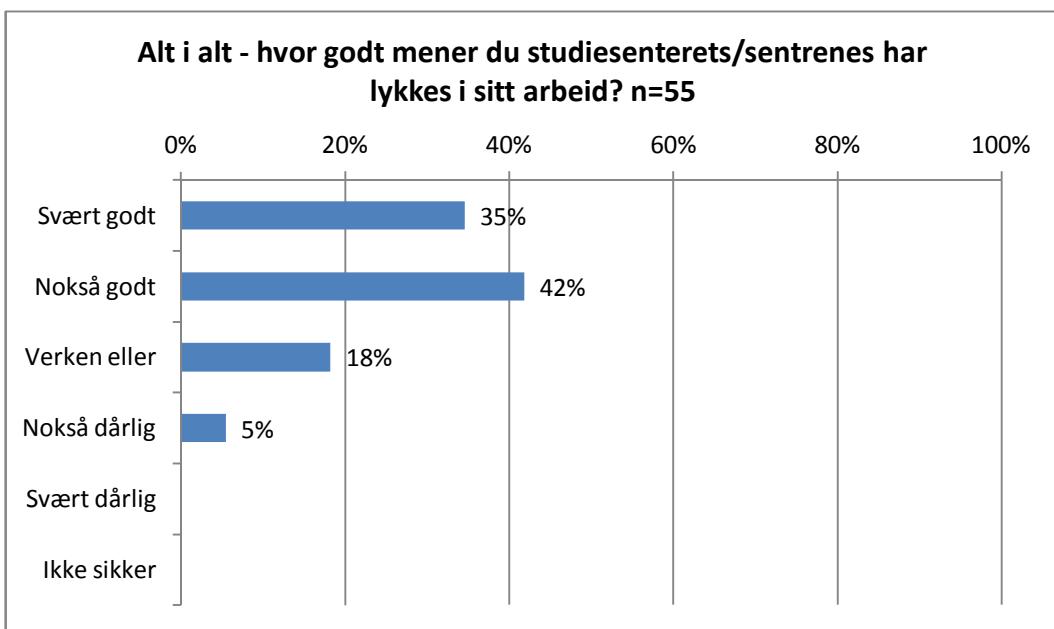
Figur 4.12: Har studiesenteret lykkes i å etablere et tilbud som dekker flere bransjer/sektorer?

Tekstboks 4.1: Kommentarer om resultater gitt som åpne svar i undersøkelsen

- Studiesentrene tilrettelegger for et tilpasset og desentralisert høyere i utdanning i distriktene.
- Flere tar etter- og videreutdanning.
- Voksne og ikke minst kvinner får et tilbud som tar hensyn til private og yrkesmessige rammer.
- Styrket konkurransekraft i næringsliv og offentlig sektor.
- Voksne som tidligere har hatt negative erfaringer lykkes.
- Lokalt møtested - en felles dør for all utdanning og kompetanseheving lokalt.
- En lokal koordinator som ser utdanningsløpet i helhet.
- Klima for å søke mer kunnskap og kompetanse.
- Begeistring.
- Samordning av studier som enkeltbedrifter ønsker.
- Dekking av gapet mellom virksomhetenes kompetansebehov og arbeidskraftens kompetanse.

4.5 Samlet vurdering

Respondentene ble bedt om å gi en samlet vurdering av hvor godt studiesentrene har lykkes. Et stort flertall på 77 % mente sentrene har lykkes nokså eller svært godt. Ingen mener studiesentrene har lykkes svært dårlig, mens 5 % mener sentrene har lykkes nokså dårlig.

Figur 4.13: Samlet vurdering av hvor godt studiesentrene har lykkes i sitt arbeid

4.6 Intervjuene

Et samlet inntrykk fra intervjuene understøtter resultatene fra spørreundersøkelsen. Mange påpeker at studiesentrene har skapt resultater og utøver en rolle og oppgaver ingen andre tar, men som det er stort behov for. Spesielt gjelder dette for de regionale sentrene som har vært i virksomhet en stund. Det pekes på at sentrene skaper arenaer og motiverer til læring der folk bor. Videre påpeker flere at sentrene har utviklet systemer for å fange opp kompetansebehovet i arbeidslivet og ivareta dialogen med tilbyderne av utdanning. Imidlertid poengteres det fra mange at det fortsatt må jobbes videre med å systematisere kartleggingsarbeidet og følge opp brukerne på en enda bedre måte. En av intervjupersonene uttrykker seg slik: öMålet er å produsere skreddersøm og ikke hyllevare og det er ressurs- og kompetansekrevende.ö Mange påpeker at det kunne vært skapt bedre resultater dersom sentrene hadde hatt økonomisk og administrativ kapasitet til det.

4.7 Eksempler på resultater

Nedenfor gis det eksempler på resultater fra fire regioner. Eksemplene er ment å gi et inntrykk og er overhodet ikke et samlet bilde av aktiviteter og resultater fra disse studiesentrene. (Kilde: Studiesentrene)

Tabell 4.1 Eksempler på resultater Ytre Helgeland

Oppstart	Tiltak Studiesenter YH 2011	Deltakelse
05-jan-11	Introduksjonssamling Logistikk	15
27-mar-11	Logistikk (Stud.senter)	14
28-mar-11	Logistikk (Stud.senter)	14
29-mar-11	Logistikk (Stud.senter)	14
05-apr-11	Prosjektledelse 1. (stud.sent)	23
06-apr-11	Prosjektledelse 1. (stud.sent)	23
07-apr-11	Kognitiv terapi (Stud.senter)	12
08-apr-11	Kognitiv terapi (Stud.senter)	12
28-apr-11	Logistikk (Stud.senter)	14
28-apr-11	Våtrom	30
29-apr-11	Logistikk (Stud.senter)	14
30-apr-11	Logistikk (Stud.senter)	13
06-mai-11	Kompetanseutvikling Helgeland	6
19-mai-11	Prosjektledelse 1. (stud.sent)	23
20-mai-11	Prosjektledelse 1. (stud.sent)	23
22-mai-11	Logistikk (Stud.senter)	14
23-mai-11	Logistikk (Stud.senter)	14
24-mai-11	Logistikk (Stud.senter)	14
25-aug-11	Kognitiv terapi (Stud.senter)	15
26-aug-11	Kognitiv terapi (Stud.senter)	15
29-aug-11	Prosjektledelse 1. (stud.sent)	23
30-aug-11	Prosjektledelse 1. (stud.sent)	23
05-okt-11	Våtrom grunnmodul- dag 1(stud.sent)	1
05-okt-11	Våtrom grunnmodul- dag 2(Stud.sent)	1
19-okt-11	Motivasjon og arbeidsglede dag	39
19-okt-11	Motivasjon og arbeidsglede kveld	92
	SUM	501

Tabell 4.2: Eksempler på resultater Lofoten

Tilbud/brukere	Leverandør av tilbud	INTERN/EKSTERN		
		Ant. personer	Ant. dg	Bruker dager
EGNE STUDIER/KURS		INTERN		
Økonomistyring	Høgskolen i Sør-Trøndelag	1	5	5
Førskolelærerutdanning	Høgsk. i Nesna	30	40	1200
Organisasjon og ledelse, H08/H09	Høgsk. i Hedmark	6	40	240
Ingeniør	Høgsk. i Gjøvik	2	10	20
Sosialpedagogikk	Høgsk. i Nesna	5	12	60
Vemepleiere-H08	Diakonhjemmet, Stv.	5	36	180
Generell studiekompetanse	Frisvold	4	63	252
Datakurs, komm. ansatte	LSH	11	3	33
Sykepleierutdanning - 4 kull	Høgsk. I Bodø	32	30	960
Sum, egne studier/kurs		96	239	2950
UTDANNINGSTILBUD VIA SAMARBEIDSPARTNERE		INTERN		
VVK- Mentorutdanningen	Høgskolen i Bodø	26	2	52
VVK- Rektorutdanningen	Høgskolen i Bodø	24	2	48
VVK-Mentorutdanning	Høgskolen i Bodø	27	2	54
VVK-Rektorutdanning	Høgskolen i Bodø	26	3	78
VVK-Lederutdanning	Høgskolen i Bodø	32	4	128
VVK- PALS	Bufetat, Harstad	10	0,5	5
VVK- Mentorutdanning	Høgskolen i Bodø	32	2	64
VVK- Engelsk fordypning	Høgskolen i Bodø	10	2	20
VVK - Mentorutdanning	Høgskolen i Bodø	33	2	66
Sum, utdanning inteme brukere		220	19,5	515
UTDANNINGSTILBUD		EKSTERNE		
Opus Lofoten/Fagskole	Fagskolen i Narvik	12	2	24
Opus Lofoten/Fagskole	Fagskolen i Narvik	12	4	48
Opus Lofoten/Fagskole	Fagskolen i Narvik	4	0,2	0,8
Sum		28	6,2	72,8
FU Nordland/Helsefag	Folkeuniversitet Nordla	8	5	40
SUM		36	11,2	112,8

Tabell 4.3 Eksempler på resultater Steigen

Kunnskapssenteret 2011	
1. Regionalt og Lokalt kompetansearbeid (Nfk/Steigen/KUN) Regionalt kompetanseforum: NHO, KiG, KUN, UiN, Karrieresentrene og Opplæringskontorene Lokale kompetansenettverk: Steigen, Hamarøy og Tysfjord kommune, NAV, KHvgs, Arran og Næringslivet 2011/2012: Helsenorsk og fagbrev til alle – fokus på helsefagarbeideren.	
2. Studieverksted Steigen: Nettbasert videregående utdanning for ungdom/voksne (DÅS/Nfk)	
<ul style="list-style-type: none">- Ca 40 deltakere, halvparten på venteliste eller under veiledning- Studieforberedende og yrkesfag.- Nettbasert norsk for fremmedspråklige og bransjenorsk- Veileding fra Karrieresenteret Indre Salten/KUN- Lesesal med pc. Eksamensrett. <i>Utfordring: Ventelister</i>	
3. Fleksible nettbaserte studier: Vi formidler og legger tilrette. (Høgskoler/Universitet/KUN)	
<ul style="list-style-type: none">- Samarbeid med høgskoler og universitet- Fokus på fleksibel lærer, sykepleier og ingeniør- Eksamensrett. 5-10 universitetseksemener hvert halvår- Lesesal med pc.	
4. Kurs: Kompetansegivende kurs for arbeidslivet/næringslivet og "folk flest"	
<ul style="list-style-type: none">- Prosjektlederkurs- Kurs i bruk av It's learning og studieteknikk- 2010/2011: Avklaringskurs, Norsk for fremmedspråklig, Fagdag – Vold i nære relasjoner, VHF-kurs, Trafikalt grunnkurs, båtførerprøven, fotokurs o. I	
5. Prosjekter/studier tilknyttet opplæring og kunnskapsbygging	
<ul style="list-style-type: none">- Mentorprosjekt for innvandrerkvinner - en distriktsmodell (Nfk)- Rekrutteringsprosjekt – Læringer til arbeidslivet i Steigen. (Nfk)- Saltenvert 20 stp – HiNesna. Vertskapsrollen i det lokale reiseliv. (Nfk/HiN)- Helsenorsk: Nettbasert kurs i norsk med helsefaglig tema (Nfk/NAV)- Traineebasert lærerutdanning (Nfk/UiN)- Helsefagarbeider (Nfk/RKK/Opus)	

Tabell 4.4 Eksempler på resultater Kunnskapsparken Helgeland

RESULTATER PER OKTOBER 2011		
STUDIER	Faglig ansvarlig	Antall deltakere
Forvalningsrett 2011 (10 stp)	Universitetet i Tromsø	25
Bedriftsøkonomi (60 stp over to år)	Universitetet i Nordland	47
1-årig Forkurs for Ingeniørutdanning	Høgskolen i Narvik	23
Bachelor ingeniør, nettbasert	Høgskolen i Narvik	4
1. avd Jus	Folkeuniversitetet Helgeland	7
Digitalisering, dokumentorganisering og gjenfinning (10stp)	Universitetet i Tromsø	36
Reiselivsmarkedsføring, nettbasert (10 stp)	Høgskolen i Finnmark	4
Engelsk i arbeidslivet (6 stp)	Høgskolen i Nesna	18
Praktisk ledelse (10 stp)	Norsk Industri/HiST	20
Gjeldsrådgivning (10 stp)	Universitetet i Agder	37
Transport og logistikkøkonomi (10 stp)	Universitetet i Nordland	25
Praktisk ledelse (10 stp) – nytt kull	Norsk Industri/HiST	17
		=263
KURS		
Offentlighetsloven	UiT/adv. Gislaug Øygarden	19
Kvinnovasjon	SIVA/PIH/KPH	40
Håndtering av farlig gods	MIP Sikkerhetssenter	16
Helsepedagogikk	Helgelandssykehuset m.fl.	42
Kompetanserekke for servicebransjen	Per Ivar Seljeseth	45
Kompetanserekke for servicebransjen	Lars Losvik	50
HMS-kurs	Norsk Industri	7
Instruksjonskurs (2 kurs)	Norsk Industri	31
Ambassadørkurs	KPH	32
Kontraktsrett olje/gass-leverandører	Norsk industri	14
Innføring i petroleumsteknologi, (S.sjøen)	Nortrain-Norw. drilling Academy	14
MVA-kurs	Ernst & Young Tax Advokatfirma	25
Jus og avtaleforhold i arbeidslivet	Adv. Gislaug Øygarden	24
Kursrekke private barnehager	KPH	32
Gasskurs	Teknologisk institutt	9
Sertifikatutstederkurs gass	Teknologisk institutt	6
Styrekurs	PWC	15
Kurs i sosiale medier	SeNor	17
Kurs i sosiale medier (Mosjøen)	SeNor/KPH	16
Lederkurs personal	KPH	15
Eldreomsorg	FU	4
Barne- og ungdomsarbeider	FU	5
Salg, service og sikkerhet (teori, fagbrev)	FU	6
MS project	Sigurd Finne	16
Excel-kurs (7 kurs, ulike nivåer)	Minar og Sigurd Finne	103
Lønnskurs	Aditro	8
		=611

4.8 Fylkeskommunen aktiviteter

Ved siden av å støtte studiesentrene økonomisk skal fylkeskommunen koordinere samarbeid, tilrettelegge for kompetansehevingstiltak og samordne arbeidet med studiesentre ift andre satsningsområder i fylke. I fylkestingssak 129-2007 I fylkestingsvedtaket heter det bl.a. at:

- Flere tiltak må i større grad samordnes. Videregående skoles rolle som regionale utviklingsaktører må ses i sammenheng med studiesentre og studieverksteder og koordineres både på fylkesnivå og regionalt. Arbeidet med karrieresentre og oppfølgingen av næringshager må også ligge til grunn for samarbeidet.
- Fylkeskommunen må ivareta behov for felles forum der partene møtes på tvers av sektorer for samordning og videre utvikling av arbeidet.
- Det arbeides videre med en finansieringsmodell for studiesentrene. Tilskudd gis med utgangspunkt i fastsatte kriterier. En alternativ regional partnerskapsmodell for finansieringen prøves ut.

Etter tilbakemeldinger fra studiesentrene og fylkeskommunen er inntrykket at de ovennevnte temaer i noen grad er fulgt opp. For eksempel søkes det å ivareta videregående skoles rolle som utviklingsaktør i bli ivaretatt ved nybygg. Dette gjelder spesielt i Rana der Helgeland Kunnskapssenter planlegges bygd. Det arbeides for å ha lokaler til OPUS/studieverksted, studiesenter (Kunnskappsparken Helgeland) og karrieresenter i samme lokale. Videre har fylkeskommunen i noen grad fulgt opp oppgaven med å fasilitere felles forum, det ble bl.a. arrangert en felles samling i 2010 der i involverte parter møttes for erfaringsutveksling og drøfting av utfordringer. Fylkeskommunen har av kapasitetsårsaker ikke maktet å følge opp dette i 2011, men ser fortsatt behov for å ha en slik rolle. Når det gjelder arbeidet med en ny finansieringsmodell er ikke dette fulgt opp så langt. Med hensyn til partnerskapsavtalen er det ikke gitt noen formelle føringer fra fylkeskommunen side på at midlene skal brukes til studiesentre, selv om det er oppfordret til det. I flere regioner har ikke partnerskapsstyrene fordelt midler til studiesentrene

Intervjupersonene virker noe uenige i sine vurderinger av fylkeskommunens innsats for koordinering og informasjonsflyt. Enkelte peker på at fylkeskommunen har gjort en grei jobb og uten at den direkte griper inn i de enkelte sentrenes virksomhet. Fylkeskommunen har også stimulert samarbeid mellom studiesentrene i felles prosjekter økonomisk. Andre påpeker at fylkeskommunen har vært lite aktiv i de siste to årene. Det påpekes at det virker som om fylkeskommunen har lagt aktivitetene opp mot studiesentre på is og i stedet konsentrert sin oppmerksomhet om egne institusjoner som karrieresentre, få løst utfordringene med studieverkstedene, blåse liv i Opuser, osv. En av respondentene uttrykker seg slik:

ØHvis fylkeskommunen har tatt mål av seg å få etablert livskraftige studiesentre i fylket, så har de ikke vært aktive nok. Men da snakker jeg om at ambisjonsnivå som jeg ikke vet om fylkeskommunen har. De burde da ha laget en strategiplan for mange år siden (gjerne i forbindelse med Kompetansereformen), hvor det arbeidet som du gjør nå, hadde vært gjort og lagt til grunn for deres strategi. Som det er nå har øalle blomster fått blomstreø og NFK har strødd på litt penger her og der litt uten mål og mening.Ø

5 Samarbeid og overlappende roller?

I Nordland er det mange aktører med beslektede oppgaver knyttet til kompetanseutvikling rettet mot voksne. Eksempler på aktører er RRKer, studieverksteder, Opus, karrieresentre, regionråd og partnerskapsstyrer. Spørsmålet i dette kapitlet er knyttet til samarbeidsrelasjonene i virkemiddelapparatet og i hvilken grad de ulike aktørene kan ha overlappende målsettinger, roller og/eller oppgaver.

5.1 Vurderinger av kontakt og samarbeid

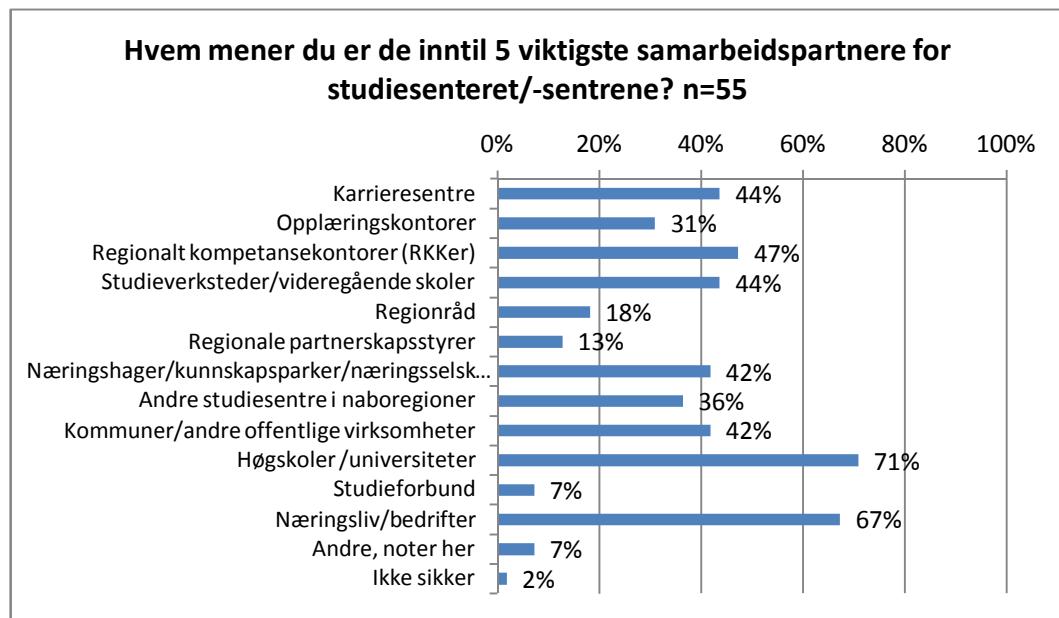
Respondentene ble bedt om å vurdere hvor tilfredsstillende studiesentrene sine kontakter og samarbeid med ulike typer aktører og organisasjoner er. 74% mente samarbeidet med studiesentre i naboregioner er tilfredsstillende eller svært tilfredsstillende, mens 73 % mente at samarbeidet med høgskoler og universiteter er tilfredsstillende eller svært tilfredsstillende. I den andre enden av skalaen er det flest som mente at dialogen med næringslivet er mindre tilfredsstillende (33%). Når det gjelder studieforbund er det hele 46 % som ikke er sikre på kontakten mellom sentrene og studieforbundene. 22 % anser samarbeidet med studieforbundene som mindre tilfredsstillende.

Tabell 5.1: Oversikt over vurdering av hvor tilfredsstillende dialogen og kontakten er mellom studiesentrene og andre aktører er (tallangivelser i prosent) N = 55.

Aktør/ Virksomhet	Svært tilfreds- stillende	Tilfreds- stillende	Mindre tilfreds- stillende	Ikke relevant samarbeidspart	Ikke sikker
Andre studiesentre	16	58	11	2	13
Karrieresenter	13	40	15	7	25
Opplærings- kontor	27	33	16	2	22
RKKer	16	44	16	2	22
Studieverksted	18	49	18	2	13
Regionråd	11	35	27	2	25
Partnerskapsstyrer	9	35	27	5	24
Næringshager og lignende	20	36	16	4	24
Kommuner	18	44	20	0	18
Høgskoler/ Universiteter	20	53	16	0	11
Studie- forbund	4	20	22	13	42
Næringsliv	16	33	33	2	16

5.2 Viktigste samarbeidsparter

Som et oppfølgende spørsmål ble respondentene bedt om å rangere den inntil 5 viktigste samarbeidspartnere for studiesentrene. Høgskoler/universiteter og deretter næringsliv/bedrifter angis klart flest ganger (hhv 71 % og 67 %). På den andre enden av skalaen er studieforbund med 7 %, regionale partnerskapsstyrer med 13 % og regionråd med 18 %.

Figur 5.1: Rangering av de 5 viktigste samarbeidspartnere for studiesentrene

5.3 Overlapp i ansvar og roller?

Respondente ble spurta om de mener det er overlapp i roller og oppgaver mellom studiesentrene og et utvalg av aktører. 66% mener det i noen eller stor grad er overlapp mellom studiesentrenes aktiviteter og RKKene. Henholdsvis 53 % og 50 % svarer tilsvarende når det gjelder studieverkstedene og næringshager/kunnskapsparker.

Tabell 5.2: Oversikt over vurdering av overlapp i rolle og oppgaver mellom studiesentrene og utvalgte aktører (tallangivelser i prosent) N=55

Aktør	I stor grad	I noen grad	Verken eller	I mindre grad	Ingen grad	Ikke sikker
Karrieresenter	5	31	13	24	16	11
RKKer	22	44	11	13	2	9
Studieverksted	11	42	16	16	9	5
Næringshager og lignende	15	35	15	16	11	9

Respondentene ble også bedt om å vurdere om det er andre aktører som ev har oppgaver eller ivaretar roller som tilsvarer studiesentrene. 64 % svarer nei på dette

spørsmålet, mens 36 % svarer ja. Av dem som svarer ja, peker de fleste på at utdanningstilbyderne ivaretar oppgaver og roller som overlapper med studiesentrene.

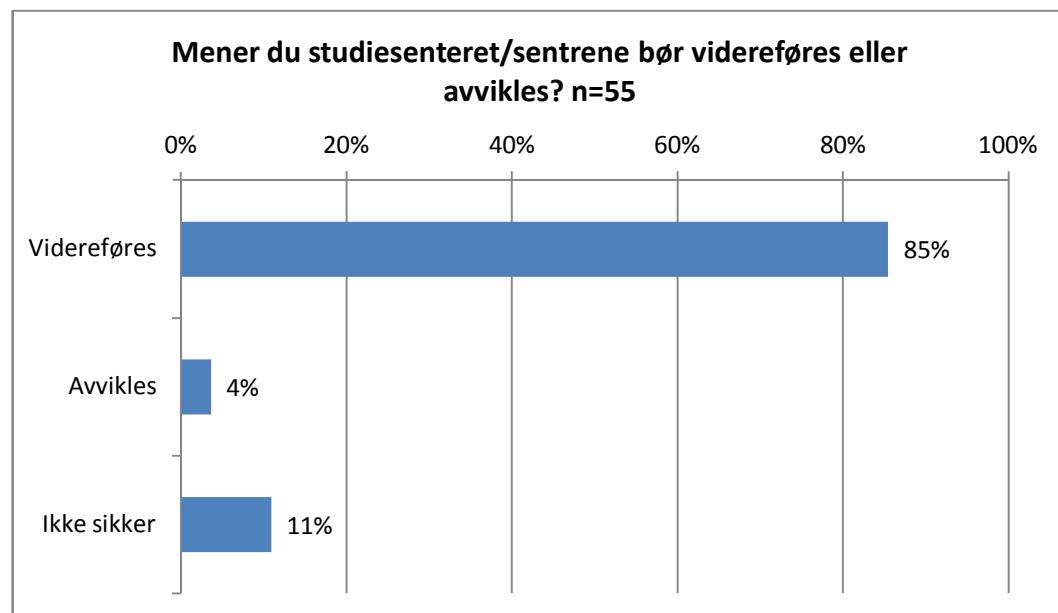
5.4 Intervjuene

Flertallet av intervjupersonene mener samarbeidet med sentrene og øvrige aktørene er relativt godt. Det blir imidlertid påpekt fra flere i regioner at samarbeidet og kontakten med partnerskapsstyret og regionrådet er mindre godt. Studieforbundene blir i liten grad omtalt av intervjupersonene. Mange tilføyer at samarbeid generelt ikke er godt nok formalisert og i stor grad er avhengig av personkjemi og kjennskap til hverandre. Mange mener også at aktørene i virkemiddelapparatet (som er nevnt i tabellen over) har til dels overlappende oppgaver og ikke minst kompetanse med fokus på kompetanseutvikling overfor voksne. Flere peker på at apparatet fremstår som örteteö og peker på at forklaringen ligger i at det har vokst fram gradvis og uten overordnet og strategi for hvordan man best kan utnytte ressursene for å skape samlede resultater overfor målgruppen. Intervjupersonene virker relativt samstemte i behov for en mer systematisk innsats og samarbeid med næringslivet i regionene.

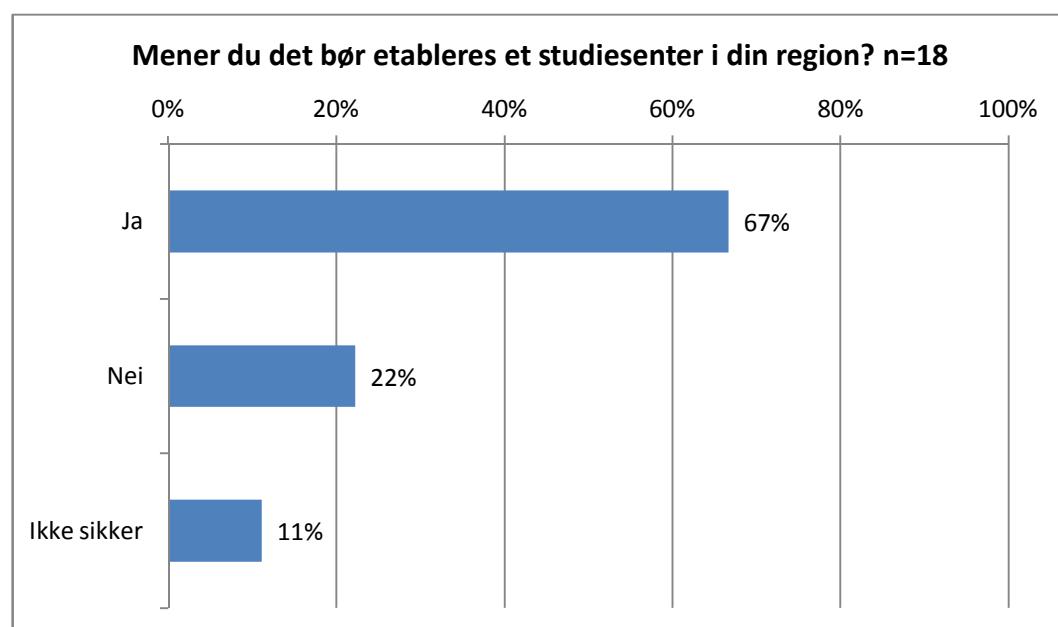
6 Studiesentrene fremover ó organisering, eierskap og finansiering

6.1 Videreføring eller avvikling?

Et stort flertall på 85 % mente studiesentrene bør videreføres. I undersøkelsen til dem som foreløpig ikke har etablert studiesenter, er det også et rimelig stort flertall på 67 % som mente det bør etableres et studiesenter.

Figur 6.1: Bør studiesenteret videreføres eller avvikles?

Figur 6.2: Bør det etableres studiesenter i din region?

Respondentene fikk anledning til å kommentere spørsmålet nærmere. Få av respondentene som svarte avikles/nei til etablering har kommentert nærmere.

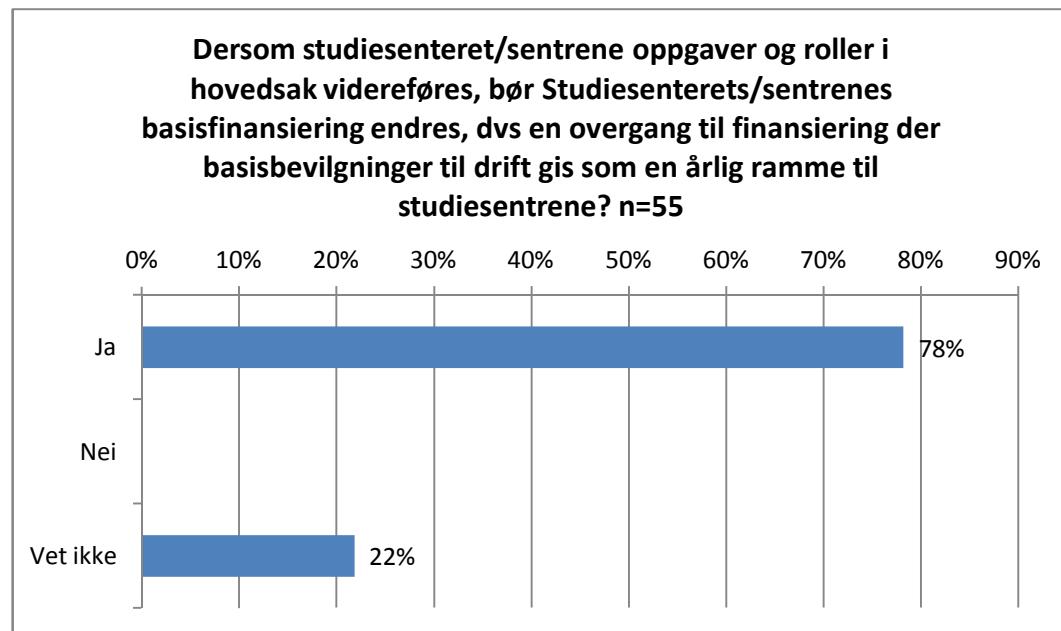
Svært mange av dem som ønsker å videreføre studiesenteret/ ønsker en etablering har utdypet dette.

Hovedinntrykket fra kommentarene er at en satsning på studiesentrene er begrunnet i behovet for å ivareta og utvikle et utdannings og kompetansehevende tilbud i utkantene og i distrikturen. Spesielt fremheves behovet studiesentrene dekker overfor voksne og ikke minst kvinner. Det påpekes at studiesentrene har en viktig rolle i å kartlegge behovet for kompetanse i lokalsamfunnene og målbære dette overfor utdanningstilbyderne. Også behovet for å representer kompetansesøkerne og tilrettelegge for et fleksibelt tilbud basert på deres premisser poengteres. Eksempler på utsagn som illustrerer hovedbildet av kommentarer er følgende:

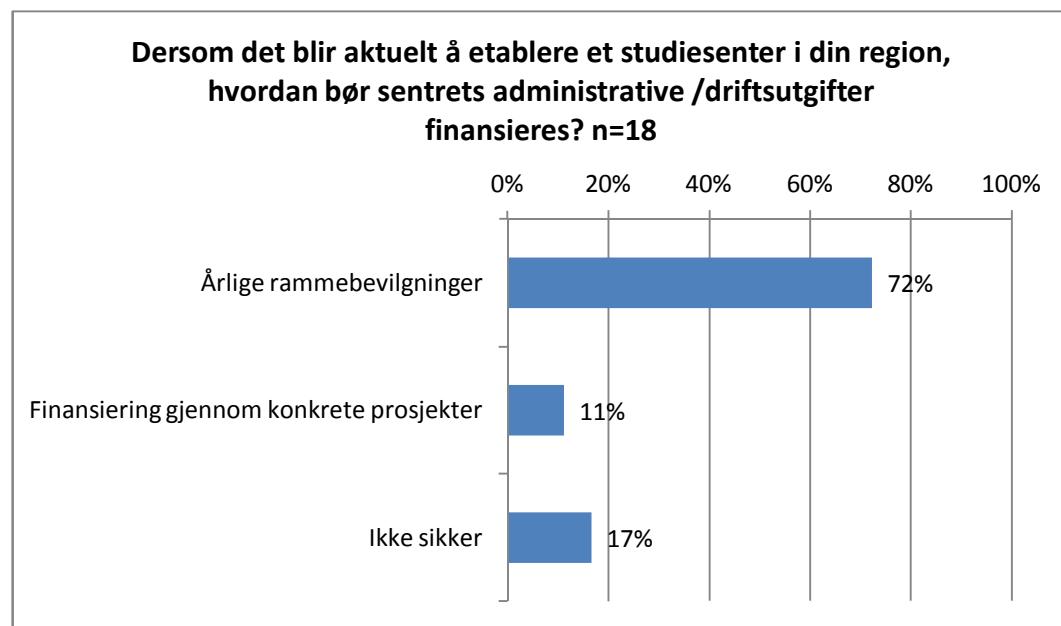
- *Det er behov for en lokal/regional instans som har fokus på utdanning og læring for alle. Institusjonene har hovedfokus på egne studenter og måltall og ikke på behovet i samfunnet. Institusjonene trenger noen som målbærer etterspørre og som stiller krav. Det er behov for kontinuerlig samtale om utdanningsbehovet utenfor institusjonene og hvordan vi i fellesskap kan løse dette. Studiesentrene trengs for å representerere etterspørre og legge til dette for fleksibel utdanning på deres premisser*
- *Det er først nå resultatene begynner å komme. Høgskolene og universitetene er mer oppmerksomme på mulighetene som ligger i konseptet. Kunnskapen bør heves i de politiske miljøene og i en del styrerom.*
- *Viktig for kompetanseutvikling i utkantene. Veldig positivt at man kan ta høyere utdanning gjennom studiesenteret. Samarbeid med Høgskoler og universitet er viktig. Nettbaserte forelesninger er kjempe flott! Åpner muligheten for mange nye studenter. Mulighet for å kombinere jobb familie og studier er veldig bra. Viktig med en lokal base, noe et studiesenter helt klart er.*
- *Kompetanse er p.t. den viktigste innsatsfaktoren i vår region for å få til næringsutvikling. Derfor er studiesentrets eksistens og fremgang svært viktig. I løpet av den korte tiden vårt studiesenter har eksistert ser vi at behovet er til stede. Det eneste problemet er at vi på grunn av begrenset økonomi ikke har så stor bemanning som vi ser behovet for.*
- *I en region med lavt utdanningsnivå og uten egne institusjoner som tilbyr høyere utdanning vil det være et behov for slike sentre.*
- *1. Flere kurs- og utdanningstilbud lokalt for bedrifter (private og offentlige). De kan bruke opplæringsbudsjettet til reell opplæring og slipper reisekostnader. Foreleseren reiser i stedet for hele klassen. 2. Møteplass der bedriftene møter hverandre og diskuterer behov, felles utfordringer og får til ting sammen - nye utviklingsprosjekter fødes også! Det skjer noe når folk møtes:) 3. Lokal kompetanseheving bygger sterke bedrifter, som igjen skaper flere ansatte. Flere folk skaper økt bolyst og økt bolyst skaper flere og bedre kulturtildelinger som igjen skaper flere studenter. En positiv runddans! Nordland trenger kompetente bedrifter, unge med kompetanse som regionen har behov for - og noen av disse må vi kvalifisere "lokalt!"*
- *Studiesenter som kursmeglervirksomhet vil gi et større tilfang av kompetanser, spesielt innen høyere utdanning, for innbyggere i områder.ö*

6.2 Prosjektfinansiering eller årlige rammebevilgninger?

Respondentene fikk spørsmål om behov for endring av finansieringen av sentrene, fra prosjektfinansiering til årlige grunnbevilgninger til driften. Et stort flertall på hhv 78 % og 72 % svarte at det er ønskelig med årlige bevilgninger til senterne.

Figur 6.3: Bør finansieringen av studiesentrene endres fra prosjektfinansiering til årlige rammebevilgninger?

Figur 6.4: Hvordan bør driften av studiesenteret finansieres?

Det ble gitt anledning til å kommentere spørsmålet om finansieringsform nærmere og svært mange av dem som ønsker årlige rammebevilgninger har utdypep sitt svar. Det klare hovedinntrykket er at respondentene ønsker en mer forutsigbar og langsigktig finansiering av sentrene. Det påpekes også at det brukes uforholdsmessig mye tid og ressurser til å söke finansiering for driften av sentrene

som kan gå på bekostning av sentrenes hovedoppgave. Eksempler på utsagn som illustrerer hovedbildet av kommentarer er følgende:

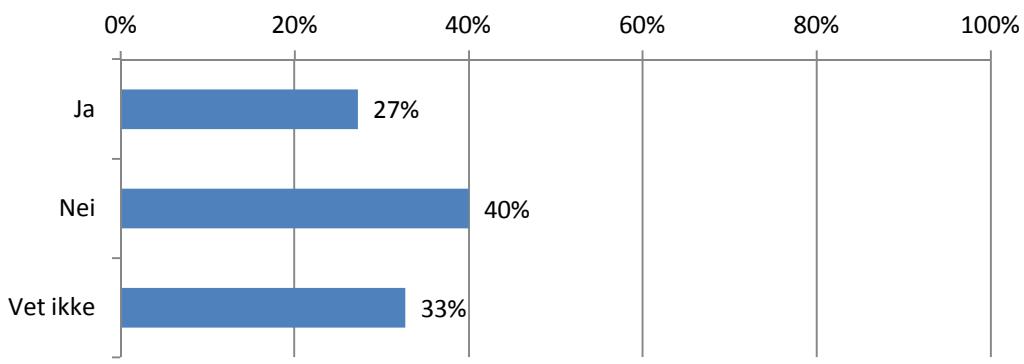
- *ØDagens situasjon er ikke tilfredsstillende. Studiesenteret har ingen offentlig driftsfinansiering, og har derfor mange prosjekter og salg av kurs og tjenester. For å tilrettelegge bedre for at "folk flest" skal kunne ta utdanning på Helgeland, er det nødt til å følge med ressurser til dette arbeidet. Vi støtter Nordlandsutvalgets konklusjoner fullt ut: "Studiesentrene må utrustes med moderne løsninger for toveis lyd/bilde kommunikasjon, møterom og grupperom for studieaktiviteter, samt sikres en viss minimumsbemanning for administrasjon og drift".*
- *Studiesentrene bør finansieres på lik linje med karrieresentrene. Vi kan ikke jobbe med studiesenter på prosjektbasis. Oppbygging av organisasjon og kompetanse krever forutsigbarhet.*
- *Sentrenes virksomhet for kommuner og fylkeskommune bør defineres gjennom utviklingsplan som følger kommune-/fylkesplanperioden og et årlig "tildelingsbrev" med konkrete delmål. I tillegg til dette bør sentrene ha anledning til å drive eksternt finansiert virksomhet, men aldri slik at det går på bekostning av rammene for de offentlige tildelingsbrevene.*
- *Et absolutt JA, jfr. forutsigbarhet, mulighet for å planlegge fra år til år, unngår tid til prosjektmakerier, rapportering og sluttrapporter som stjeler alt for mye dyrebar tid, noe som også er tilfelle for de andre aktørene. Det vil frigjøres en del ressurser på denne måten, ifm. felles administrasjon, drift, etc.*
- *Helt klart. Vi MÅ være en del av satsingsområdene til nfk på lik linje med karrieresentrene. Både for å bli kjent, forutsigbar og for å bygge og beholde kompetansen. Hvem vil jobbe i evig usikre prosjekt?*
- *Studiesentrene burde ha en forutsigbar finansiering, der man har en basisfinansiering i bunnen. I dag går alt for mye tid bort til prosjektsøknader og rapportskriving for å finansiere drift og aktiviteter ved studiesentrene, noe som går ut over dyrebar tid som burde vært brukt til kartlegging, rekruttering, innhenting av nye tilbud, oppfølging av studenter, tilrettelegging, osv, - hos oss anslått til å ta ca. 50 % av arbeidstiden.*
- *Større forutsigbarhet ved årlige rammebevilgninger, lettere å kunne engasjere fagpersonell*

6.3 Bør utdanningstilbuddet lokaliseres til samme sted?

Neste spørsmål dreide seg om utdanningstilbuddet som er etablert av studiesentrene bør lokaliseres samme sted som annet utdanningstilbud. I undersøkelsen til dem som har senter svarte 40 % nei, 33 % svarte vet ikke og 27 % svarte ja. I den andre undersøkelsen svarte 56 % ja, 33 % ikke sikker og 11 % nei.

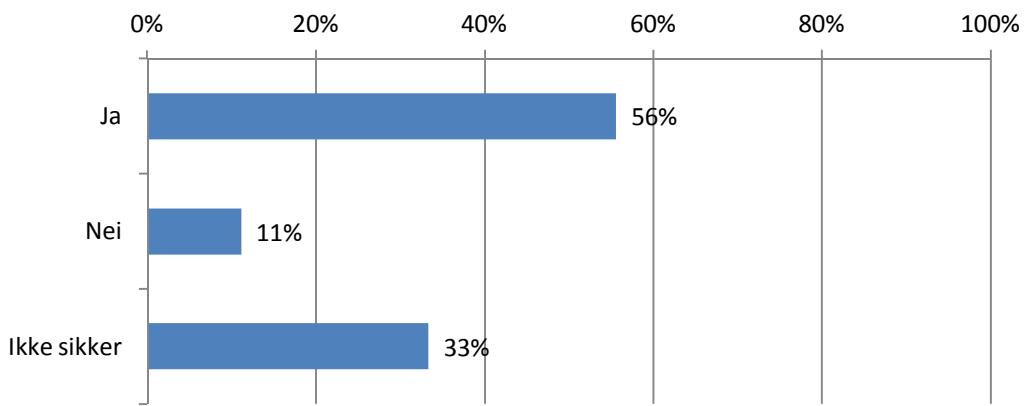
Dersom studiesenteret/sentrene oppgaver og roller i hovedsak videreføres, bør utdanningstilbudet studiesenteret/-sentrene gir, i størst mulig grad legges til steder der også andre tilbydere av kompetanseutvikling og utdanning gir sine tilbud?

n=55

Figur 6.5: Bør tilbuddet studiesentrene gir i størst mulig grad legges til steder der også andre utdanningstilbud gis?

Dersom det blir aktuelt å etablere et studiesenter i din region, mener du utdanningstilbudet studiesenteret gir, bør i størst mulig grad legges til steder der også andre tilbydere av kompetanseutvikling og utdanning gir sine tilbud. n=18

Figur 6.6: Bør tilbuddet studiesentrene gir i størst mulig grad legges til steder der også andre utdanningstilbud gis?

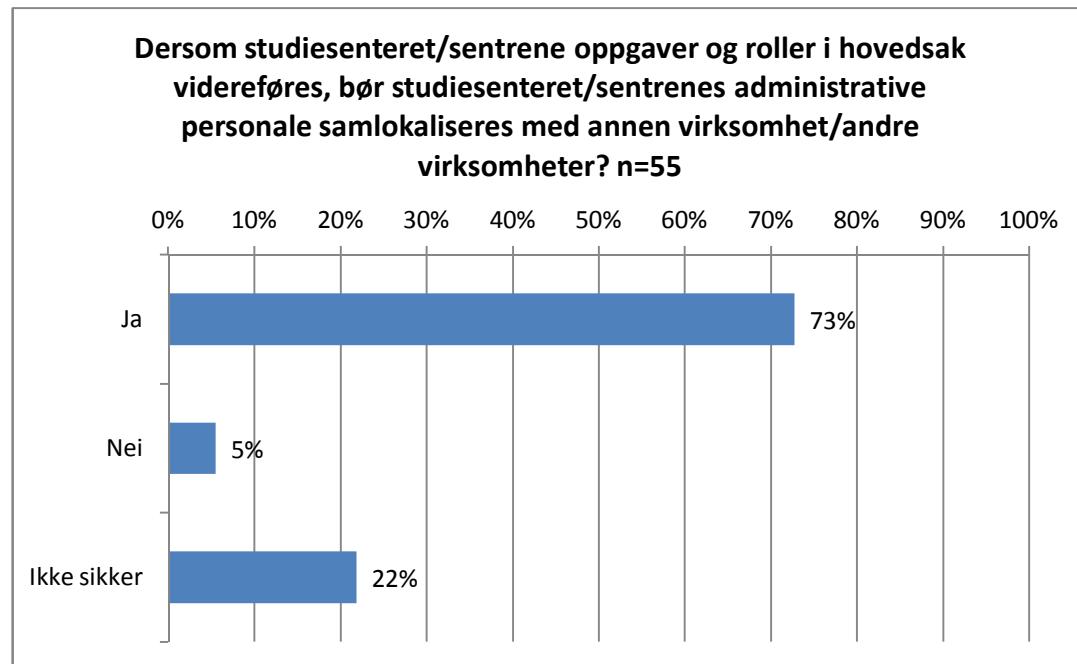
I spørreundersøkelsene ble det gitt anledning til å utdype svarene på spørsmålet. Blant dem som svarte ja til å samlokalisere tilbuddet ble det pekt på at en samling kan gi et bedre tilbud og stimulere til kompetansehevning. Det ble også pekt på at samlokalisering kan gjøre det enklere å få tak i forelesere og at studiemiljøet vil stimuleres når man treffer andre kompetanse- og utdanningssøkende. Det poengteres fra mange at slike steder må være et sted og et miljø for voksenopplæring og for eksempel ikke som del av aktiviteten i den videregående skolen.

Blant dem som svarte nei, ble det påpekt at tanken bak studiesentrene er at de skal gi et tilbud der folk bor og at en samlokalisering kan virke sentralisering. Det ble

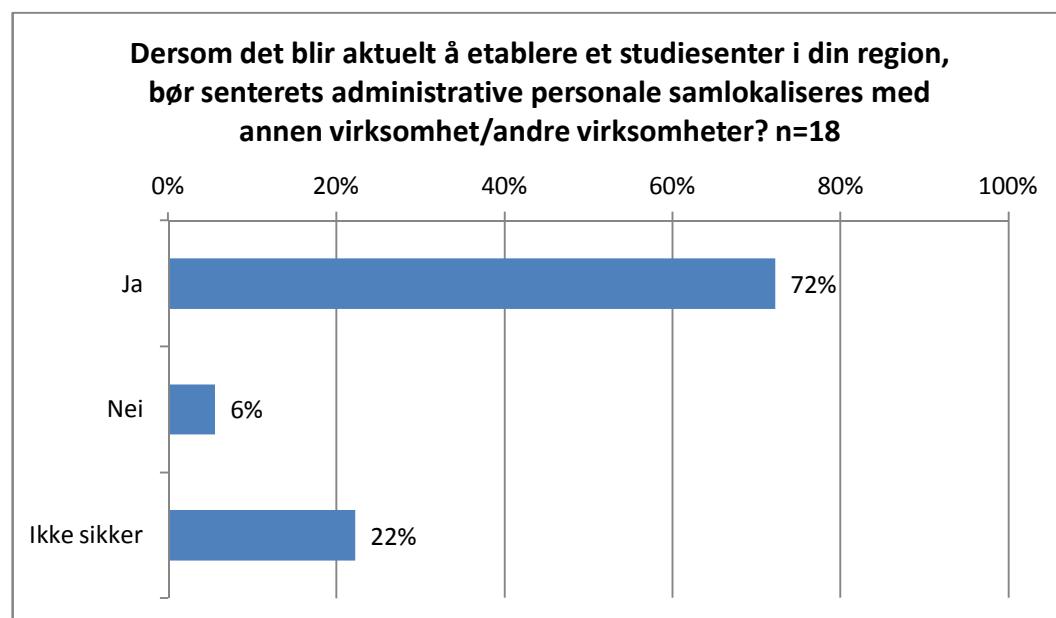
påpekt at breddetilbud kanskje er optimalt, men at det i små regioner ofte ikke vil være rom for så mange tilbydere. Uansett vil den viktigste faktoren være at tilbuddet er tilgjengelig for dem som trenger det i sin region. Blir avstanden for stor blir tilbuddet ikke benyttet.

6.4 Bør studiesentrene samlokaliseres med andre virksomheter?

Undersøkelsene tok opp spørsmålet om studiesentrene bør lokaliseres sammen med øvrige aktører og virksomheter i virkemiddelapparatet. I hovedundersøkelsen svarte 73 % ja til dette spørsmålet, mens 22 % svarte ikke sikker og 5 % svarte nei. I undersøkelsen til dem som ikke har etablert studiesenter, svarte 72 % ja på dette spørsmålet, 22% svarte ikke sikker, mens 6 % svarte nei.

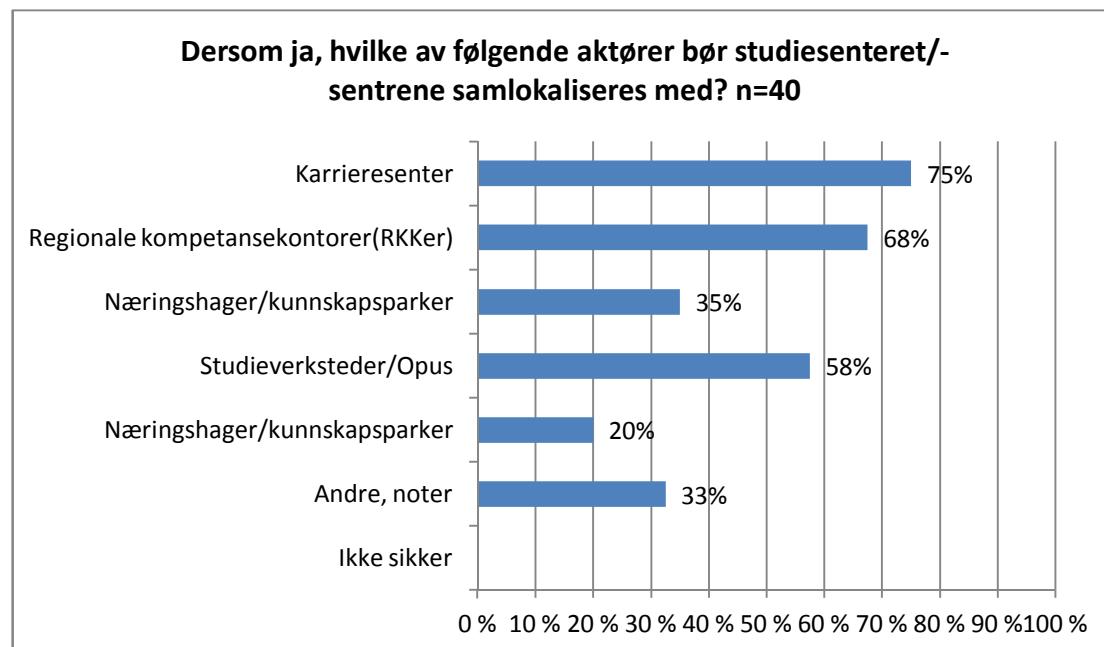

Figur 6.7: Bør studiesenteret samlokaliseres med andre virksomheter?

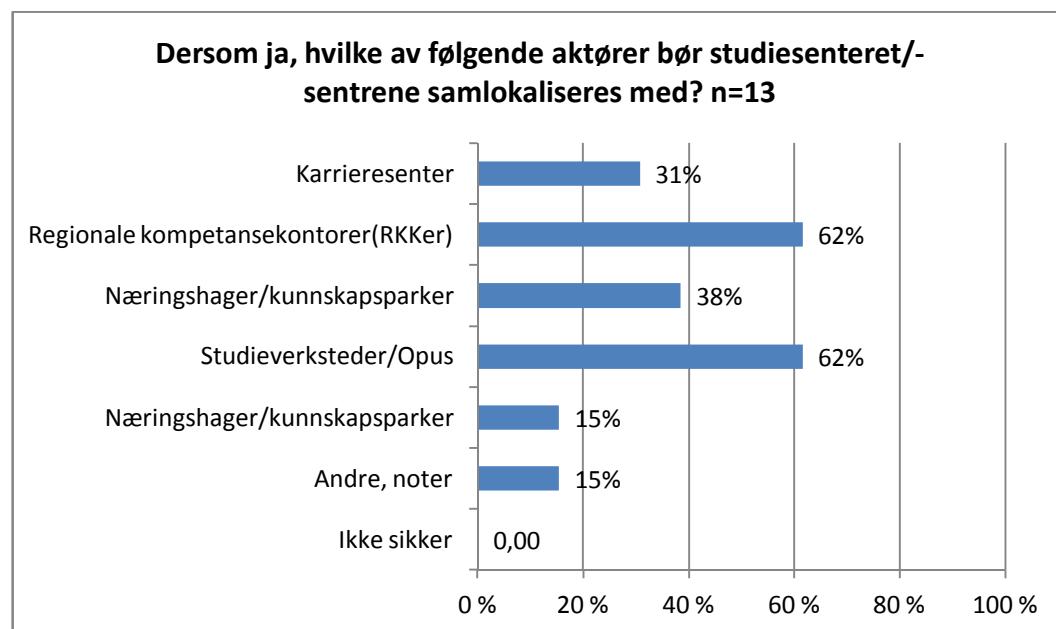

Figur 6.8: Bør studiesenteret samlokaliseres med andre virksomheter?

De som svarte ja fikk deretter spørsmål om hvem studiesentrene bør samlokaliseres med. Respondentene i regioner som har studiesenter anga oftest at studiesenteret bør samlokaliseres med karrieresenter (75%), deretter følger RKK med 68% og studieverksteder/Opus med 53%. I undersøkelsen rettet mot dem som ikke har etablert studeisenter er det flest som svarte RKK og studieverksted/Opus(begge 62%), mens 31% svarte karrieresenter.

Figur 6.9: Hvem bør studiesenteret samlokaliseres med?

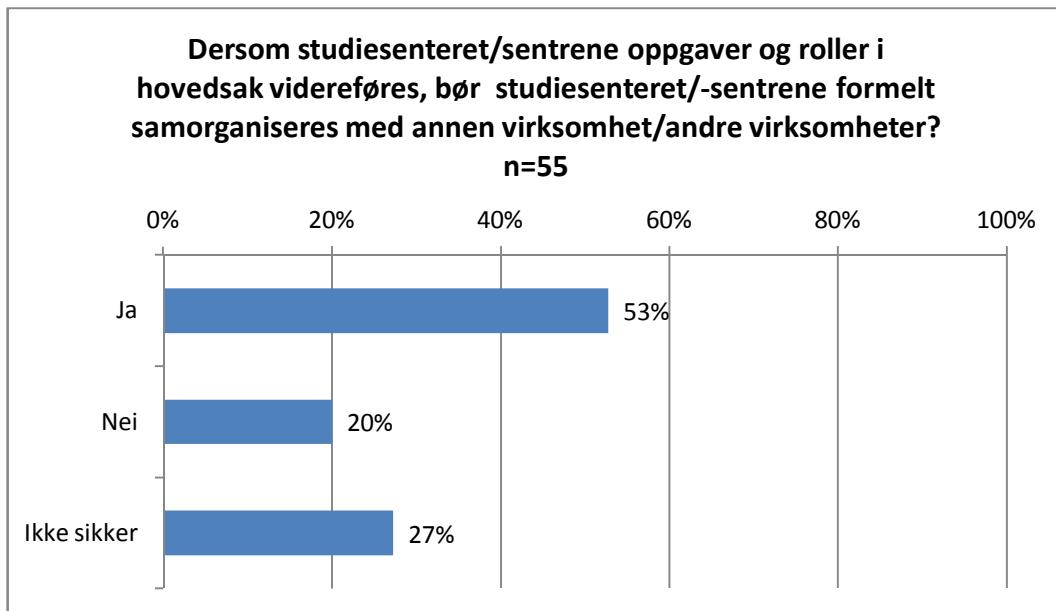

Figur 6.10: Hvem bør studiesenteret samlokaliseres med?

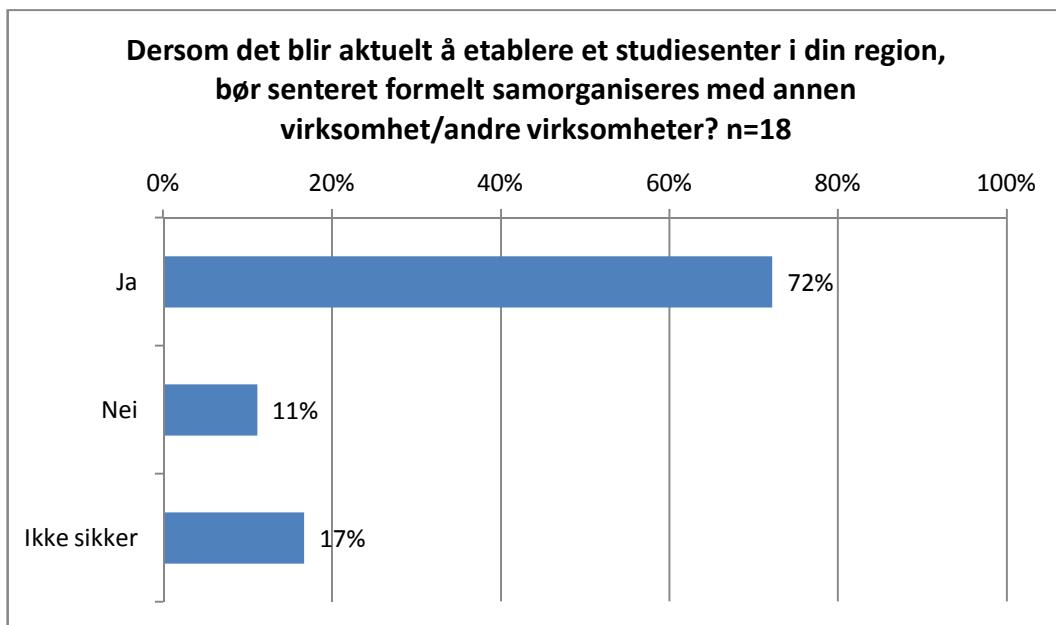
6.5 Bør studiesenteret fusjoneres med andre virksomheter?

Det neste spørsmålet som ble tatt opp i undersøkelsene var om studiesentrene bør formelt samorganiseres (fusjoneres) med andre virksomheter. I undersøkelsen til

dem som har studiesenter svarte 53% ja på dette spørsmålet, mens 27% ikke var sikre og 20% svarte nei. I undersøkelsen til dem som ikke har etablert studiesenter svarte 72% ja til dette spørsmålet, 17% var ikke sikre, mens 11% svarte nei.

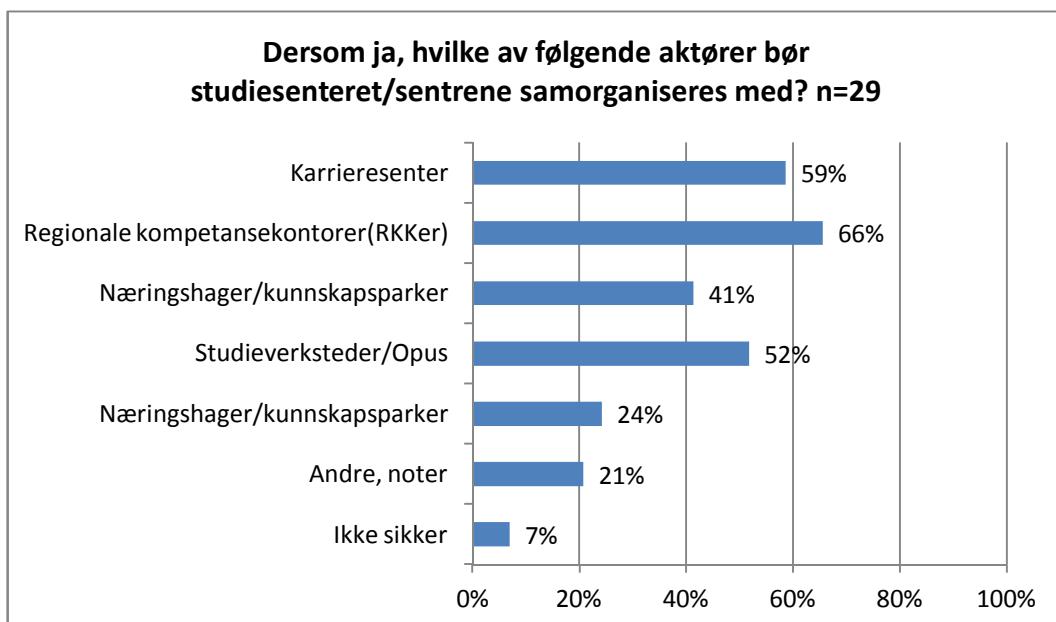

Figur 6.11: Bør studiesenteret samorganiseres med andre virksomheter?

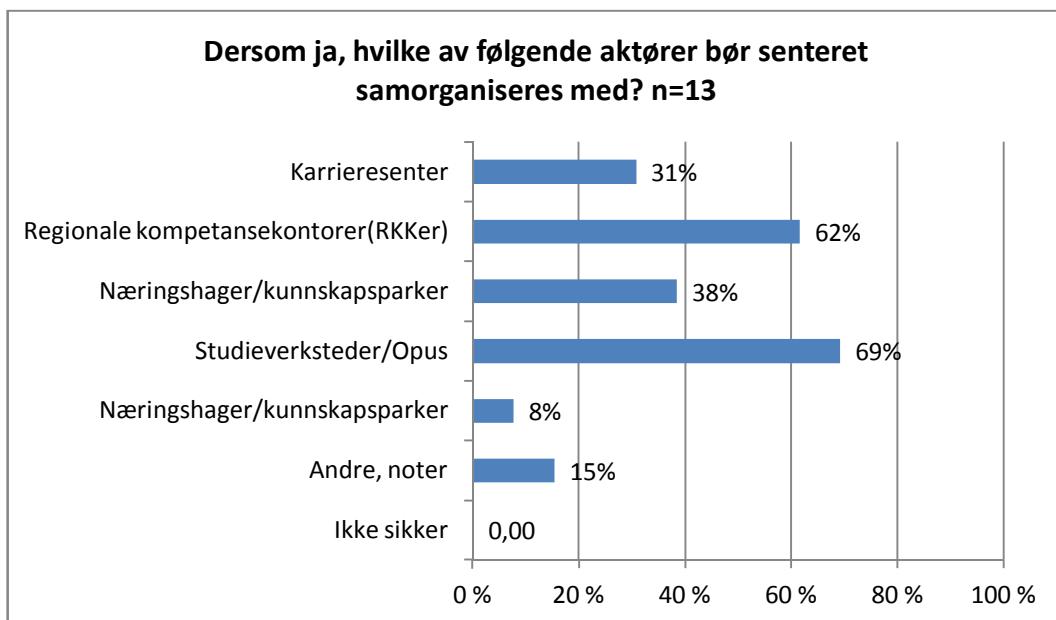

Figur 6.12: Bør studiesenteret samorganiseres med andre virksomheter?

De som svarte ja, fikk deretter spørsmål om hvem studiesentrerne bør samlokaliseres med. Respondenten som har studiesenter anga oftest at studiesenteret bør samorganiseres med RKK (66%), deretter fulgte karrieresenter (59%) og studieverksteder/opus med 52%. I undersøkelsen rettet mot dem som ikke har etablert studiesenter var det 69% som svarte studieverksted/opus og 62% som svarte RKK.

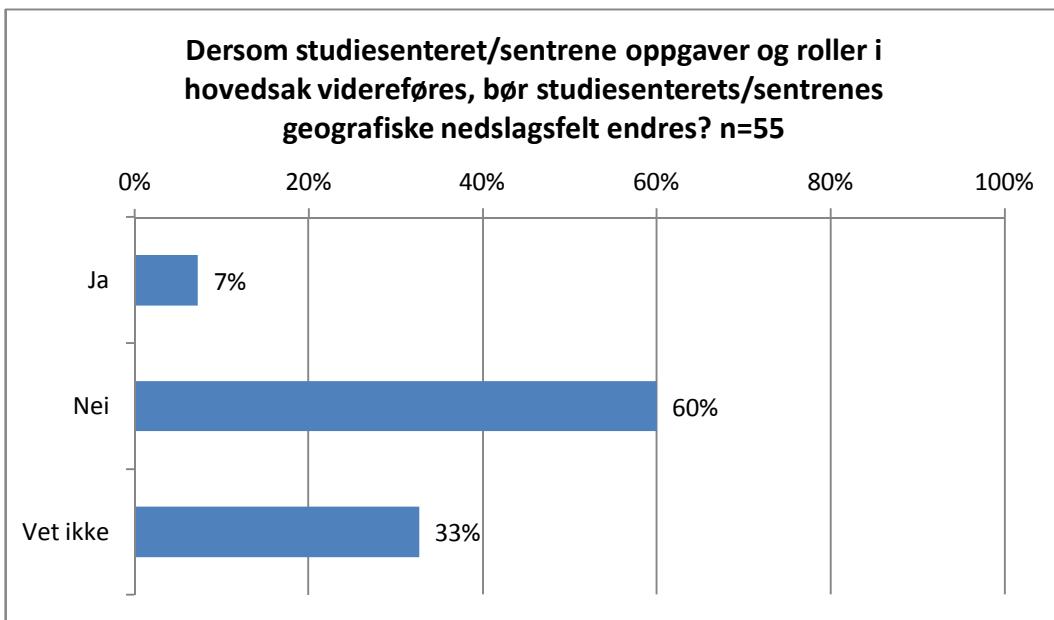
Figur 6.13: Hvem bør studiesenteret samorganiseres med?

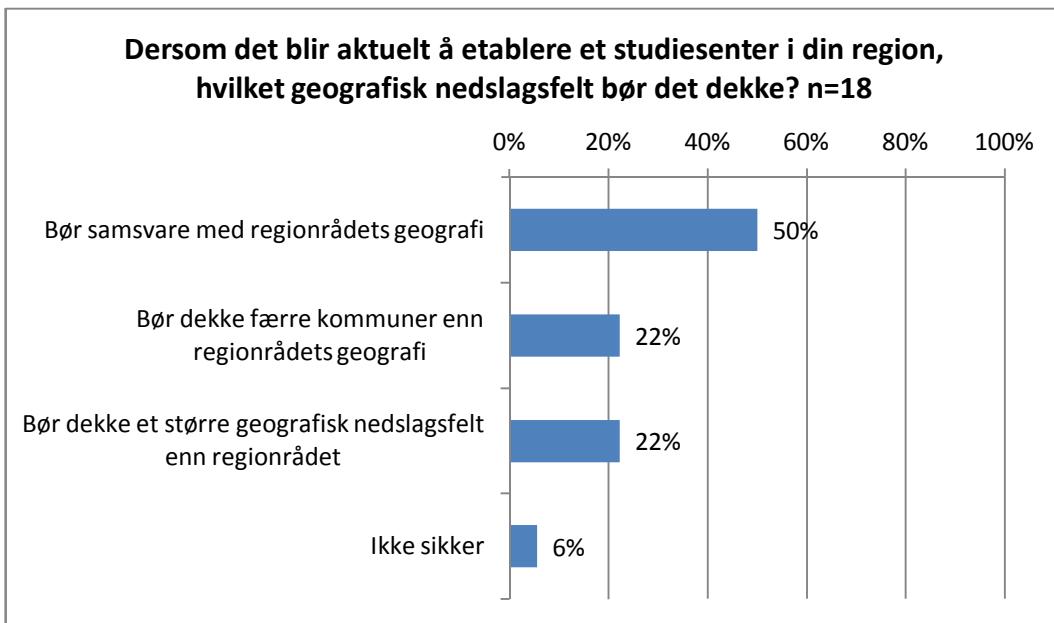
Figur 6.14: Hvem bør studiesenteret samorganiseres med?

6.6 Behov for endringer i studiesentrenes geografiske inndeling ?

Neste spørsmål var knyttet til studiesentrenes geografiske ansvarsområde. Et klart flertall på 60 % svarte i undersøkelsen til dem som har senter, at sentrenes nåværende geografi bør videreføres. 33 % svarte vet ikke. I undersøkelsen til dem som ikke har et etablert studiesenter mente 50 % at sentrene bør svarsvare med regionrådets geografi, mens 22 % mente de bør dekke et større geografisk område og 22 % mente de bør dekke et mindre område.

Figur 6.15: Bør studiesentretes geografiske nedslagsfelt endres?

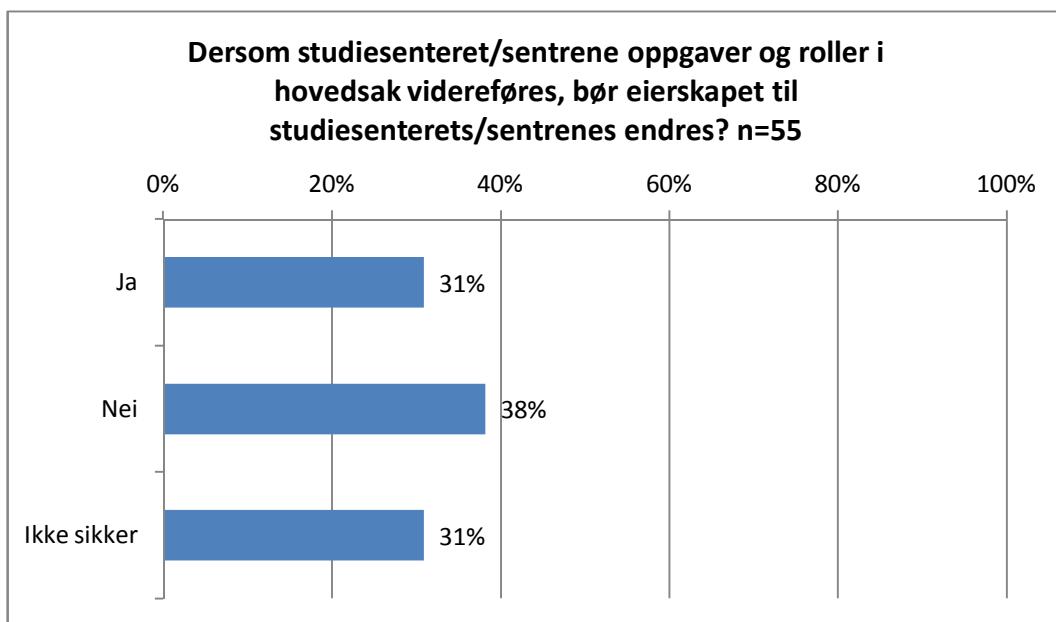

Figur 6.16: Hvilket geografiske nedslagsfelt bør studiesenteret dekke?

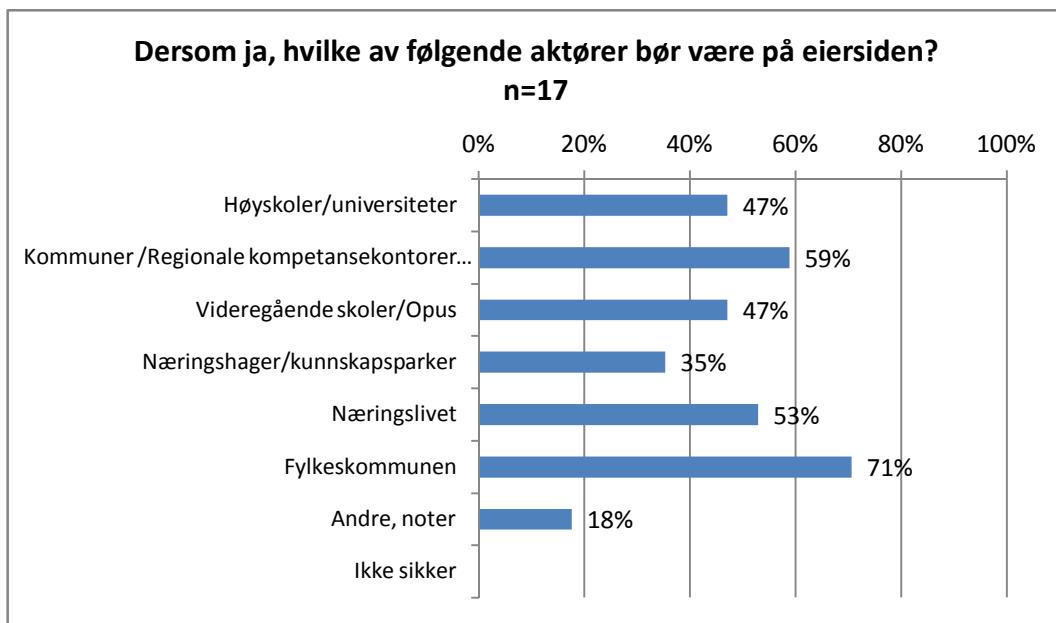
6.7 Hvem bør eie studiesentrene?

I undersøkelsen til dem som har senter ble det stilt spørsmål om eierskapet til studiesentrene bør endres. 38 % svarte nei og 31 % svarte ja eller ikke sikker. Av de 31 % som svarte ja peker flest på at fylkeskommunen bør delta på eiersiden (71 %). Deretter følger RKKer med 59 %.

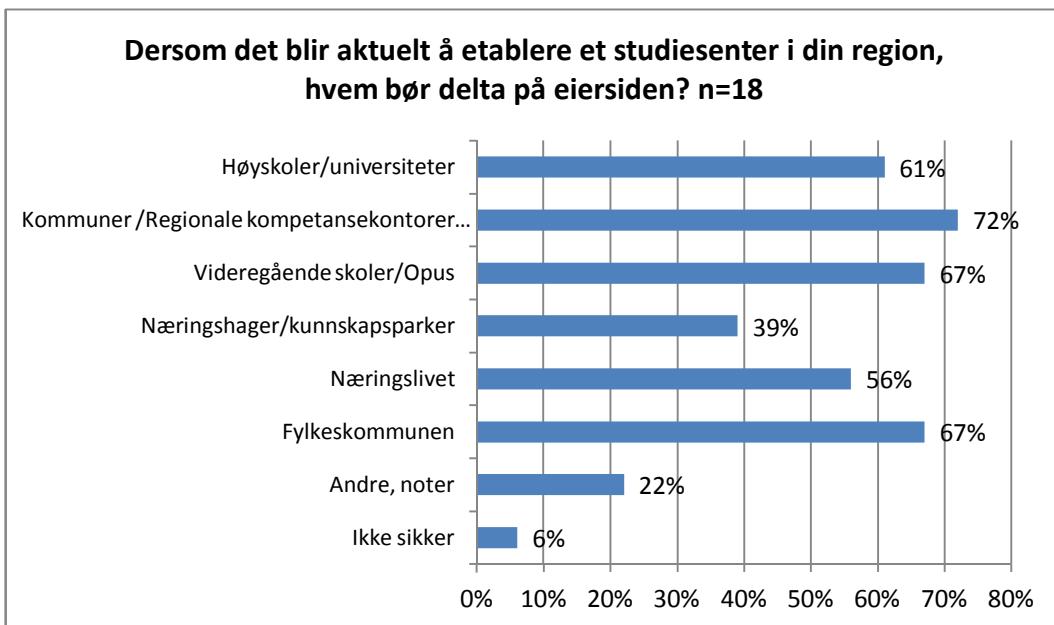
I den andre undersøkelsen var spørsmålet hvem som bør eie sentrene. 72 % svarte RKK, 67 % svarer videregående skoler og fylkeskommunen mens 61 % svarte høyskole/universitet.

Figur 6.17: Bør eierskapet til studiesentrene endres?

Figur 6.18: Hvem bør eventuelt inn som eiere av studiesentret?

Figur 6.19: Hvem bør være eiere av studiesenteret?

6.8 Inntrykk fra intervjuene

Intervjupersonene er samstemte i at studiesentrene oppgaver bør videreføres og at det er behov for en mer langsigktig og stabil finansiering. Et stort flertall uttaler at fylkeskommunen bør ta et større ansvar for driftaen av studiesentrene gjennom grunnfinansiering og at den videre utviklingen bør skje innenfor nåværende regioner.

Det er noe større uenighet om endringer i de formelle rammebetegelsene for studiesentrene. Flertallet i intervjuene påpeker at en samorganisering av studiesentrene med de øvrige aktørene i virkemiddelapparatet rettet mot voksne ville ryddet i ansvarsforhold og skape et apparat med mer kapasitet og kompetanse for å løse oppgavene.

En av intervjupersonene uttrykker seg slik: *Dagens situasjon preges av mange aktører i en liten region. Det er ikke plass til så mange aktører og man går inn i hverandres bed. Et eksempel på samordningsbehovet mellom studiesentre og RKK er at anleggssektoren og teknisk sektor har de samme kompetansebehov for videre utdanning, men i dag ivaretas behovet til de private arbeidsgiverne av studiesenteret, mens RKK ivaretar de kommunale behov. Større enheter kunne lagt grunnlaget for mer etterspørsel og få til skreddersydde tilbud for flere bransjegrupper i regionen.*

En annen aktør uttaler at: *öKompetanseutviklingsapparatet bør organiseres etter målgruppen. Fylkeskommunen bør ta ansvaret for de unge og deres behov og krav på videregående opplæring, mens de øvrige aktører må samorganiseres med sikte på et helhetlig apparat som innebærer ansvaret for bl.a. veiledning, ivaretakelse av rollene som megler, motor og møteplass, og støtte til nettbasert opplæring ett sted. ö*

Mindretallet peker også på behov for et mer samordnet virkemiddelapparat, men mener formalisering av samarbeid og nettverksorganisering er mest hensiktsmessig og realistisk - i alle fall på kort sikt. Det pekes på at nettverksorganisering bidrar til informasjonsflyt og koordinering samtidig som hensiktsmessige lokale ressurser og arbeidsmåter som allerede er etablert

videreføres. Det tas også til orde for at strukturelle endringer vil møte motstand blant medarbeidere og i kommunene, ikke minst knyttet til spørsmålet om lokalisering. Enkelte peker også på at man hele tiden må vurdere alternativ ressursbruk regionalt, det er ikke nødvendigvis slik at etablering av studiesenter i alle lokalsamfunn oppfattes å være den mest tjenelige ressursbruk.

Når det gjelder fylkeskommunens rolle fremover, pekes det på behov for at fylkeskommunen tar et større ansvar for å samordne og bidra til informasjonsutveksling. Det pekes for eksempel på behov for bedre koordinering mellom studiesentrene, organisering av felles samlinger der også andre aktører inviteres og kompetansebygging for ansatte på sentrene, annonsering av tilbud mv. Andre peker også på at fylkeskommunen burde ta sin rolle som regional utviklingsaktør mer på alvor og være mye mer aktiv og synlig tilstede, ikke bare med penger, men følge opp sine planer og strategier ute i regionene. Det pekes også på at fylkeskommunen kanskje burde inneha en tydeligere mentorrolle, for etablering og støtte til studiesentrene. Regionene i Nordland har ulik utdanningsstruktur (tilgang videregående skole, karrieresentre, etc) og det påpekes at det derfor vil være naturlig at fylkeskommunen engasjerer seg i å sørge for tilrettelegging av regionale studiesenterfunksjoner og dermed sikre lik rett til utdanning for voksne i distriktene.

7 NIVIs hovedinntrykk og vurderinger

7.1 Studiesentrene rolle og resultater

Det er betydelige forskjeller mellom studiesentrene i Nordland når det gjelder organisering, aktivitet og arbeidsformer. Studiesentrene har ulike forutsetninger for sin virksomhet. Flere studiesentre har mange års erfaring fra arbeidet, mens andre er i en oppstartsfas. Også forskjeller i bemanning, regionalt næringsliv og innbyggergrunnlag gjør at aktivitetene ikke er direkte sammenlignbare. Likevel er NIVIs hovedinntrykk er at studiesentrene har lykkes i å skape aktivitet og resultater³. Spesielt gjelder dette for de sentrene som har vært i virksomhet en stund. Det er etablert kurs- og utdanningstilbud og sentrene skaper arenaer som motiverer til læring der folk bor. Det ser også ut til at de etablerte studiesentrene har en rolle i å kartlegge behovet for kompetanse i lokalsamfunnene, målbære dette overfor utdanningstilbyderne og tilrettelegge for et fleksibelt tilbud. Det ser imidlertid ut til at kontakten og dialogen spesielt overfor arbeidsgiverne kunne vært bedre og at det fortsatt må jobbes videre med å systematisere kartleggingsarbeidet og følge opp brukerne.

I både spørreundersøkelsen og i de oppfølgende intervjuer gis det et nesten samstemt uttrykk for at studiesentrene bør videreføres og utvikles. Videre satsning på studiesentrene er begrunnet i behovet for å ivareta og utvikle et utdannings- og kompetansehevende tilbud i utkantene og i distriktene. Spesielt fremheves behovet studiesentrene dekker overfor voksne.

Det er imidlertid et tankekors at Vesterålen, Ofoten og delvis Salten ikke har et heldekkende studiesentertilbud. Det innebærer at det kan være forskjeller i hvilke muligheter innbyggerne har for et desentralisert utdanningstilbud og hvilket tilbud næringslivet gis avhengig av hvor i Nordland man er bosatt. Dersom fylkeskommunen vil satse på å videreføre og utvikle studiesenterstrukturen som et virkemiddel for lokalt og regionalt kompetanseutviklingsarbeid, ser NIVI det som naturlig at fylkekommunens strategi og virkemiddelbruk tar sikte på å dekke hele Nordland.

7.2 Et uoversiktig aktørbilde

Nordland kjennetegnes av et stort antall aktører med en rolle innenfor utviklingsarbeid og kompetanseutvikling rettet mot voksne. Sentrale regionale aktører er studiesentre, RRKene, studieverksteder, Opus, karrieresentre, regionråd og partnerskapsstyrer. I tillegg har opplæringskontorene, høyskolene, universitetene, studieforbundene, fylkeskommunen, den enkelte kommune og til en viss grad også næringsselskaper, næringshager ol en rolle i kompetanseutviklingsarbeidet. Aktørene har til dels ulik geografisk organisering, ulikt eierskap, ulike organisasjonsformer og ulikt finansieringsgrunnlag og ikke alltid nedfelte og avklarte oppgaver, roller og målgrupper. Risikoene for dobbeltkompetanse og gråsoner overfor målgruppene er til stede. Aktørbildet er

³ Hvorvidt andre enn studiesentrene eller en alternativ ressursbruk innenfor voksenopplæringsområdet ville skapt bedre resultater har NIVI ikke grunnlag for å vurdere og problemstillingen har ikke inngått i oppdraget for evalueringen.

sammensatt og setter store krav til koordinering og avklarte ansvarsforhold dersom ressursbruken skal være effektiv og målrettet og dersom konkurranse og gråsoner ikke skal oppstå. NIVI ser det som naturlig med en gjennomgang og vurdering av virkemiddelapparatet med sikte på en mer avklart og samordnet organisering når det gjelder eierskap, styringsstrukturer og forholdet mellom aktørene.

7.3 Endring til mer aktiv strategi og holdning til studiesentrene?

Ulikhetene i organisering og manglende etablering av sentre i flere regioner kan ses på som et resultat av fylkeskommunens strategi og politikk overfor studiesentrene. Det er etablert visse retningslinjer for hvilke oppgaver og funksjoner studiesentrene skal ivareta og det er etablert kriterier for tilskudd til etableringen av sentrene og prosjektstøtte. Imidlertid har fylkeskommunens hovedstrategi vært at sentrene skal formes og organiseres etter lokale behov og eies og drives av lokale interesser. Dette forklarer at det ikke er etablert regionale studiesentre i Salten, Vesterålen og Ofoten. En nylig avgang doktoravhandling ved Universitet i Tromsø (med Salten som case) illustrerer strategien slik⁴:

Det er vanskelig å lese ut en stringent utforming og utvikling av regionens kompetansepolitikk i dokumentasjonen jeg har tilgjengelig. Fylkeskommunen synes å følge en endogen utviklingslogikk, og har ingen operativt orientert strategi for sitt engasjement utover å avvente hva regionrådene foretar seg. I Konsekvensen blir, etter mitt syn, at regionen lider av en manglende koordinering og vilje til å utmeisle en konkret kompetansepolitikk som kan bidra til å løse problemet regionen har stått overfor (over flere år), og som de selv både beskriver og er opptatt av, nemlig et lavt og lite fremtidsrettet utdanningsnivå tilpasset arbeidslivets behov.

At fylkeskommunen nå ønsker å drøfte alternative organisasjons- og finansieringsmodeller kan ses som et signal om en dreining i fylkeskommunens strategi. Fra en noe reaktiv og tilbaketrukket rolle til en mer aktiv posisjon overfor sentrene. Grunnlaget for en mer aktiv rolle for fylkeskommunen er både knyttet til det regionalpolitiske og det utdanningspolitiske ansvaret til fylkeskommunen, men ikke minst at fylkeskommunen finansierer en vesentlig del av sentrenes virksomhet.

Tiltak for økt samordning vil kunne innebære at fylkeskommunen i større grad definerer rammene for oppfølgingen av sentrene og stiller tydeligere krav til samarbeidspartnerne. Det igjen vil kunne innebære styringsmessig og organisatorisk standardisering, samtidig som det gis rom for lokal tilpasninger når det gjelder prioriteringer, brukergrupper, tilbud og arbeidsformer.

Nedenfor gjennomgås og drøftes noen sentrale faktorer som legger viktige rammer for studiesentrenes virksomhet. Det dreier seg om studisentrene:

- Finansiering
- Geografisk inndeling

⁴ Ådne Danielsen 2011: Rundt neste sving? En organisasjonsteoretisk analyse av studiesentre som idé og praksis. Avhandling levert for graden Philosophiae Doctor. Universitetet i Tromsø.

- Organisering
- Eierskap
- Tilknytingsform
- Samarbeidsmuligheter

Alternativer til hvordan disse faktorene er rigget til i dag drøftes med henblikk på å identifisere tiltak som kan understøttes studiesentrene virksomhet og bidra til økt samordning når det gjelder tilrettelegging av desentralisert utdanning.

7.4 Fra prosjektfinansiering til driftstilskudd?

Mange informanter er opptatt av at det er behov for endringer i finansieringen av studiesentrene; fra prosjektfinansiering til årlige rammebevilgninger for basisdriften av studiesentrene. Dersom fylkeskommunen og ev andre finansiører ønsker en varig satsning på og utvikling av studiesentrene, kan det stilles spørsmål om dagens prosjektfinansiering vil trygge fundamentet for videre utvikling. Finansiering gjennom årlige rammer innebærer nødvendigvis ikke økte rammer, men en endring i hvordan studiesentrene tilføres økonomiske ressurser.

Hovedargumentene for endring fra dagens prosjekt- og søknadsbaserte finansieringsordning til årlige rammebevilgninger er knyttet til langsiktighet, forutsigbarhet og mindre byråkrati. Mer stabile finansieringskilder vil kunne bidra til mer langsiktige satsninger i studiesentrenes regi og legge grunnlaget for økt måloppnåelse. Oppbygging av organisasjoner og kompetanse krever forutsigbarhet som vanskelig kan finansieres gjennom prosjekter som per definisjon er tidsavgrensede. Bunnfinansiering over årlige rammebevilgninger vil også innebære at administrasjon og ressursbruk knyttet til utarbeidelse og behandling av prosjektsøknader reduseres og at fokus i større grad dreier seg om oppgaveløsningen.

Årlige rammebevilgninger vil innebære at studiesentrene virksomhet i større grad forankres og synliggjøres i finansiørenes budsjett og plandokumenter, for eksempel fylkesplan, UPN, kommunale planer og ev regionrådenes planer. Studiesentrenes roller i fylkets strategi for kompetanseutvikling vil dermed kunne fremstå som tydeligere på den politiske arena, for så vel fylkespolitikerne som regionråds- og kommunestyrerrepresentanter. Rammebevilgninger vil ikke i utgangspunktet skille seg fra prosjektfinansiering med hensyn til krav til om konkretisering satsninger, tydelige resultatmål og krav til dokumentasjon og årlig rapportering.

Et system basert på en stabil årlig rammebevilgning innebærer en institusjonalisering av ordningen med studiesentre. Utfordringen er at ordningen kan østivne og at en ønsket fleksibilitet som prosjektfinansiering representerer reduseres. Det kan også være en utfordring å finne plass på fylkeskommunens budsjett for ordningen i konkurranse med andre formål med behov for stabil finansiering.

Fra fylkeskommunens side finansieres prosjektene i studiesentrene med midler fylkeskommunen mottar over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett (kap 551. post 60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling og post 61 Næringsrettede midler til regional utvikling). Disse midlene er ikke frie inntekter på linje med hoveddelen av midler fylkeskommunen får overført gjennom rammetilskuddet til Kommunal- og regionaldepartementet (KRD).

Fylkeskommunen må følge KRDs retningslinjer for forvaltning av de regionalpolitiske midlene. I KRDs tildelingsbrev til fylkeskommunen for 2011 med vedlegg heter det følgende:

ØMidlane skal ikke nyttast til å finansiere investeringar i og/eller ordinær drift og vedlikehald av statlege, fylkeskommunale eller kommunale ordinære driftsoppgåver eller lovpålagde oppgåver. Dette gjeld òg i dei tilfella der private tilbydarar og aktørar har teke over det operative ansvaret for å utføre slike oppgåver på vegner av det offentlege.

Når det gjelder støtte til drift av prosjekter heter det:

Det kan givast tilsegn om støtte til enkeltprosjekt, medrekna støtte til drift, i inntil fem år som ein del av eit lokalt og regionalt utviklingsarbeid.

Drift er i denne samanheng definert til å kunne omfatte:

- a) Personalkostnader: Lønsutgifter, pensjon, sosiale kostnader og andre personalkostnader
- b) Overhead: Indirekte kostnader knytt til medarbeidarar, som IT, kontorkostnader og tilknytte administrative tenester
- c) Reisekostnader innanfor ramma av statens reiseregulativ
- d) Andre driftskostnader som direkte prosjektrelaterte kostnader til innkjøp av utstyr, trykksaker, varer eller tenester som lisens, konsulenttenester, leige av utstyr.

Studiesentrenes virksomhet er ikke ordinær kommunal eller fylkeskommunal tjenesteproduksjon og er ikke en lovpålagt oppgave. Oppsummert er regelverket etter NIVIs vurdering slik å forstå at drift til studiesentrene virksomhet kan finansieres over statsbudsjettets kap 551 postene 60 og 61 i inntil 5 år. Imidlertid må studiesentrene kunne defineres som prosjekter og vurderinger av hvorvidt sentrenes virksomhet i den nye strategien fortsatt kan anses som prosjekter kommer an på innholdet og/eller endringer i nåværende organisering. Gitt få endringer, kan enkelte av sentrene anses ikke å være støtteberettiget for ordinær driftsstøtte om kort tid, mens andre sentre fortsatt i en oppstartsfasa og kan få driftsstøtte i flere år fremover innenfor regelverket.

En mer varig og ordinær driftsstøtte til studiesentrene, må fra fylkeskommunens side finansieres gjennom fylkeskommunens frie inntekter.

7.5 Studiesentrenes geografi

Spørsmålet om geografisk organisering handler om hvor stort befolknings- og næringslivsgrunnlag et senter bør ha for å kunne utføre sine oppgaver på en hensiktsmessig måte. Et studiesenter bør ha et visst omland for å kunne ha en bærekraftig etterspørsel og dermed grunnlag for å kunne gi ulike typer tilbuds. Etterspørselen styrer på mange måter hvorvidt kurs og utdanning i det hele tatt kan settes i gang, og hvilket innhold som tilbys på disse kursene. For særlig smale og spesialiserte tilbuds vil utdanningstilbyderne ha behov for et visst volum av etterspørre før tilbuds og spesielt skreddersydde tilbuds kan igangsettes. Et studiesenter med et geografisk omland av en viss størrelse og volum i etterspørsel stiller krav til at studiesenteret besitter både kompetanse og kapasitet. Det vil igjen gi gode forutsetninger for profesjonalisering av virksomheten som kan være vanskelig ved mindre sentre.

På den annen side bør et studiesenter ha nærbild og kunnskap om lokalsamfunnenes behov. Det er et argument for at studiesentrene ikke skal dekke for store geografiske områder. Selve ideen bak studiesentrene å kunne tilby et lokalt tilpasset utdanningstilbud i distriktene. Større geografiske enheter kan svekke dette hensynet.

Verken i spørreundersøkelsen eller i intervjuene gir den store majoriteten utsyn for behov for å endre nåværende geografiske struktur, dette gjelder også dem som per i dag ikke har studiesenter i sin region (Salten og Vesterålen). Vi har ikke grunnlag for å trekke den sluttning at nåværende regioninndeling er et hinder for studiesentrene måloppnåelse. Imidlertid vil en videreføring av nåværende regionale organisering kunne innebære aksept for at kapasiteten i de ulike sentrene er noe forskjellig. Vi vil imidlertid påpeke at de nåværende studiesentrene i Gildeskål og Steigen synes å være for små enheter for en varig satsning.

Det kan argumenteres for at studiesentrene bør sammenfalle med de allerede etablerte regionrådene (og partnerskapsstyrer). Regionrådene har ofte et overordnet ansvar for regionalt utviklingsarbeid og er flere steder finansiør og medeier i studiesentrene. Studiesentrene blir i et slikt perspektiv en viktig del av regionenes virkemiddelapparat i arbeidet med kompetanse og kunnskapsutvikling.

Avvikende geografisk inndeling mellom regionråd og studiesentre finner vi på Helgeland. Med unntak av Sør-Helgeland sammenfaller ikke studiesentrene regionale organisering med regionrådene ellers på Helgeland. Mosjøen studiesenter dekker Vefsn kommune som er medlem av Helgeland regionråd og Grane og Hattfjelldal som er del av Indre Helgeland regionråd. På Ytre Helgeland er Lurøy kommune medlem av Indre Helgeland regionråd, mens de øvrige kommunene er medlem av Ytre Helgeland regionråd.

7.6 Fusjonere virkemiddelapparatet?

Fusjoner i virkemiddelapparatet, berører spørsmålet om studiesentrene formelt skal inngå i nye formelle enheter sammen med andre aktører og underlegges felles ledelse, eierskap, finansiering og administrasjon. Fusjon kan enten bety opprettelse av nye formelle organisasjoner med ansvar for flere oppgaveområder som i dag ivaretas av flere aktører/virksomheter, eller at studiesentrene oppgaver og rolle overføres til en allerede eksisterende organisasjon/aktør. Vi finner slike løsninger i dag, f eks på Ytre Helgeland der RKK og studiesenteroppgavene er lagt til samme organisasjon.

I spørreundersøkelsene og intervjuene kommer det fram at et flertall mener at studiesentrene formelt bør samorganiseres med andre virksomheter med likartede oppgaver. Det samme er hovedinntrykket fra intervjuene. Flesteparten av dem som mener at studiesentrene må samorganiseres peker på at samorganisering med RKK er mest aktuelt, deretter følger studieverksted/opus. Mange svarer også at karrieresentrene bør samorganiseres med studiesentrene. I spørreundersøkelsen kommer det også fram at mange mener det er overlapp i roller og oppgaver mellom studiesentrene og spesielt RKKene, studieverkstedene og Opus.

Fusjon kan innebære fysisk samlokalisering, men nødvendigvis ikke. Innenfor én organisasjon er det mulig å fordele funksjoner til flere steder i en region. For eksempel er det ikke uvanlig at kommuner eller interkommunale organer har en spredt lokalisering av ordninger og tiltak.

Følgene prinsipielle argumenter kan anføres for fusjon:

- Samorganisering av oppgaver og funksjoner kan styrke mulighetene for et bedre tilrettelagt og helhetlig tilbud overfor brukerne (kompetansesøkere og arbeidsgivere). Samorganisering kan også skape mer oversiktighet og innebære én inngang til den desentraliserte kompetanseforvaltningen. Den enkelte brukers behov vil kunne ivaretas av en organisasjon som har virkemidler og kompetanse på flere områder.
- Samorganisering kan styrke organisasjons kompetanse og kapasitet. Større fagmiljøer kan bidra til å forsterke kompetansen og redusere sårbarheten. Potensialet for rekruttering kan bedres og kapasiteten til å ivareta større oppgaver og utviklingsarbeid vil kunne ha bedre forutsetninger i større enheter.
- Samorganisering kan motvirke ev gråsoner, kompetansestrid og dobbeltarbeid mellom aktørene i virkemiddelapparatet.
- Samorganisering kan skape mer oversiktlige og klarere styringsforhold for eiere og finansiører. Samorganisering vil redusere behovet for uformelle samhandlings- og samarbeidsarenaer. Samorganisering kan også virke oppklarende for samarbeidsparter som regionråd, næringsorganisasjoner og høyskoler/universiteter.
- Samorganisering kan gi administrative besparelser knyttet til for eksempel lokaler, administrativ ledelse, IKT mv og innebære at de samlede ressurser innen feltet utnyttes bedre.
- Samorganisering kan gi grunnlag for et desentralisert tilbud ute i kommunene fordi flere oppgaveområder ses i sammenheng og etterspørsmelen lokalt vil kunne gjøre det hensiktsmessig med en desentral struktur når det gjelder flere funksjoner.

Det er også motargumenter mot fusjon. En fusjon innebærer omstillingskostnader, endringer i eierstrukturer og styringsforhold. Mer komplekse styrings- og eierforhold kan komplisere utviklingen av felles strategier og være vanskelige å forankre. Større organisasjoner med et bredere spekter av oppgaver kan også møte interne koordineringsutfordringer, byråkrati og fremstå som mindre tydelige overfor omverdenen.

Samorganisering er mest naturlig dersom de berørte virksomhetene har sammenlignbare og lignende overordnede mål, roller, brukergrupper, kompetanse og/eller virkemidler. Det er også en fordel at virksomhetens geografiske dekningsområde er tilnærmet like.

Ser vi nærmere på de mest aktuelle aktører for en samorganisering med studiesentrene, har disse mange likheter med studiesentrenes organisering og oppgaver. RKKene, studieverkstedene, Opus og karrieresentrene har alle sitt hovedformål innen kompetanseutviklingsarbeidet, de har relativt like målgrupper (voksne), de har i hovedsak offentlig eiere og finansiører og de har en geografisk organisering som i stor grad er tilpasset regionrådsstrukturen. Av de ovennevnte fremstår RKKene med flest sammenfallende oppgaver og roller med studiesentrenes virksomhet. Samtidig skal det påpekes at hver av disse aktørene har spesifiserte målsettinger, arbeidsformer og roller som kan rettferdiggjøre organisering i egne enheter. I tabell 7.1 nedenfor er de viktigste likheter og

ulikheter mellom studiesentrene, RKKer, studieverksteder og karrieresentre oppsummert.

Tabell 7.1: Oppsummering av likheter og ulikeheter mellom studiesentrene og øvrige aktører i virkemiddelapparatet.

	Likheter ift studiesentrene	Ulikheter ift studiesentrene
RKK	<ul style="list-style-type: none"> - Voksne er i hovedmålgruppen - Avdekker og megler fram et opplæringstilbud - Kontakt med utdanningstilbyderne - Dekker om lag studiesentrenes geografi 	<ul style="list-style-type: none"> - Dekker primært kommunenes behov - Kun kommunene er eiere
Studiesverksted Opus	<ul style="list-style-type: none"> - Bidrar med fysiske møteplasser for primært voksne - Tilbud knyttet til videregående opplæring 	<ul style="list-style-type: none"> - Tilbyr opplæring - Bidrar med veiledning og opplæring f eks IKT og studieteknikk - Eid av fylkeskommunene - Langt flere verksteder enn sentre i Nordland
Karrieresenter	<ul style="list-style-type: none"> - Voksne er hovedmålgruppen - Dekker alle bransjer og sektorer - Kartlegger og vurderer kompetanse - Får kunnskap om behovet for ulike typer opplæring/utdanning i regionene - Følger i stor grad studiesentrenes geografi 	<ul style="list-style-type: none"> - Hovedoppgaven er veiledning før opplæring - Eid av fylkeskommunene - Medfinansiering fra NAV

7.7 Samlokalisering?

Samlokalisering innebærer at studiesentrenes hovedadministrasjoner fysisk lokaliseres sammen med andre aktører i virkemiddelapparatet. Samlokalisering kan for eksempel innebære felles kontorlokaler og uformelle møteplasser. Samlokalisering innebærer ikke formelle endringer i ansvarsforhold, eierskap eller andre styringsmessige forhold og vil dermed være mindre omfattende og komplekse en samorganisering. Samlokalisering innebærer nødvendigvis ikke endringer i organisering av studiesentrenes lokale tilbud, eksempelvis studiefasiliteter og møteplasser.

Til spørsmålet om samlokalisering svarer et klart flertall i begge spørreundersøkelsene og i oppfølgende intervjuer at studiesentrene bør samlokaliseres med øvrige virksomheter/aktører i virkemiddelapparatet. Oftest angis samlokalisering med RKK, studieverksted/Opus og karrieresenter.

Fysisk samlokalisering av studiesentreneres administrasjoner med øvrige aktører i virkemiddelapparatet vil kunne inneha flere av de samme egenskaper som samorganisering, herunder potensialet for forenkling av samarbeidsprosesser, større fagmiljøer, administrative besparelser og et bedre koordinert tilbud.

Fysisk samlokalisering kan innebære at virksomhetene beholde sitt sær preg og innarbeidede arbeidsformer. Men i og med at virksomhetene fortsatt vil være underlagt ulike eiere, ulike ledelse og ulike finansiører kan det innebære at potensialet for å ivareta de ovennevnte hensyn kan være svakere enn ved en formell samorganisering.

7.8 Eierskap og finansieringsansvar

Studiesentreneres hovedeiere i dag er kommuner og til dels private. Fylkeskommunen er medeier i ett studiesenter. Spørreundersøkelsen og intervjuene gir ingen klare signaler om at eierskapet til studiesentrene bør endres. Et knapt flertall i hovedundersøkelsen svarer nei på spørsmålet om behov for endret eierskap, men en nesten like stor prosentandel svarer ja til endret eierskap eller er ikke sikre. Av dem som svarer ja til endringer peker flest på at fylkeskommunen bør delta på eiersiden, deretter følger kommunene.

Spørsmålet om eierskap og finansiering av studiesentrene kan i prinsippet holdes fra hverandre, dvs at nåværende ordning der studiesentret mottar prosjektstøtte fra andre enn eierne videreføres.

Imidlertid er det argumenter for å se eierskap og finansiering i sammenheng. Hensynet til politisk og administrativ styring kan tale for at finansiering og eierskap går hand i hand. Gjennom eierskap og ev posisjoner i styrer kan større finansiører også få innflytelse over utviklingen og prioriteringer for studiesentreneres arbeid. Deltakelse fra finansiører på eiersiden kan også bedre forutsetningene for stabile og forutsigbare rammer og prioriteringer.

Det er klare argumenter for offentlig eierskap og grunnfinansiering av studiesentreneres aktiviteter. Virksomheten kan betraktes som et felles offentlig gode. I tillegg peker mange på behov for forutsigbare og stabile rammer for virksomheten. Offentlig grunnfinansiering forhindrer imidlertid ikke at også private kan inngå som finansiører og ev eiere.

Et offentlig eierskap vil innebære at kommunene og/eller fylkeskommunen er hovedfinansiører og eiere av studiesentrene. Kommuner og fylkeskommunene har ansvar for samfunnsbygging og tilrettelegging for lokal og regional utvikling og kompetanseutvikling. Fylkeskommunen har også et betydelig utdanningspolitisk ansvar gjennom driften av de videregående skolene. Studiesentrene kan derfor sies å passe inn i oppgaveporteføljen. Det kan være et poeng at samtlige berørte kommuner i hver region er med på eier- og finansieringssiden for å styrke forankringen av virksomheten og for å sikre at samtlige kommuner bidrar for egne innbyggere og næringsliv etter en nærmere klarlagt kostnadsnøkkel.

Offentlige tilleggsfinansiører kan for eksempel være NAV som i dag delfinansierer karrieresentrene. Et annet alternativ ville være at staten ved at Kunnskapsdepartementet tok en rolle som finansiør av studiesentrene og som ledd i en nasjonal politikk for et desentralisert utdanningstilbud. Spørsmålet drøftes nærmere i avsnitt 7.12 om ev Nordland som ev nasjonal pilot for studiesentrene.

Høgskoler og universiteter kunne også vært vurdert som medeier og/eller basisfinansiører for studiesentrene. Et sterkere eierskap fra universiteter og

høgskoler kunne styrket det høyere utdanningstilbudets forankring og tilstedeværelse ute i distriktene og åpne kanaler fra studiesentrene til høgskole og universitetsmiljøene. På den annen side ville en formalisering av høgskolene og universitetenes rolle bryte mot prinsippet om studiesentreneres uavhengighet ift utdanningstilbyderne og dermed kunne utfordre studiesentreneres rolle som uavhengig megler i kompetansemarkedet. Et alternativ til eierskap og/eller formalisering kunne være at flere studiesentrene inngår formaliserte samarbeidsavtaler og prosjekter med høgskolene og universitetene (for eksempel slik det gjøres i Kunnskapsparken Helgeland), ev også studieforbundene, men uten at slike skal legge formelle føringer for de valg og prioriteringer studiesentrene skal gjøre.

7.9 Tilknytningsform

Tilknytningsform omhandler hvilken formell organisasjonsform studiesenteret skal ha, dvs om de skal organiseres som for eksempel aksjeselskap, interkommunalt selskap, enhet organisert som § 27 i kommuneloven, stiftelse eller annen tilknytningsform. Tilknytningsformene har ulike egenskaper og også formelle begrensinger når det gjelder hvem som kan delta på eiersiden.

Status i dag for de etablerte sentrene er at tre sentre er organisert som aksjeselskaper (Lofoten, Kunnskapsparken Helgeland og Sør-Helgeland), Mosjøen er organisert som et kommunalt foretak og Ytre Helgeland etter kommunelovens § 27. Sentrene i Gildeskål og Steigen er organisert som selveiende stiftelser, mens Vesterålen har forslag om organisering etter § 27 i kommuneloven (og som del av regionrådet).

Dersom det legges til grunn at fylkeskommunene og kommunene skal eie studiesentrene sammen, er det kun to modeller som er mulig innenfor dagens lovverk, enten felles styre etter kommunelovens § 27 eller aksjeloven. Det ses bort fra stiftelser som aktuell modell da hensynet til politisk og administrativ eierstyring bør ivaretas. Dersom private og ev staten skal være medeiere er kun aksjeloven en mulig modell. Begge modellene innebærer at det opprettes styrer for studiesentrene. Eiernes innflytelse og styring av enhetene vil skje gjennom bl.a. vedtekten for virksomheten og oppnevnelse av styremedlemmer. Det er grunn til å presisere at aksjeselskapsmodellen er utformet med tanke på virksomheter som har store egeninntekter og et forretningspreg og nødvendigvis ikke er tilpasset studiesentreneres samfunnsoppdrag.

Ved en modell der kun kommunene er eiere, kan studiesentrene organiseres inn som en avdeling i regionrådene. Organisering i regionrådene vil ikke være mulig dersom fylkeskommunene skal delta på eiersiden av studiesentrene. Ved kommunalt eierskap kan studiesentrene også organiseres etter vertskommunemodellen, dvs at en av samarbeidskommunene ivaretar ansvaret for studiesenteret, eller det kan opprettes et felles selskap etter lov om interkommunale selskaper.

Tabell 7.2: Oversikt over hovedalternativene for formelle endringer

Variabel	Alternativer			
Samorganisering /Samlokalisering	RKK	Karrieresenter	Studieverksted	Opus
Finansiører/eiere	Fylkeskommune	Kommune	Staten (NAV/Dep)	Private
Tilknytningsform	Del av fylkeskommunen	§ 27 K-lov	Lov om interkommunale selskaper / vertskommunemodellen	AS
Geografi	Som i dag	Større	Mindre	

7.10 Forsterket samarbeid og nettverksorganisering

Et inntrykk fra spørreundersøkelsen, men spesielt fra intervjuene er at kontakten og dialogen mellom studiesentre, RKK, karrieresentrene, studieverkstedene og Opus er svært ulik. Mange anser samarbeidet og dialogen som tilfredsstillende, men i enkelte regioner virker dialogen og informasjonsutvekslingen ikke å være tilfredsstillende. Formalisering av samarbeid gjennom nettverk kan styrke samhandling og dialog og bidra til bedre avgrensning av oppgaver og målgrupper for den enkelte aktør.

I motsetning til formell samorganisering og fysisk samlokalisering, innebærer nettverksorganisering av virkemiddelapparatet ingen formelle eller fysiske endringer i organiseringen av virkemiddelapparatet. Nåværende organisering videreføres, men virkemiddelapparatet knyttes nærmere sammen gjennom et formalisert nettverk og samarbeidsavtaler. Nettverksorganisering er en fellesbetegnelse på stabile relasjoner mellom selvstendige virksomheter som samarbeider og koordinerer oppgaver som bør ses i sammenheng enten gjennom prosjekter, eller på mer varig basis.

I praksis vil nettverksorganisering innebære at det etableres rutiner for samarbeid og samarbeidsarenaer mellom aktørene i virkemiddelapparatet. Eksempler på tema for samarbeid er gjensidig informasjonsutveksling, kompetansesamarbeid og -kjøp, drøfting og bevisstgjøring av roller og funksjoner og felles satsninger og prioriteringer overfor målgruppene. I forbindelse med etablering av nettverket kan det utarbeides et overordnet styringsdokument og handlingsplan for å legge rammer for arbeidet. Dokumentet bør være forankret blant aktørene og eierne.

Nettverksorganiseringen kan styres og stimuleres økonomisk gjennom tilleggsfinansiering fra eks fra regionrådets eller fylkeskommunens side for større og virksomhetsovergripende satsninger. I den sammenheng kan en av aktørene i nettverket ivareta et ansvar for gjennomføring og fordeling av ansvar i felles satsninger.

Nettverksorganisering og formalisering av samarbeid vil kunne bidra til et mer samordnet virkemiddelapparat. Aktørenes kjernevirkshet vil fortsette å være organisert slik det er i dag og en vil unngå ev byråkratisering skostnader som kan oppstå når alle aktiviteter skal underlegges én virksomhet. Nettverk kjennetegnes

av fleksibilitet. Ved å samarbeide om avgrensede oppgaver med andre virksomheter, kan det tas ut stordriftsfordeler på disse områdene, samtidig som man unngår integrasjonskostnader forbundet med full sammenslåing og fusjonering.

Ulempen med nettverksorganisasjoner er at de kan ha svakere samordningsmekanismer og graden av samordning kan være mer personavhengig enn ved formell samorganisering. Også øvrige prinsipielle egenskaper knyttet til samorganisering, for eksempel større kompetansemiljøer, oversiktighet og klarere styringsforhold kan være vanskeligere å oppnå gjennom nettverk og samarbeid enn ved formelle organisasjonsformer.

7.11 Alternative modeller for organiseringen av studiesentrene

På bakgrunn av hovedinntrykkene fra undersøkelsen og NIVIs vurderinger presenteres nedenfor fem alternative modeller som kan legge til rette for samordning og mer stabile rammevilkår for virkemiddelapparatet. Modellene er utviklet for å illustrere mulige handlingsvalg fylkeskommunen står overfor. Som det fremgår av avsnittene overfor, kan fylkeskommunen vurdere endringer i en rekke variable og alternativer for å understøtte studiesentrenes virksomhet og bidra til økt samordning. Teoretisk kunne det derfor skisseres en hel rekke modeller med utgangspunkt i variasjoner i disse variablene. Det er også slik at ikke samtlige tiltak nødvendigvis må vurderes. For eksempel vil en mer langsiktig finansiering kunne gjennomføres uten andre endringer.

Nettverksmodellen

Modellen innebærer at det etableres et formalisert samarbeid og nettverk som forankret i en felles strategi for kompetanseutvikling i hver region. I nettverket inngår nåværende studiesentre, RKker, karrieresentre, studieverksted og Opus. Ansvaret for nettverket ivaretas av et nettverksråd. Strategien vil forankres hos de berørte aktører inkludert regionråd og fylkeskommunen. Nettverksmodellen innebærer at det etableres studiesenteraktiviteter som er regiondekkende og slik at hele fylket har et studiesentertilbud.

I modellen grunnfinansieres studiesentrenes drift av fylkeskommunen og kommunene gjennom langsiktige ordninger. I tillegg finansieres sentrene gjennom brukerbetalinger. Ev prosjektsatsninger kan også finansieres av private eller staten. For øvrig endres ingen formelle rammer.

Nettverksorganiseringen kan styres og stimuleres økonomisk gjennom tilleggsfinansiering fra regionrådets eller fylkeskommunens side for større og virksomhetsovergripende satsninger. En av aktørene i nettverket vil da ivareta et ansvar for gjennomføring og fordeling av ansvar i felles satsninger.

Fordeler

- Ikke omfattende omstillingskostnader
- Fleksible modeller tilpasset nåværende strukturer og ressurser
- Tilrettelegger for et mer samordnet virkemiddelapparat
- Faglig samarbeid og styrket kompetanse
- Mer langsiktighet for satsningen på studiesentrene

- Forankring og legitimitet for felles satsninger.

Ulempor

- Grad av samordning og samarbeidsklima personavhengig
- Avhengig av deltagelse og oppfølging fra alle parter
- Uklare styringsforhold og få sanksjonsmuligheter
- Ikke nødvendigvis større kompetansemiljøer med mer kapasitet
- Et fortsatt sammensatt virkemiddelapparat der flere aktører har et ansvar for utdanning knyttet til voksne.

Fylkeskommunalt eierskap i studiesentrene

Modellen innebærer at fylkeskommunen tilbyr seg å gå inn på en betydelig eierposisjon i studiesentrene, sammen med kommunene, men sentrene opprettholdes som selvstendige enheter. Fylkeskommunen vil også ta et betydelig ansvar for grunnfinansieringen av sentrene. Det etableres formelle samarbeidsavtaler og nettverk med, RKKene, studieverkstedene, Opus og karrieresentrene.

Fordeler

Fylkeskommunen vil gjennom eierskap og finansieringsansvar kunne definere sentrenes rolle og oppgaver med sikte på klare avgrensninger av oppgaver og ansvar ift de andre aktører, ikke minst karrieresentrene, studieverkstedene og opus hvor fylkeskommunen har vesentlig innflytelse. Modellen innebærer ubetydelige omstillingskostnader. Sentrene vil være sikret langsiktig og stabil finansiering. Nettverksorganisering og samarbeidsavtaler kan bidra til et mer samordnet og koordinert virkemiddelapparat

Ulempor

Ulempene vil være sammenlignbare med konsekvensene av nettverksorganisering Virkemiddelapparatet vil fortsatt være kjennetegnet av mange aktører og risiko for gråsoner og samordningsproblematikk. Modellen innebærer ikke større kompetansemiljøer.

Fusjon - nye kompetanseutviklingsenheter i Nordland

Modellen innebærer at det opprettes nye enheter med et samlet ansvar for regional kompetanseutvikling i hele Nordland. De nye enhetenes hovedmålgruppe vil være voksne. I de nye enhetene inngår de ressurser, oppgaver og funksjoner som i dag ivaretas av studiesentrene, Opus, studieverkstedene, karrieresentrene og RKKene. Ut fra dagens situasjon vil de nye enhetene samlet ha i størrelsесorden 60-70 årsverk basert på anslag for antall årsverk knyttet til RKK, karrieresentre, studiesentre og studieverkstedene. I tillegg kommer årsverk knyttet til Opus.

Enheterne vil kunne gi et tilbud opp mot høyere utdanning, videregående opplæring og annen kompetanseutvikling. Kompetanseutviklingsenheterne følger som hovedregel den geografiske inndelingen til regionrådene og dekke hele Nordland. Ulike oppgaver og funksjoner kan lokaliseres flere steder dersom det er ønskelig. Kompetanseutviklingsenheterne eies og grunnfinansieres av kommunene og fylkeskommunen. I tillegg kan virksomheten finansieres gjennom brukerbetalinger og ev private og statlige midler knyttet til for eksempel

prosjekter. Enhetene kan formelt organiseres etter bestemmelsen gitt i kommunelovens § 27 om inter(fylkes)kommunale styrer. Det vil være kommunene (ev etter forutgående behandling i regionrådene) og fylkeskommunen som i felleskap oppnevner styret. Styrets medlemmer bør ha kompetanse på de oppgaveområder studiesentrene er satt til å ivareta og de samfunnsmål studiesentrene skal nå.

Fordeler

- Enhetene vil ha virkemidler og kompetanse på flere områder med én inngang til den desentraliserte tiltak for kompetanseutvikling rettet mot voksne
- Etablering av robuste fagmiljøer med gode forutsetninger for å ivareta langsigte oppgaver og utviklingsarbeid
- Oversiktlige styringsforhold for eiere og finansiører og redusert behov for uformelle samhandlings- og samarbeidsarenaer
- Motvirker gråsoner, kompetansestrid og dobbeltarbeid mellom aktørene i virkemiddelapparatet
- Administrative besparelser knyttet til stabs- og støttefunksjoner
- Et bredt eierskap kan styrke legitimiteten og forankringen av enhetene i kommunene og fylkeskommunen
- Styrker potensialet for et desentralisert tilbud ute i kommunene
- Kommunene og fylkeskommunen vil ivareta politisk og administrativ styring og kontroll gjennom eierskap og finansiering.

Ulempor

- Betydelige omstillingskostnader for berørte medarbeidere, enhetene og eiere
- Behov for nye investeringer i felles infrastruktur som f eks IKT og endringer i bygningsmasse og lokaliteter.
- Interne koordineringsutfordringer og byråkrati
- Et mindre spisset virkemiddelapparat
- Mer komplekse styringsforhold.

Fylkeskommunal fusjonsmodell

Modellen innebærer at studiesentrene samorganiseres med karrieresentrene, studieverkstedene og Opus til én fylkeskommunal enhet. Målgruppen vil være voksne og tilbuddet vil dekke både videregående opplæring og høyere utdanning med unntak av kommunenes kompetansebehov som dekkes av RKKene. Sentrene vil være heleid- og grunnfinansiert av fylkeskommunen, i tillegg til brukerbetalinger mv. I tillegg kan det tenkes felles finansiering f eks mellom kommuner, statlige aktører og private gjennom prosjekter. RKKene forblir kommunale enheter, men det etableres formelle samarbeidsavtaler med RKKene og fylkeskommunens enheter.

Fordeler

Modellen vil ivareta flere av egenskapene som full fusjon av virkemiddelapparet bl.a. knyttet til samordning og styrket kompetanse. I tillegg vil modellen gi

oversiktlig styringsforhold fordi enheten vil være del av fylkeskommunens som organisasjon.

Ulempor

Også ulempene vil være sammenlignbare med full fusjon av virkemiddelapparatet, men omstillingskostnadene vil være mindre. Gråsoner og dobbeltkompetanse med RKKenes virksomhet kan fortsatt oppstå.

Kommunal fusjonsmodell

Modellen innebærer at RKKene og studiesentrene samorganiseres i felles enheter organisert etter vertskommunemodellen eller § 27 i kommuneloven (ev som del av regionrådene). Kommunene vil eie de nye enhetene og ha hovedansvaret for grunnfinansieringen av driften. Virksomheten finansieres også av brukerbetalinger mv. Det åpnes for felles finansiering av prosjekter der for eksempel fylkeskommune og private inngår. Det etableres formelle samarbeidsavtaler og nettverk med studieverkstedene, Opus og karrieresentrene.

Fordeler

Modellen vil ivareta noen av de samme egenskaper knyttet til samordning og kompetanse som den fylkeskommunale modellen bl.a. knyttet til samordning og kompetanse.

Ulempor

Også ulempene vil være sammenlignbare med den fylkeskommunale modellen. Gråsoner og dobbeltkompetanse med studieverksteder og karrieresentrenes virksomhet kan fortsatt oppstå.

7.12 Utvikling av nasjonale piloter ó samarbeid med staten

Ved Nordland fylkeskommunes behandling av Nordlandsutredningen vedtok fylkeskommunen forslag om at Nordland blir et nasjonalt pilotfylke for uttesting og forsøk med regionale studiesentre der både Kunnskapsdepartementet og fylkeskommunen bidrar økonomisk.

En samfinansiering av videre satsning, der staten inngår med tilskudd vil kunne være aktuell i flere varianter av den videre strategien overfor studiesentrene. Ser en nærmere på regjeringens politikk vil en satsning på studiesentrene kunne sies å omfattes av regjeringens politikk på området. Feks heter det følgende i St.meld. nr. 44 (2008-2009) *Utdanningslinja*:

ØFor å møte framtidas kompetanseutfordringer er det nødvendig å jobbe på tvers av ulike politikkområder, styrke utdanningssystemet, stimulere til økt samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og arbeidslivet og se det lokale, det regionale og det nasjonale nivået i sammenheng

En utfordring ved etablering av piloter er at de har en midlertidig karakter. Nordland har siden 2005 hatt et prosjektperspektiv på studiesentrene og det er argumenter for at uttestings- og forsøksfasen er over.

7.13 NIVIs konklusjon

NIVI mener denne undersøkelsen dokumenterer at det nå er behov og grunnlag for en mer aktiv posisjon og strategi overfor studiesentrene fra fylkeskommunens side. En gjennomgang og helhetlig vurdering av organiseringen av virkemiddelapparatet overfor voksne, gjerne i samarbeid med kommunene, næringsliv og utdanningstilbyderne, synes påkrevet. I en slik gjennomgang bør alternative muligheter holdes åpne når det gjelder løsninger og organiseringen av ressursinnsatsen.

Etter vår vurdering er det prematurt å konkludere med hvilken modell som er best egnet for framtiden. Det skal imidlertid påpekes at fusjonsmodellen, slik den er beskrevet i denne rapporten, trolig vil ivareta samordningshensynet i sterkest grad fordi den innebærer integrasjon av tidligere separate enheter og dermed hele virkemiddelapparatet. Den gir også faste strukturer for koordinering av ressurser, kompetanse og virkemidler. Den er samtidig den løsningen som vil innebære størst omstilling og være mest krevende å etablere. Det er også grunn til å anta at den videre prosess kan anskueliggjøre forhold som ikke har blitt overskuet i denne rapporten, og som kan legge føringer for hvilket mulighetsrom man har for alternativ organisering. En fremtidig løsning bør imidlertid ta på alvor reformbehovet knyttet til sterkere samordning og oppfølging som fremkommer i rapporten.